ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir Mes'ul : **Meletios Lukakis**

-Mahal idare : Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Δ΄ 30 Σεπτεμβρίου 1929 Τεῦχος 45ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΣΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΑΤΙΘΕΜΕΘΑ

Μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας εὐχάς, τὰς ὁποίας ἀναγινώσκει ὁ λειτουργῶν ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. «***Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν***».

Εἰς αὐτὸν βέβαια πρέπει νὰ παρακαταθέσωμεν ὅλην μας τὴν ζωήν, εἰς αὐτὸν νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὸν ἑαυτόν μας, διότι, ἐὰν προσέξωμεν πέριξ ἡμῶν καὶ ἐντὸς ἡμῶν, θὰ διακρίνωμεν ἀσφαλῶς ὅτι μία ἀνωτέρα δύναμις συγκρατεῖ τὰ πάντα καὶ τὰ προφυλάσσει, ὅτι, ὅταν ταῦτα ἐπικοινωνοῦν μαζί της, αἰσθάνονται τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας, εὑρίσκουν τὴν γαλήνην των, ἐπαναπαύονται. Ὑπάρχει κἄτι ἐντὸς ἡμῶν καὶ πέριξ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ὑπερβάλλει τὴν ἀδυναμίαν μας, τὰς ἐλλείψεις μας, τὴν κακίαν μας. Ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πράξωμέν τι

ἄξιον λόγου οὔτε κἂν νὰ ὑπάρχωμεν. Μᾶς περικυκλώνουν τόσοι κίνδυνοι, μᾶς ἐνεδρεύουν τόσαι ἀσθένειαι, μᾶς πνίγουν τόσα πάθη. Πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σταθῶμεν ἄνευ τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ; Αὐτὸς ἀγρυπνεῖ ἐπάνω μας, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἀγρυπνοῦν ἐπάνω εἰς τοὺς θησαυρούς των. Αὐτὸς ἀκούει καὶ τὸ νεογνὸν τῆς ἄρκτου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄρρωστο ἐπάνω εἰς τὸ βουνό. Ἡ ἁγνότης του εἶναι ἀπεσταλαγμένη εἰς ὅλα τὰ ὄντα. Ἡ ἀγαθότης του ἐκτείνεται πανταχοῦ. Ἡ παντοδυναμία του διατρέχει τὰ σύμπαντα. Εἰς ἕκαστον ἄνθος ἔχει γραμμένο καὶ ἕνα διάγγελμά του. Εἶναι πανταχοῦ παρὼν διὰ νὰ μᾶς προστατεύσῃ. Αὐτὸς καλύπτει τὸ μικρὸ βλασταράκι, ὅταν φυτρώνῃ, μὲ κάποιον φλοιόν, τὸ ἄνθος, ὅταν προβάλλῃ, μὲ κάλυκα, διὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι πολὺ τρυφερόν, ἀπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ εἰσελάσῃ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου μικρόβιόν τι καὶ ἀρχίσῃ τὴν δρᾶσίν του, τρέχουν ἐκεῖ ἀπὸ ὅλον τὸ σῶμα τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια καὶ ἀρχίζουν τὸν πόλεμον, τὴν ὑπεράσπισιν. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀπὸ κάθε σταγόνα αἵματος, πλῆθος λευκῶν αἱμοσφαιρίων τρέχει ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ πληγή, ὁ κίνδυνος, ὁ ἐχθρός. Διοργανώνουν ἄμυναν κατὰ ἕνα σύστημα ἐξαίσιον. Τὸ δὲ ἐξερχόμενον ἀπὸ τὴν πληγὴν πῦον εἶναι οἱ νεκροὶ στρατιῶται τῆς ὑπερασπίσεως, οἱ πρόμαχοι, τὰ λευκὰ αἱμοσφαίρια, ὅσα ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Ποῖος τὰ εἰδοποίησεν ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν πληγήν; Ποῖος τὰ ὠργάνωσε κατὰ τοιοῦτον θαυμάσιον τρόπον; Καὶ κάτι σπουδαιότερον. Εἰς τὸν ὀργανισμόν, εἰς τὸ αἷμα, ὑπάρχει ὡρισμένος ἀριθμὸς λευκῶν αἱμοσφαιρίων. Ὅταν ὑπάρξῃ ἀνάγκη, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς αὐξάνει ἀναλόγως τῆς σοβαρότητος τοῦ κινδύνου. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροί, ὅταν ἐνίοτε ὑπάρχῃ πυρετὸς καὶ δὲν βλέπουν μήτε πληγὴν ἐξωτερικὴν μήτε ὀργανικήν τινα πάθησιν, προβαίνουν εἰς ἀνάλυσιν τοῦ αἵματος, καί, ἐὰν ἴδουν ὅτι τὰ λευκὰ αἱμο-

σφαίρια εἶναι περισσότερα ἢ ὅσα εἰς φυσιολογικὴν κατάστασιν ὑπάρχουν, καταλήγουν εἰς τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει μόλυνσις, ἑστίαν ἔχουσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀργανισμοῦ, ὁπότε ἐπιλαμβάνονται τῆς δεούσης θεραπείας. Ποῖος εἶπεν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ σώματός μας νὰ παραγάγῃ καὶ ἄλλα λευκὰ αἱμοσφαίρια ἐν ὥρᾳ κινδύνου;

Πόσα προστατευτικὰ πράγματα μᾶς περιστοιχίζουν! Καὶ εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ μέσα εἰς τὸ ἰώδιον τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ἕκαστον χόρτον τῆς γῆς, ὁ Δημιουργὸς ἐναπέθεσε τόσας προστατευτικὰς δυνάμεις, ἰδιότητας, διὰ τὸν ἄνθρωπον. Εἰς κάθε βότανον εἶναι ἀποθηκευμένον κάποιο φάρμακον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θεραπεύει τὸν ἀσθενῆ εἶναι οὐχὶ ὁ ἰατρός, ἀλλὰ ὁ ὀργανισμός, ἡ φύσις. Ὁ ἰατρὸς εἶναι ὁ παρατηρητής, ὁ θεράπων, δηλονότι ὁ βοηθὸς εἰς τὴν φύσιν. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, τοῦ Ἱπποκράτους εἶναι ἡ ὡραία παρατήρησις: «Ἡ μὲν φύσις ὑγιάζει, ὁ δὲ ἰατρὸς θεραπεύει».

Ἐὰν προσέξωμεν καλά, θὰ ἴδωμεν πανταχοῦ κάποιαν προστατευτικὴν δύναμιν, θὰ αἰσθανθῶμεν πανταχοῦ τὸν Θεόν. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν κλίνην τῆς ἀσθενείας μας αὐτὸς ἀγρυπνεῖ. Εἶναι ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἐρείπιά μας καὶ μᾶς τείνει τὴν χεῖρά του. Βαδίζομεν εἰς τὸν θάνατον, καὶ αὐτὸς ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας του διὰ νὰ μᾶς παραλάβῃ. Αὐτὸ τὸ ᾐσθάνθη βαθύτατα ὁ Δαυίδ, ὅταν εἶπε τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο: «Ἐὰν καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ ὅτι σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἶ». Διὰ τοῦτο ἡ νὺξ ἐλπίζει ὅτι θὰ τὴν διαδεχθῇ ἡ αὐγή. Διὰ τοῦτο ἐλπίζει τὸ πτηνόν, ὅταν ἐπανακτίζει τὴν φωλεάν του ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πρώτης του φωλεᾶς. Διὰ τοῦτο ἐλπίζει ὁ γεωργός, ὅταν σπείρῃ ἐκ νέου τὸν ἀγρόν του ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς χαλάζης καὶ τῆς πλημμύρας. Διὰ τοῦτο ἐλπίζει ὁ ναυαγὸς ὅτι θὰ σωθῇ μὲ τὴν σανίδα, τὴν ὁποίαν κρατεῖ εἰς τὰς χεῖράς του. Διὰ τοῦτο ἐλπίζει ἡ μητέρα, ὅταν χαμογελᾷ εἰς τὸ μικρό της ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ ἄλλου παιδιοῦ της. Πάντοτε ὁ Θεὸς μᾶς ἀκούει.

Πάντοτε μᾶς βλέπει. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀκούῃ, νὰ μὴ βλέπῃ; «Ὁ ***φυτεύσας τὸ οὖς οὐχὶ ἀκούει; Ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐχὶ κατανοεῖ; Ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξῃ, ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν;*** » (Δαυίδ).

* * *

Ὁ Θεὸς προνοεῖ δι' ὅλους ὁμοῦ καὶ δι' ἕνα ἕκαστον χωριστά. « Πῶς σᾶς φαίνεται; Λέγει ὁ Χριστός. Ἐὰν εἷς ἐξ ὑμῶν ἔχῃ ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν πλανηθῇ, δὲν θὰ ἀφήσῃ τότε τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸ καὶ δὲν θὰ τρέξῃ νὰ εὕρῃ τὸ πλανηθέν; Ὅταν δὲ τὸ εὕρῃ, θὰ χαρῇ πολὺ περισσότερον δι' αὐτὸ παρὰ διὰ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα. Οὕτω ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος δὲν θέλει νὰ χαθῇ κανεὶς ἐκ τῶν μικρῶν τούτων». Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει : «Ποία γυναίκα, ἐὰν ἔχῃ δέκα δραχμὰς καὶ ἀπολέσῃ μίαν ἀπὸ αὐτάς, δὲν θὰ ἀνάψῃ τὴν λάμπα της καὶ δὲν θὰ σαρώσῃ τὴν οἰκίαν της ὁλόκληρον διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν δραχμήν; Ὅταν δὲ τὴν εὕρῃ θὰ καλέσῃ τὰς φίλας της καὶ θὰ εἴπῃ εἰς αὐτάς: «Χαρῆτε μαζί μου, διότι εὑρῆκα τὴν δραχμήν, τὴν ὁποίαν ἔχασα». Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ οὔτε ἓν στρουθίον δὲν πίπτει εἰς τὴν γῆν. «***Ὑμῶν δέ,*** προσθέτει, ***καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς***». Μᾶς προτρέπει νὰ προσβλέψωμεν εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπείρουν οὔτε θερίζουν οὔτε συνάζουν εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ ὅμως ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Ἐὰν τὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον ἐφήμερα, τὰ ἐνδύῃ τόσον θαυμάσια, ποὺ οὔτε ὁ Σολομὼν μὲ ὅλην του τὴν δόξαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐνδυθῇ ὡς ἓν τούτων, δὲν θὰ φροντίσῃ δι' ἡμᾶς; Καὶ τοῦ πλέον ταπεινοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχή, καὶ τοῦ πλέον ἁμαρτωλοῦ, καὶ τοῦ πλέον περιφρονημένου, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰ χόρτα καὶ ἀπὸ τὰ στρουθία. Διαφέρει πολὺ ἀπὸ ὅλην τὴν φύσιν. Κἄποιος εἶπε τὸ ἑξῆς ὡραῖον : «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἐργάτου, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται καταναγκαστικῶς εἰς τὴν Ἀμα-

ζονίαν, εἶναι περισσότερον πολύτιμη ἀπὸ τὰ χρυσωρυχεῖα τοῦ Γιοχάνεσμπουργ, ἀπὸ τοὺς ἀδάμαντας τοῦ Κίμπερλυ, ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ζαπλούτων τῆς Ἀμερικῆς».

*
* *

Δι' αὐτὴν τὴν πολύτιμον ψυχὴν κατέβη ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν Οὐρανόν, ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ μὲ τὸ ἄχραντόν του αἷμα ἐζήτησε νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ, νὰ τὴν ἐξαγνίσῃ, νὰ τὴν σώσῃ. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴν προσέχωμεν καὶ νὰ τὴν σεβώμεθα, διότι εἶναι πολύτιμον πρᾶγμα καὶ ἱερόν. Αὐτὴν ἐὰν τὴν χάσωμεν, ἐχάσαμεν τὸ πᾶν. Ἄνευ αὐτῆς ὁ κόσμος ὅλος δὲν μᾶς ὠφελεῖ εἰς τίποτε. «***Τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ***» ; Ἂς μὴ πνίξωμεν τὴν ψυχήν μας, μήτε τὴν ψυχὴν τοῦ ἄλλου, εἰς τὴν μοχθηρίαν, εἰς τὴν βίαν, εἰς τὸ μῖσος, εἰς τὸ ψεῦδος, εἰς τὴν διαφθοράν, εἰς τὴν ἀχαριστίαν, διότι αὐτὴ εἶναι πρᾶγμα τόσον πολύτιμον, καὶ τόσον προνοεῖ ὁ Θεὸς δι' αὐτήν.

Ἂς τὴν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον οἱ ὀφθαλμοί μας δὲν βλέπουν, ἀλλὰ κατανοεῖ τὸ πνεῦμα μας, τὸν ὁποῖον δὲν ἀκούουν τὰ ὦτά μας, ἀλλὰ ἡ ψυχή μας αἰσθάνεται. Ἂς παρακαταθέσωμεν τὴν ζωήν μας εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξάγει ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα του μετουσιώνει τὰς ταλαιπωρίας μας εἰς φωτεινὰ σημεῖα τῆς αἰωνιότητος.

Φανάριον, 1/9/29. † Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΔΙΔΑΓΜΑ

«Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν».

[Πρὸς Ρωμαίους κεφ. ιστ' 25—27]

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Καίτοι ζῶμεν ἐν χρόνῳ καὶ ἐν περιβάλλοντι, ἐν ᾧ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος κατὰ κανόνα φαίνεται μετατεθειμένον ἀπὸ τῆς θεωρίας εἰς τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκ τῆς πράξεως εἰς σπουδάσματα τοῦ βίου ἐκ τῶν ἐχόντων ἄμεσον ῥοπὴν εἰς τὸ ἀνέτως καὶ εὐμαρῶς ζῆν, παρὰ σπουδάσματα ἄλλην ἔχοντα σπουδαιότητα καὶ ἄλλο ἐνδιαφέρον, καὶ οὕτως ὅμως, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς δὲν εἶναι ἄμοιρον σπουδαιότητος καὶ ἐνδιαφέροντος τὸ ζήτημα **τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀληθείας,** τίς αὕτη, ποῦ ἀνευρίσκεται καὶ τίς ἡ φύσις τῶν πηγῶν αὐτῆς, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ θρησκεία τε καὶ ἠθικὴ εἶναι φαινόμενα καὶ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παγκοσμίου χαρακτῆρος, ὡς τοιαῦτα δέ, καίπερ ἑκάστοτε καὶ ἑκασταχοῦ παραγκωνιζόμενα καὶ τῶν πρωτείων ἐκπίπτοντα, ἀπέναντι ἄλλων φαινομένων, ἐπίσης ὀφειλομένων εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅμως δὲν ὑποχωροῦσι, δὲν δύνανται νὰ ὑποχωρήσωσι διὰ παντός, δι' αὐτὸ τοῦτο, διότι συνέχονται μετὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως, μετὰ τῆς φύσεως ἐκείνης, ἥτις, καὶ δικράνοις ἐκδιωκομένη, πάντοτε ἐπανακάμπτει, ὡς εἶπεν ὁ ποιητής· naturam expellas furcu, tamen usque recurret. Ἐκ τούτου δὲ τὸ συχνότατα ὑπὸ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας διασωθὲν γεγονὸς τῆς ἀμπώτιδος καὶ παλλιρροίας καὶ περὶ τὰ ταῦτα, τὸ γεγονός, ὅτι τοὺς χρόνους τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως διαδέχονται χρόνοι παλινορθώσεως κατ' ἄμφω, παλινορθώσεως ὀφειλομένης ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἐνέργειαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου ἢ συστήματος, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ ἐνεργήματα τῶν τοιούτων προϋπαντᾷ ὡς ἀρωγὸς αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἧς ἄνευ θὰ ἔμενεν ὡς φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡ μάλιστα θερμὴ καὶ εὔγλωττος διδαχή, καὶ ἡ μάλιστα σύντονος καὶ διωργανωμένη θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ δρᾶσις. Τοῦτο τὸ ἀπὸ τῆς φύσεως ὁποῖόν τι εἶναι καθ' ἑαυτὸ καὶ τίνα ἔχει σχέσιν πρὸς ὅ,τι ὀνομάζομεν **θρησκευτικὴν** καὶ **ἠθικὴν ἀλήθειαν,** εἶναι τὸ ζήτημα, τὸ ἀποτελοῦν τὴν ὑπόθεσιν τῆς μελέτης ταύτης, διακρινομένης εἰς δύο κεφάλαια, τὸ **περὶ θρησκευτικῆς** καὶ τὸ **περὶ ἠθικῆς ἀληθείας.**

Α'] Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Κοινῶς ἐκλαμβάνεται ἡ θρησκευτικὴ ἀλήθεια ὡς ἀποτελουμένη ἐξ ὡρισμένων τινῶν δογμάτων καὶ διδαγμάτων, ἅτινα, ὡς ἀναφερόμενα εἰς τὰ θεῖα καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν, ὑπερβαίνουσι μὲν μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, κρίνονται ὅμως πάσης πίστεως καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, ὡς ἔχοντα τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν προσώπων τινῶν ἢ συστημάτων ἢ γραπτῶν μνημείων, ἀφ' ὧν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προέρχονται ὡς ἀπὸ πηγῶν, καὶ ἅτινα ὑπολαμβάνονται ὡς ἔχοντα ἱερώτερον τὸν χαρακτῆρα καὶ μεῖζον τὸ ἀξίωμα ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἁπλοῦν. Εἶναι βεβαίως καὶ τοῦτο ἓν τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας. Πλὴν δὲν ἀποτελεῖ τὴν ὅλην αὐτῆς οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν. Τὰ δόγματα καὶ διδάγματα, τὰ ἐπὶ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ λόγῳ κρινόμενα πάσης πίστεως καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, δὲν εἶναι ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς οὕτω σαφῶς καὶ εὐκρινῶς καθωρισμένα καὶ διατετυπωμένα, ὅπως ἐν τοῖς συμβόλοις τῆς πίστεως ἢ ἐν ταῖς ὁμολογίαις καὶ ταῖς κατηχήσεσι παρουσιάζονται καὶ προβάλλονται πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ὁμολογίαν, ἀλλὰ τὴν ὡρισμένην αὐτῶν διευκρίνησιν καὶ διατύπωσιν προσλαμβάνουσιν ὕστερον καὶ κατὰ μικρόν, ὃν τρόπον οὔτε ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ οὔτε ἡ ἐσωτερικὴ κατασκευὴ τῶν ὀργάνων φυτοῦ τινος ἢ ζῴου, ὑφ' ἣν παρουσιάζεται τοῦτο ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ ἀναπτύξει, εἶναι ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς τοιαύτη, ἀλλ' εἶναι κατάντημα βαθμιαίως συντελουμένης διαμορφώσεως καὶ διασχηματίσεως ἀρχικοῦ τινος καὶ πρωτοπλάστου πυρῆνος. Καὶ ἔχουσι μὲν ἐπὶ τοῦ τελικοῦ καταντήματος οὐ μικρὰν ῥοπὴν οἱ οἱοιδήποτε, εὐνοϊκοὶ ἢ δυσμενεῖς ὅροι, ὑφ' οὓς συντελεῖται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ φυτοῦ ἢ τοῦ ζῴου, πλὴν οἱ ὅροι οὗτοι δὲν εἶναι οἱ ἄμεσοι παράγοντες τῆς ὡρισμένης ἐκείνης διαμορφώσεως καὶ διασχηματίσεως, ἀλλ' αὕτη κυρίαν ἄμεσον καὶ οὕτως εἰπεῖν ποιητικὴν αἰτίαν ἔχει τὸν πυρῆνα αὐτοῦ, τὴν ἐν τῷ πυρῆνι ἢ ἴσως ἀκριβέστερον, τὴν ὑπὸ μορφὴν πυρῆνος καὶ ὡς λανθανόντως ὑφισταμένην δύναμιν, τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργὸν μὲν καθ' ἑαυτήν, πρὸς ἐκδήλωσιν ὅμως τῆς ἑνούσης ἐνεργείας χρῄζουσαν ὅρων τινῶν καταλλήλων, ὅπως ἐξελιχθῇ, ὅπως διὰ βαθμιαίων διχασμῶν καὶ μερισμῶν καὶ διαφοροποιήσεων καταλήξῃ εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν καὶ ἀναπαράστασιν τοῦ εἴδους, τοῦ ἐν τῷ ἀρχικῷ πυρῆνι ὡς ἐν σπέρματι ἢ προσχεδιάσματι προϋπάρχοντος. Κατὰ τοῦτο δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι παρὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἐπίδρασιν τῶν ἄλλων ὅρων, κατ' οὐσίαν ἐκνικᾷ ἡ ἐν τῷ ἀρχικῷ πυρῆνι ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἀρχικοῦ πυρῆνος ὑφιστῶσα ἐνεργὸς δύναμις, ὅτι τὸ κατάντημα κατ' οὐσίαν συμπίπτει πρὸς τὴν ἀρχήν, καὶ ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ **συνεπτυγμένως** προϋπάρχον ἐπιφαίνεται ἐν τῷ καταντήματι ὡς **διεπτυγμένως**.

Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ὁμολογίαν προτεινόμενα καὶ πάσης πίστεως ἄξια κρινόμενα θρησκευτικὰ δόγματα καὶ διδάγματα, ἐὰν βεβαίως τὴν κανονικὴν αὐτῶν ἐξέλιξιν καὶ ἀνάπτυξιν δὲν παρακωλύσωσιν ὅροι δυσμενεῖς, πρᾶγμα τοσούτῳ μᾶλλον ἐνδεχόμενον, ὅσῳ πρόκειται περὶ φαινομένου οὐχὶ **ἁπλῶς φυσικοῦ,** ἀλλ' ὡς λέγομεν **ἠθικοῦ,** παρὰ τοὺς συνήθεις φυσικοὺς παράγοντας ἔχοντος καὶ ἴδιον παράγοντα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν καὶ ἰδιότητα. Τῆς διακρίσεως ταύτης τηρουμένης, δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῶν ὑφισταμένων θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ διδαγμάτων, ὅτι καὶ τούτων ἡ συγκεκριμένη μορφὴ καὶ ἡ ὡρισμένη διατύπωσις δύναται νὰ εἶναι τὸ κατάντημα ἐξελίξεώς τινος ἢ ἐκτυλίξεως, συντελουμένης μὲν μᾶλλον ἢ ἧττον κανονικῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀναλόγων ὅρων καὶ περιστάσεων καιρικῶν, κατὰ κανόνα ὅμως καὶ ἐν τοῖς καιρίοις ἀναπαραγούσης **διεπτυγμένως** ὅ,τι ὡς ἐν σπέρματι ἢ δυνάμει ὑφίσταται **συνεπτυγμένως** ἐν τῷ ἀρχικῷ πυρῆνι. Ἀλλ' ὑπάρχει ἐν τῇ θρησκείᾳ **καθόλου,** καὶ ἐν τίνι ζητητέος, καὶ ποῖός τις εἶναι ὁ ἀρχικὸς οὗτος **θρησκευτικὸς πυρήν,** ὁ ἐν συμπτύξει περιέχων ἐν ἑαυτῷ ὅσα, ἀδιάκριτα, ἀσαφῆ καὶ ἀκαθόριστα τὸ πρῶτον ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ, δύνανται ἔπειτα, βαθμηδὸν διαφεροευτεύμενα καὶ διευκρινιζόμενα, νὰ καταστῶσιν εἰς δόγματα καὶ διδάγματα θρησκευτικὰ μᾶλλον ἢ ἧττον ὡρισμένα, καὶ παρὰ τὰς διαφορὰς καὶ ποικιλίας αὐτῶν νὰ παριστῶσιν εἰδικάς τινας ἐκφάνσεις τοῦ ἀρχικοῦ πυρῆνος;

Βεβαίως ἔχει καὶ ἡ θρησκεία πρώτην τινὰ ἀρχὴν καὶ ρίζαν, πρωτόγονόν τινα πυρῆνα θρησκευτικόν, καὶ τοῦτον κατὰ πρῶτον λόγον ζητητέον ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ, ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι οὔτε οὐσία τις ἐκ τῶν δυναμένων νὰ ἀνευρεθῶσι διὰ μικροσκοπίων, οὔτε δύναμίς τις ἐκ τῶν νομιζομένων συμφυῶν ταῖς τοιαύταις οὐσίαις καὶ δεκτικῶν καταμετρήσεως δι' ὑλικοῦ τινος δυναμομέτρου ἐκ τῶν ἐν τοῖς φυσικοῖς πρὸς τοῦτο χρησιμοποιουμένων, ἀλλ' ἔχει χαρακτῆρα πνευματικὸν καὶ ψυχικόν, διὰ τοῦτο πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ καὶ πρὸς καθορισμὸν ἧς ἔχει δυνάμεως γίνεται χρῆσις τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ μέσου, οὗ γίνεται χρῆσις προκειμένου περὶ ἀναζητήσεως καὶ καθορισμοῦ ἀναλόγων φαινομένων ἢ εὐεργετημάτων τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν βίου.

Αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ζῶμεν, γνωρίζει κατὰ πρῶτον λόγον ἕκαστος ἐξ ἧς ἔχει καὶ ἐφ' ὅσον ἔχει ἀμέσου συναισθήσεως καὶ ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ζωῆς, χωρὶς μάλιστα νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ δώσῃ ἑαυτῷ λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τί ἐστι ζωή. Ἄνευ τῆς ἀμέσου ταύτης συναισθήσεως ζῶντες μὲν θὰ εἴμεθα ὡς μὴ ζῶντες, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ ὕπνῳ καὶ ἐν ὁμοίαις καταστάσεσι, θὰ ἠδυνατοῦμεν δὲ παρὰ πᾶσαν τὴν χρῆ-

σιν κοινῶν ὀνομάτων, νὰ λάβωμεν ἔννοιάν τινα περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἄλλου, ὃν τρόπον οὐδὲ οἱ ἐκ γενετῆς τυφλοὶ δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τὶ ἐστιν ἀκριβῶς φῶς καὶ τὸ χρῶμα, παρὰ τὴν κοινότητα τῶν πρὸς παράστασιν αὐτῶν καθιερωμένων ὀνομάτων. Τὸ ζῆν βεβαίως δὲν ὀφείλεται εἰς ἣν ἔχομεν συναίσθησιν περὶ τούτου, οὐδὲ ζῶμεν διότι συναισθανόμεθα τοῦτο, ἀλλὰ συναισθανόμεθα διότι καὶ ζῶμεν.

Πλὴν ἡ γνῶσις αὐτοῦ τούτου δὲν ἔχει ἄλλο μέσον ἢ τὴν συναίσθησιν ἐκείνην, καὶ οὐ μόνον περὶ τῆς ἰδίας ἑνὸς ἑκάστου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῶν ἄλλων. Ἐξ ἰδίων καὶ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἰδίων κρίνομεν καὶ περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Δὲν εἶναι μόνον τοῦτο. Ζῶμεν καὶ πάντα πράττομεν ἵνα ζῶμεν καὶ μὴ στερηθῶμεν τὸ ζῆν, καίτοι οἱ πλεῖστοι, ἐὰν μὴ πάντες, οὔτε γνωρίζομεν κατὰ ἀκριβῆ λόγον τί ἐστι ζῆν, οὔτε ἐξητάσαμεν πρότερον ἢ ἄλλως ἐμάθομεν τὶς ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ τὶς ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ ζῆν. Δὲν διαφέρομεν κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων ζώων, καὶ ἁπλῶς ἀκολουθοῦμεν τῇ φύσει, τῇ ἐμφύτῳ φυσικῇ ὁρμῇ καὶ εὐαρεσκείᾳ εἰς τὸ ζῆν, ὁρμῇ, ἥτις καὶ αὕτη ἐνεργεῖ κατὰ κανόνα οἱονεὶ **λεληθότως** καὶ μόνον ἐν ὥρᾳ κινδύνου τινὸς ἐκφαίνεται ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῆς παγκοίνου ὁρμῆς τῆς αὐτοσυντηρησίας. Καὶ ἀναφαίνονται μὲν ἐν τῷ βίῳ περιστάσεις καὶ ἀφορμαὶ πονηραί, καθιστῶσαι τὸ ζῆν ἧττον ἐπιθυμητόν, πλὴν οὐδὲ τότε παύει ἡ ζωὴ νὰ εἶναι τὸ δὴ λεγόμενον γλυκειά, ὁ δὲ Αἰσώπειος μῦθος περὶ τοῦ γέροντος ξυλοκόπου εἶναι ἐφαρμόσιμος εἰς πάντα ἄνθρωπον. Δὲν ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν οὐδὲ αἱ αὐτοχειρίαι, καθ' ὅσον συμβαίνουσι καὶ αὗται ὄχι διότι δὲν εἶναι περιμάχητον τὸ ζῆν, ἀλλὰ διότι ἡ ὁρμὴ αὕτη ὑποχωρεῖ ἐνίοτε εἰς ἄλλην τινὰ οὐχ ἧττον ἰσχυρὰν καὶ οὐχ ἧττον ἔμφυτον ὁρμήν. Τῇ φύσει ἀκολουθοῦμεν καὶ ὅταν, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὸ ἁπλῶς ζῆν, τείνωμεν καὶ εἰς τὸ εὖ ζῆν, ὅσα δέ, ὡς ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο καὶ χρήσιμα ἐν τῇ μακρᾷ τῶν αἰώνων σειρᾷ, ἐπινοηθέντα καὶ ἐφευρεθέντα ἀποτελοῦσι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου, ὡς πρώτην ἀρτηρίαν ἔχουσι τὴν φυσικὴν ταύτην ὁρμὴν τῆς εὐζωΐας. Δὲν ἀποτελοῦσιν οὐδὲ ἐνταῦθα ἐξαίρεσιν αἱ ἑκάστοτε καὶ ἑκασταχοῦ ἀκουόμεναι φωναὶ ὑπὲρ τῆς ἁπλότητος τοῦ βίου, ὡς κατακρίνουσαι τὰς περιττὰς καὶ παρὰ λόγον πολυτελείας ἐν ὀνόματι αὐτῆς ταύτης τῆς καλῶς ἐννοουμένης τερπνῆς καὶ εὐαρέστου ζωῆς.

Ἀνάλογον φυσικὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ ὁ **κοινωνικὸς** λεγόμενος **βίος** τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἐν αὐτῷ γενομένη διάκρισις μεταξὺ ἡγουμένων καὶ ἑπομένων, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, καὶ οὐ μόνον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι δὲν δύνανται πάντες συγχρόνως νὰ ἡγῶνται καὶ νὰ ἄρχωσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι τὸ ἄρχειν καὶ ἡγεῖσθαι ἀνήκει τῷ ἀξιωτέρῳ καὶ

ἱκανωτέρῳ νομιζομένῳ. Αἱ ἐν τούτῳ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν κοινωνικῶν τάξεων προέρχονται ἐξ ἄλλης καὶ οὐχ ἧττον φυσικῆς ἀρχῆς ἐκ τοῦ ἐμφύτου ἀτομικοῦ ἢ κοινωνικοῦ ἐγωϊσμοῦ, εἴτε τοῦ νομίζειν ἑαυτὸν ἀξιώτερον καὶ ὑπέρτερον τῶν ἄλλων, εἴτε τοῦ μὴ ἀνέχεσθαι τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ αἱ εἰρηνικαὶ τῶν τοιούτων διαφορῶν καὶ ἀνταγωνισμῶν διαλύσεις οὔτε ἀπορρέουσι πάντοτε ἐκ τυχαίων τινῶν ἀπὸ τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων ὑπαγορευομένων σκέψεων καὶ ὑπολογισμῶν, οὔτε ἀπορρέουσαι ὑπάρχουσιν ἄσχετοι πρὸς ἔμφυτόν τινα ὁρμήν, τοῦτο μὲν διότι τὸ προσαρμόζεσθαι πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ ἀφορᾶν πρὸς τὸ ἑκάστοτε συμφορώτερον εἶναι τὰ μάλιστα σύμφωνον πρὸς τὴν λογικὴν φύσιν καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν ἰδιοτέλειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖνο δὲ διότι πλειστάκις τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὑποτάσσομεν εἰς τὰς εὐγενεστέρας καὶ οὐχ ἧττον ἐμφύτους ὁρμὰς τοῦ **δικαίου,** τῆς **χρηστότητος** καὶ τῆς **συμπαθείας** πρὸς τοὺς ἄλλους.

Οἴκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι καὶ εἰς ταῦτα εἶναι ἐφαρμόσιμα τὰ προλεχθέντα περὶ τὸ ζῆν. Καὶ ταῦτα δηλονότι καθ' ἥν τε ἔχουσιν ὕπαρξιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ καθ' ἃς ἔχουσι διαφορὰς πρὸς ἄλληλα καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπερέχουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ ταῦτα γνωρίζει ἕκαστος κατὰ πρῶτον λόγον ἐξ ἧς ἔχει ἀμέσου συναισθήσεως καὶ ἀντιλήψεως ἰδίας καὶ ἔπειτα κατ' ἀναλογίαν ἐξ ἀλλοτρίων ἀντιλήψεων καὶ παρατηρήσεων, ὄχι ὅτι ἡ ἰδία ἑκάστου συναίσθησις εἶναι ἡ ποιητικὴ αἰτία τῆς ἐν ἡμῖν ὑπάρξεως καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα διαφορᾶς αὐτῶν· πᾶν τοὐναντίον ὑπάρχοντα ἐν ἡμῖν καὶ καθ' ἑαυτὰ διαφέροντα ἀπ' ἀλλήλων γινώσκονται ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου ὡς τοιαῦτα· ἀλλὰ διότι ἄνευ τῆς ἀμέσου συναισθήσεως καὶ ἀντιλήψεως ἔχοντες αὐτὰ θὰ εἴμεθα ὡς μὴ ἔχοντες, παρὰ πᾶσαν δὲ τὴν κοινότητα τῶν πρὸς δήλωσιν αὐτῶν καθιερωμένων ὀνομάτων θὰ ἠδυνατοῦμεν νὰ λάβωμεν ἔννοιάν τινα περὶ αὐτῶν, οὐδ' ὅσην οἱ ἐν ὑπνωτισμῷ καὶ ὑπὸ ξένην **ὑποβολὴν** διατελοῦντες.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ πάντων ἐν γένει τῶν λεγομένων **ψυχικῶν φαινομένων** ἢ **γεγονότων τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν βίου,** ὅσα ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συμβαίνοντα καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν εἰς οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν αἴσθησιν καὶ παρατήρησιν ὑποκείμενα, δὲν εἶναι μὲν πάντῃ ἀπρόσιτα εἰς πᾶσαν γνῶσιν οὔτε κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν οὔτε καθ' ἣν ἔχουσιν ἰδίαν ποιότητα, πλὴν δὲν ἔχουσιν ἄλλο μέσον γνώσεως ἄμεσον καὶ ἀσφαλὲς εἰ μὴ τὴν ἰδίαν ἑκάστου συναίσθησιν καὶ ἀντίληψιν, τὴν ἰδίαν αὐταπαρνησίαν καὶ αὐτογνωσίαν. Εἶναι ταῦτα ὡς τόσα ἀξιώματα τῆς ψυχολογίας, ἡ δὲ ἀσφάλεια καὶ βεβαιότης αὐτῶν εἶναι πάντῃ ἀνεξάρτη-

τητος τῆς οἱασδήποτε ἰδέας καὶ θεωρίας περὶ ἀρχῆς καὶ φύσεως τῆς ψυχῆς

Δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλως τὸ πρᾶγμα προκειμένου περὶ γεγονότος οὕτω καθολικοῦ καὶ παγκοσμίου καὶ τοσαύτην ἔκπαλαι ἀσκήσαντος καὶ ἀσκοῦντος δύναμιν καὶ ῥοπὴν ἐπί τε τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου ἱστορίας αὐτῶν, οἷον τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἢ ἡ θρησκευτικότης. Καὶ αὕτη, κατὰ τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς πυρῆνα ἐκλαμβανομένη, εἶναι γεγονὸς καὶ φαινόμενον τοῦ ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν κοινοτήτων, ὡς τοιοῦτον δὲ πρῶτον καὶ ἄμεσον γνώσεως μέσον ἔχει τὴν ἰδίαν ἑκάστου συναίσθησιν, τὴν ἄμεσον ἑκάστου ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος ψυχικοῦ φαινομένου. Δὲν εἶναι σπουδαία περὶ τοῦ ἐναντίου ἔνστασις ὁ διϊσχυρισμός, ὅτι ἐξετάζοντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἀμέσως δὲν ἀνευρίσκομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν τοιαύτην συναίσθησιν. Οὐδὲ ἡ ὁρμὴ τῆς αὐτοσυντηρησίας προσπίπτει εἰς τὴν ἄμεσον αὐτοπαρατηρησίαν, καίπερ διήκουσα διὰ παντὸς τοῦ βίου ἡμῶν. Ὅπως δὲ αὕτη κατὰ κανόνα ἐνεργεῖ οἱονεὶ λεληθότως καὶ ὡς ὑποσυνειδήτως, καὶ μόνον ἐν ὥρᾳ κινδύνου τινὸς ἐκφαίνεται ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς καὶ ἐπιβολῇ, οὕτω καὶ ἡ θρησκευτικότης. Δὲν εἶναι δὲ μόνον τῆς αὐτοσυντηρησίας ἴδιον τὸ λάθρα καὶ ὑποσυνειδήτως ἐνεργεῖν. Εἶναι ἴδιον τοῦτο καὶ ἄλλων πολλῶν ἐμφύτων ὁρμῶν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μητρικὴ στοργή, ὁ μοχλὸς οὗτος πάσης ὑπὲρ τοῦ ἰδίου τέκνου προνοίας καὶ μερίμνης καὶ ἐνεργείας, ἐκτάκτως μόνον ἀποβαίνει εὐσυνείδητος καὶ ἐπαισθητὴ τῇ μητρί, ἐν ὥρᾳ κινδύνου τινὸς ἢ χωρισμοῦ, κατὰ κανόνα δὲ ὑπάρχει καὶ ἐνεργεῖ λεληθότως, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐνεργεῖ οὕτω καὶ ὅταν ἐν παραφορᾷ τινὶ πλήττῃ καὶ ἀρᾶται ἀνηλεῶς τὰ ἴδια σπλάγχνα.

Εἶναι καὶ τοῦτο ἕτερον ἀξίωμα τῆς ψυχολογίας, ὅτι τὸν βίον καὶ τὰς ἐνεργείας ἀτόμων τε καὶ λαῶν δὲν διέπουσι μόνον τὰ **ἐνσυνείδητα** λεγόμενα φαινόμενα, ὅσα σαφῶς καὶ εὐκρινῶς περιέρχονται ἑκάστοτε εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάμπολλα ὡς **ὑποσυνείδητα** χαρακτηριζόμενα, ὁρμαὶ δηλ. καὶ ἐπιθυμίαι καὶ κλίσεις καὶ ἰδέαι καὶ σκέψεις παντοῖαι, ἢ ἀμυδρῶς πως ὑποφώσκουσαι ἢ καὶ ἐν παντελεῖ σκοτίᾳ καὶ ἀγνωσίᾳ διατελοῦσαι. Ἡ ἀναλογία μάλιστα τῶν ὑποσυνειδήτων πρὸς τὰ ἐνσυνείδητα εἶναι οἵα ἡ τοῦ πολλοῦ μὲν καὶ ἐν ἀφανείᾳ καὶ ἀσημότητι διάγοντος κόσμου πρὸς τοὺς ἐν ἐπιφανείᾳ καὶ ἐπισημότητι ζῶντας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὐχ ἧττον ὅμως ἀσκοῦντες οὐ μικρὰν ῥοπὴν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν κοινῶν. Δὲν παραγνωρίζουσι τοῦτο νηποινεὶ οἱ τῶν δήμων προϊστάμενοι καὶ τὴν διοίκησιν τῶν λαῶν ἐμπεπιστευμένοι.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ θρησκευτικότης, καὶ ἐὰν ἔτι δὲν φαίνηται

ἔχουσα πάντοτε καὶ παρὰ πᾶσι σαφῆ τὴν ἀντίληψιν καὶ ἐνσυνείδητον τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐὰν ἔτι ἐν παραφορᾷ τινὶ πλήττηται κατὰ κόρρης καὶ βλασφημῆται, ὡς πρωτόγονα ὅμως καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι συμφυὴς ὁρμὴ ὑπάρχει καὶ ἐνεργεῖ ἔστω καὶ ὑποσυνειδήτως, πολλάκις δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πλήττουσι καὶ βλασφημοῦσιν. Ἡ παντελὴς ἐξαφάνισις αὐτῆς παρά τισι, πολλοῖς ἢ ὀλίγοις, τοσαύτην ἔχει σημασίαν, ὅσην ἡ ἀστοργία μητέρων τινῶν ἢ πατέρων ἢ ἡ κατάπνιξις τῆς ὁρμῆς τῆς αὐτοσυντηρησίας παρ' ἄλλοις. Ἡ ἐξέτασις ζητημάτων, καθολικὸν ἐχόντων χαρακτῆρα, δὲν ρυθμίζεται κατὰ νοσηρά τινα καὶ ὁπωσδήποτε ἔκφυλα καὶ ἔκτροπα φαινόμενα, ἔχοντα ἄλλως τε καὶ ταῦτα τὰς ἰδίας ἀφορμὰς καὶ τὰς ἰδίας ἐξηγήσεις (Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. Ζ, ϛ).

Καὶ οὕτως ὅμως, καὶ εἰς μόνον τὸ καθόλου καὶ κανονικὸν περιοριζόμενον, ἔχει τὸ ζήτημα τὰς ἰδίας ἀπορίας, καὶ πρώτιστα πάντων ταύτην, ποῦ ζητητέος ὁ ἀρχικὸς πυρὴν τῆς θρησκευτικότητος, ἐν παντὶ ἀδιακρίτως τῷ ψυχικῷ βίῳ, ἐν τῇ ὁλότητι τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ ἐνεργείας, ἢ ἐν μιᾷ τινι τῶν ψυχικῶν ἐκείνων δυνάμεων ἢ ἱκανοτήτων (facultés), εἰς ὅσας ἔκπαλαι διακρίνει καὶ διανέμει τὰ διάφορα πνευματικὰ φαινόμενα καὶ εὐεργετήματα ἡ ψυχολογία, καὶ οὐ μόνον ἡ ἐπιστημονική, ἀλλὰ καὶ ἡ λαϊκή, ποιουμένη διάκρισιν μεταξὺ **κεφαλῆς** καὶ **καρδίας** (=θυμός, θυμικόν), μεταξὺ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ψυχροῦ λογισμοῦ, τῆς ψυχρᾶς κρίσεως καὶ σκέψεως (entendement, intelligence, faculté intellectuelle, raison) καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ **αἰσθήματος** ἢ **συναισθήματος** (sentiment), καὶ ὑπὸ τὸ τελευταῖον τοῦτο περιλαμβάνουσα πάσας τὰς ἐπὶ θερμότητι [καὶ ζωηρότητι ἐνδιαφερόντος διακρινομένας κινήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ μόνον τὰς εὐαρέστους ἢ δυσαρέστους ἢ καὶ μικτὰς θυμικὰς καταστάσεις, τὰς εὐθυμίας καὶ τὰς δυσθυμίας, τὰς εὐπαθείας καὶ τὰς βαρυπαθείας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐχούσας ἐνεργητικώτερον χαρακτῆρα καὶ μετεχούσας τοῦ λεγομένου **ὀρεκτικοῦ** ἢ **βουλευτικοῦ** τῆς ψυχῆς, τὰς συμπαθείας καὶ τὰς ἀντιπαθείας, τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς κλίσεις, ἢ τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς ἐκκλίσεις, τὰς ἄνευ ἐνσυνειδήτου τινὸς λογισμοῦ καὶ σκέψεως πολλάκις ἀναφαινομένας ἐν ἡμῖν καὶ ἀποτελούσας ἰσχυρότατα ἐλατήρια τῶν βουλήσεων ἡμῶν καὶ ἐνεργειῶν. Μόνον αἱ διακρίσεις αὗται δὲν σημαίνουσι χωρισμὸν τοιοῦτον, ὥστε αἱ μὲν νὰ ὑπάρχωσι καὶ νὰ ἐνεργῶσι παρὰ τὰς δὲ πάντῃ ἀνεπηρεάστως ἀπ' ἀλλήλων· ὁ θρησκευτικὸς μάλιστα βίος, ἐν τῇ **ἀναπτύξει** αὐτοῦ καὶ ὁλότητι λαμβανόμενος, δὲν ἰδιάζει οὔτε μόνῃ τῇ κεφαλῇ, οὔτε μόνῃ τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' ἀνήκει εἰς ὅλον τὸν ἄνθρωπον, τό τε **διανοητικὸν** αὐτοῦ καὶ τὸ **συναισθητικὸν** καὶ τὸ **βουλητικόν.** Ὡς **ἀρχέγονος ὅμως θρησκευτικὸς** πυρήν, ὡς **ἰδέα τις τοῦ πνεύματος**

φοράν, ἀνήκει εἰς τὴν **καρδίαν**, καθ᾽ ὁμοιότητα τῶν ἄλλων ἡμῶν ὁρμῶν. Ἡ ἄλλη ἐκδοχή, ἡ ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος μετατιθεῖσα εἰς τὸ διανοητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ τούτου ἕνεκα χαρακτηριζομένη ὡς **νοητισμὸς** ἢ **νοησιαρχία** (intellectualisme) παραγνωρίζει τὴν ἰδιάζουσαν φύσιν τῆς θρησκευτικότητος, καὶ τοιαύτην λαμβάνει ἔννοιαν περὶ τῶν κατ᾽ αὐτήν, οἵαν ἡ αἴσθησις τῆς ὁράσεως περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς γεύσεως ἢ τῆς ὀσφρήσεως ἢ τῆς ἀκοῆς, ἢ τοὐναντίον αὗται περὶ τῶν αἰσθημάτων ἐκείνης. Εἶναι ἄλλη ἡ γλῶσσα τῆς διανοίας, ἡ γλῶσσα τοῦ ψυχροῦ λογισμοῦ καὶ τῆς ψυχρᾶς σκέψεως, καὶ ἄλλη ἡ γλῶσσα τῆς καρδίας ἀγνοεῖ ὁ ψυχρὸς λόγος, ὡς εἶπεν ὁ πολὺς Pascal. Le cœur a ses raisons que la raison ne connaît pas. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς διανοίας εἶναι ἄγνωστος τῇ καρδίᾳ. Στοργὴ μητρική, εἴτε τετρωμένη καὶ πάσχουσα, εἴτε ἄτρωτος, εἴτε ἐντρυφῶσα καὶ ἐναγαλλομένη ἐπὶ τῇ θέᾳ ἢ εὐπραγίᾳ τοῦ ἰδίου τέκνου, ἔχει πάντη ἀδιαφόρως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς λογικῆς νοήσεως, οὐδὲ ρυθμίζεται κατὰ τοὺς κανόνας τῶν λογικῶν κρίσεων καὶ συλλογισμῶν. Καὶ οὕτως ὅμως ἡ ἐνοῦσα αὐτῇ ζωὴ καὶ πραγματικότης οὐ μόνον δὲν ὑπολείπεται, ἀλλ᾽ εἶναι καὶ πολλῷ ἀληθεστέρα τῆς ἁπλῆς κανονικότητος, τῆς ἁπλῆς τυπικῆς ἢ εἰδολογικῆς ἀληθείας καὶ τῶν μάλιστα ἀψόγων λογικῶν συλλογισμῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μαθηματικῶν πράξεων καὶ ὑπολογισμῶν καὶ θεωρημάτων.

[ἀκολουθεῖ]

Β. ἈΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 291].

Στίχ. 24. Οὐδὲν ἐκ τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Ἰησοῦ σύμφωνον πρὸς τοὺς πόθους αὐτοῦ νὰ μάθῃ ἐπιτυχὼν ὁ Ἄννας, καὶ διὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στάσιν τοῦ Ἰησοῦ ματαίαν θεωρήσας πᾶσαν περαιτέρω χρονοτριβὴν κρίνει καλόν, ὅπως παραπέμψῃ τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν Καϊάφαν, ὅπως διεξαχθῇ πρὸ αὐτοῦ ἡ ὁριστικὴ ἀνάκρισις καὶ κρίσις. Τῆς κρίσεως ταύτης καὶ κατακρίσεως τοῦ Ἰησοῦ γενομένης ὑπὸ τοῦ Μ. Συνεδρίου, προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ Καϊάφα, μνημονεύουσιν οἱ Συνοπτ. (Μτθ. ΚΣΤ΄ 59 κ. ἑξ. Μρκ. ΙΔ΄ 55 κ. ἑ. Λουκ. ΚΒ΄ 56 κ. ἑ.) ὑπαινίσσεται δὲ μόνον ἐνταῦθα ὁ Ἰωάννης σημειούμενος τὴν ἀπὸ τοῦ Ἄννα πρὸς τὸν Καϊάφαν παραπομπὴν

τοῦ Ἰησοῦ, Οὗ τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἀποφασισμένην καταδίκην ὑπεδήλωσεν ἤδη δι' ὅσων σχετικῶν ἔγραψεν ἐν ΙΑ΄ 50—53, καὶ μικρὸν ἀνωτέρω ἐν στίχ. 14. Λίαν πιθανοῦ ὄντος, ὅτι διαρκούσης τῆς παρὰ τοῦ Ἄννα ἀνακρίσεως ὁ Ἰησοῦς ἀπελύθη τῶν δεσμῶν, ἡ δήλωσις τοῦ ἱ. Εὐαγγελιστοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δεδεμένος ἀπεστάλη πρὸς Καϊάφαν παρέχει νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ Καϊάφας δὲν κατῴκει ἐν τῇ αὐτῇ μετὰ τοῦ Ἄννα οἰκίᾳ, διότι μόνον προκειμένου περὶ ἀπωτέρω που ἀποστολῆς καθίστατο, ὡς εἰκός, ἀναγκαία ἡ ἐκ νέου δέσμευσις τοῦ Ἰησοῦ. «Ἀπάγουσιν Αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν διὰ τὸ ἐν Αὐτῷ μηδὲν εὑρεῖν αἴτιον». Θεοφ. Ὁμ. Χρυσ. (Περὶ τοῦ παρόντος στίχου βλπ. καὶ ἑρμ. στ. 15).

Στίχ. 25-27. Συνεχίζεται ἡ διήγησις, ἡ διακοπεῖσα διὰ τῶν περὶ τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Ἄννα (στ. 19-23), καὶ διὰ τῆς μνείας τῆς παραπομπῆς τοῦ Ἰησοῦ πρὸς Καϊάφαν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἰησοῦς εἶχεν εἰσαχθῇ παρὰ τῷ Ἄννᾳ καὶ διεξήγετο ἡ ἀνάκρισις Αὐτοῦ (στ. 19-23) ὁ Πέτρος εἶχε λάβῃ θέσιν (στ. 18) μεταξὺ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ μενόντων δούλων καὶ ὑπηρετῶν (οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται ἐκπληρώσαντες τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἀπεσύρθησαν φαίνεται εἰς τὰ ἴδια) καὶ παρέμενεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπὶ χρόνον τινὰ ἀνενόχλητος, ὅτε οἱ παριστάμενοι (δοῦλοι καὶ ὑπηρέται, λαμβάνοντος ἑνὸς ἢ πλειόνων τὸν λόγον) προσσχόντες αὐτῷ ἀπέτειναν ἀνάλογον ἐρώτησιν πρὸς τὴν πρὸ μικροῦ γενομένην αὐτῷ παρὰ τῆς θυρωροῦ. Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Πέτρος ἀπαντᾷ ὁμοίως ἀποφατικῶς, ὃν τρόπον καὶ εἰς τὸν διϊσχυρισμὸν τοῦ συμπαρισταμένου ἐπίσης συγγενοῦς τοῦ ὑπὸ τοῦ Πέτρου πληγέντος Μάλχου, τοῦ ἀξιοῦντος, ὅτι εἶδε τὸν Πέτρον ἐν τῷ κήπῳ (ἐν Γεθσημανῇ), ἀποτελοῦντα μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ἐν λόγῳ δοῦλος δὲν εἶχεν ἴδῃ τὸν Πέτρον πλήττοντα, ἅτε ὅμως συγγενὴς τοῦ πληγέντος ἐπέστησε περισσότερον τὴν προσοχὴν εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ περιστοιχίζοντα τὸν Ἰησοῦν, ἀφ' ὧν ἦτο ὁ πλήξας τὸν Μάλχον. Παρὰ ταῦτα λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ φωτισμὸς ἐν τῷ κήπῳ ἦτο ἀνεπαρκής, ἐπεκράτει δὲ καὶ ἱκανὴ σύγχυσις καὶ ὀχλαχωγία, ὁ συγγενὴς τοῦ Μάλχου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι διέκρινεν ἀσφαλῶς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Πέτρου, ὅθεν καὶ οὗτος ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐπιμείνῃ ἀρνούμενος. Οὕτω ὁ Πέτρος παρὰ τὰς περὶ αὐτοθυσίας περὶ τοῦ Ἰησοῦ διαβεβαιώσεις αὐτοῦ ἐν βραχεῖ χρόνῳ, καὶ ἄνευ ἀπολύτως δεδικαιολογημένου φόβου, ἠρνήθη τὸν Διδάσκαλον, καὶ ἐπληρώθη οὕτω καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς ἡ σχετικὴ τοῦ Ἰησοῦ πρόρρησις μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ εἰς ταύτην ἀναφερομένου χρονικοῦ προσδιορισμοῦ, τῆς ἀλεκτοροφωνίας δηλαδή. Διὰ τὴν παρέμπτωσιν τῆς σημειώσεως τοῦ 24 στ. Ἐξηγηταί τινες φρονοῦσιν, ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ 25ου στίχου ἀναγραφόμεναι ὑπὸ τοῦ ἱ. Εὐαγγελιστοῦ δύο τελευταῖαι ἀρνήσεις

τοῦ Πέτρου, αὗται τοὐλάχιστον, ἐγένοντο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καϊάφα. Ὁ ἱ. Χρυσ., ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ὑπὸ πάντων τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν ἀναγραφὴν τοῦ γεγονότος τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου, παρατηρεῖ· «Τί δήποτε δὲ οἱ Εὐαγγελισταὶ ὁμοφώνως περὶ αὐτοῦ ἀνέγραψα; Οὐχὶ τοῦ μαθητοῦ κατηγοροῦντες, ἀλλ' ἡμᾶς παιδεῦσαι βουλόμενοι, πόσον κακὸν τὸ μὴ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτῷ θαρρεῖν». Ὁμ. Θεοφ. Ὁμοφώνως τῷ ὄντι οἱ Εὐαγγελισταὶ πάντες τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου μνημονεύοντες καὶ συμφωνοῦντες ἀλλήλοις περὶ τὸ τριττὸν αὐτῆς, διΐστανται περὶ τὰς λεπτομερείας, τῆς τοῦ Ἰωάννου διηγήσεως διακρινομένης διὰ τὴν ἁπλότητα (τοσοῦτον ὥστε νὰ παρίσταται ἀναγραφόμενον τὸ γεγονὸς ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς καὶ μόνον, ὅπως καταδειχθῇ ἡ ἐν αὐτῷ πλήρωσις τῆς σχετικῆς τοῦ Ἰησοῦ προρρήσεως, ΙΓ' 38), ἐπίσης δὲ καὶ διὰ τὴν μνείαν ἰδιαιτέρων τινῶν λεπτομερειῶν (οἷα ὁ ἕτερος μαθητὴς ὁ συνεισελθὼν τῷ Πέτρῳ εἰς τὴν αὐλήν, τὸ ὄνομα τοῦ πληγέντος δούλου, καὶ ὁ τὴν τρίτην ἐρώτησιν ἀποτείνας τῷ Πέτρῳ συγγενὴς αὐτοῦ δοῦλος), καθ' ὃν χρόνον παρασιωπᾶται παρ' αὐτῷ ἡ ἐπακολουθήσασα μεταμέλεια τοῦ Πέτρου, καὶ τὸ ἐπ' αὐτὸν ριφθὲν βλέμμα τοῦ Ἰησοῦ. Προκειμένου περὶ τῶν διαφορῶν τῶν ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν ἁπαντωσῶν σημειωτέον, ὅτι παρ' ἅπασι τὴν πρώτην ἄρνησιν προκαλεῖ ἐρώτησις, ἣν ἀποτείνει τῷ Πέτρῳ παιδίσκη, μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι κατὰ μὲν τοὺς Συνοπτικοὺς (Μτθ. ΚΣΤ' 69. Μρκ. ΙΔ' 66. Λουκ. ΚΒ' 56) ἐγένετο αὕτη, τοῦ Πέτρου προσελθόντος εἰς τὴν πυρὰν καὶ λαβόντος θέσιν παρ' αὐτήν, κατὰ δὲ τὸν Ἰωάννην, ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ, τῆς παιδίσκης οὔσης κατ' αὐτὸν τῆς θυρωροῦ, καὶ τοῦ Πέτρου οὐδὲ κατόπιν καθίσαντος, ἀλλὰ παραμείναντος ὀρθίου (στ. 18. 25). Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Μάρκου καὶ τὴν δευτέραν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου προκαλεῖ ἐπίσης ἐρώτησις παιδίσκης, ἥτις κατὰ Μάρκον ΙΔ' 69 εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ προηγουμένῃ, κατὰ δὲ τὴν τοῦ Λουκᾶ ἡ ἐρώτησις ἀνδρός, ἀλλ' ἑνὸς μόνον, καθ' ὃν χρόνον κατὰ τὴν τοῦ Ἰωάννου πολλῶν ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἡ τρίτη ἄρνησις προκαλεῖται κατὰ Ματθαῖον (ΚΣΤ' 73) καὶ Μάρκον (ΙΔ' 70) ὑπὸ τῶν παρεστώτων δούλων, κατὰ δὲ τὸν Λουκᾶν ὑφ' ἑνὸς μόνου, οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τῶν λόγων τοῦ δούλου εἶνε διάφορον. Ἐπὶ τούτοις καθ' ὃν χρόνον κατὰ τὸν Λουκᾶν (ΚΒ' 59) αἱ δύο τελευταῖαι ἀρνήσεις ἀφίστανται ἀλλήλων χρονικῶς κατὰ μίαν ὅλην ὥραν, παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἡ χρονικὴ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις παρουσιάζει μᾶλλον μεταξὺ τῆς πρώτης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀρνήσεως ἀφ' ἑτέρου.

Στίχ. 28. Ἀνακριθεὶς καὶ κατακριθεὶς μέχρι πρωΐας ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ Μ. Συνεδρίου (κατὰ τὴν παρὰ τοῖς Συνοπτικοῖς Ματθ. ΚΣΤ' 59

κ. ἑξ. Μάρκ. ΙΔ΄ 55 κ. ἑξ. Λουκ. ΚΒ΄ 63 κ. ἑξ.) σχετικὴν ἀφήγησιν (παρασιωπωμένην ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου) πρωΐας ἄγεται. Οὗτος ὑπὸ πολυαρίθμων ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, τῆς ἀρχιερατικῆς κατ' ἐξοχὴν τάξεως, συνοδευομένων καὶ ὑπὸ ὑπηρετῶν (ΙΘ΄ 6) εἰς τὸ Πραιτώριον, χρησιμεῦον ὡς κατοικία τοῦ Ρωμαίου ἡγεμόνος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις διαμονῆς αὐτοῦ. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς θανατικῆς καταδίκης, τῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Συνεδρίου κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξενεχθείσης, ἀπαραιτήτως ἀπῃτεῖτο ἡ ψῆφος καὶ ἐπιδοκιμασία τοῦ Ρωμαίου ἡγεμόνος (πρβλ. στ. 32) [1] ὅθεν καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν προσαγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ Ρωμαῖοι ἐδίκαζον ὄρθρου (prima luce), ἀλλ' ἡ προσαγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ πρὸ τοῦ ἡγεμόνος περὶ τὸ λυκαυγὲς (**πρωΐ**, πρβλ. Μρκ. ΙΕ΄ 1) ἐγένετο πιθανώτατα οὐχὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐν γνώσει πάντως τῶν γινομένων ὄντος, ὡς δῆλον ἐκ τῆς μετοχῆς εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ὁ ἱ. Εὐαγγελιστὴς οὐδαμῶς ἀναγκαίαν κρίνων τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ (**πρωΐ**) προσαγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ τῷ Πιλάτῳ θεωρεῖ ἀπαραίτητον, ὅπως παράσχῃ τὸν λόγον, δι' ὃν ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Πραιτώριον οἱ ἐνάγοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐξέρχεται πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸν πυλῶνα αὐτὸς οὗτος ὁ ἡγεμὼν (στ. 29. 38). Ὁ λόγος δ' οὗτος εἶνε, καθὰ ὁ ἱ. Εὐαγγελιστὴς σημειοῦται, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς ὤφειλον ν' ἀποφύγωσι τὸν διὰ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ Πραιτώριον μέλλοντα νὰ προσγένηται αὐτοῖς μιασμόν, διότι οὕτω θὰ ἐκωλύοντο νὰ φάγωσι τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην θυόμενον πασχάλιον ἀμνόν, περιαγόμενοι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναβάλωσι δι' ἑαυτοὺς τὴν βρῶσιν αὐτοῦ κατὰ ἕνα μῆνα (πρβλ. Ἀριθ. Θ΄ 6 κ. ἑξ.). **Ἄγουσιν.** Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δῆλον, ὅτι οἱ ἄγοντες εἶνε ἐκ τῶν τοῦ Μ. Συνεδρίου, τῆς ἀνωτέρας ταύτης Ἐθνικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τῶν Ἰουδαίων, ὅθεν καὶ ἀντιπροσωπευούσης αὐτοὺς ὡς ἔθνος (ὅθεν στ. 31 **οἱ Ἰουδαῖοι,** ὡς καὶ κατωτέρω. Πρβλ. Α΄ 19). Ὅτι πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀνῆκον εἰς τὸ γένος καὶ τὴν τάξιν τῶν ἀρχιερέων δῆλον ἐκ τοῦ στ. 35 καὶ ΙΘ΄ 6. **Πραιτώριον.** Τὸ ἐν λόγῳ πραιτώριον ἦτο τὸ τέως μέγαρον Ἡρώδου τοῦ Μ., ἰσχυρὰ οἰκοδομή, κειμένη κατὰ τὰ Δυτικὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐρείπιον αὐτῆς εἶνε ὁ λεγόμενος «πύργος τοῦ Δαυΐδ». **Ἵνα μὴ μιανθῶσιν.** Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ Πραιτώριον, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ἀφαιρεθῆ οἱ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ πάσης Ἰουδαϊκῆς οἰκίας ἔνζυμοι ἄρτοι, ἐμίαινε Λευϊτικῶς τὸν Ἰουδαῖον, ἀποστερούμενον οὕτω τοῦ δικαιώματος τῆς μετὰ

[1] Τοῦ δικαιώματος τῆς κυρώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς θανατικῆς καταδίκης ἀπεστερήθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸ Ταλμοὺδ μόλις 40 ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ.

τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ ἐν τῇ τακτῇ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἡμέρᾳ βρώσεως τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ. **Ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.** Κατὰ την ἐπικρατεστέραν γνώμην ἡ φράσις **τρώγειν τὸ πάσχα** δηλοῖ τὴν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 14ης Νισαν (μεταξὺ Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου) βρῶσιν τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ (πρβλ. Μτθ. ΚΣΤ' 17. Μρκ. ΙΔ' 12. 14. Λουκ. ΚΒ' 11. 15), ἕπεται ἄρα, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Πιλᾶτον προσαγωγή, καὶ ὁ (κατὰ την περαιτέρω Εὐαγγελικὴν διήγησιν) σταυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ἐγένοντο τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὸ ΙΓ' 1) φαγόντος τὸ πάσχα (τον μυστικον δεῖπνον) μετα τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου ὁριζομένης, τὴν ἑσπέραν τῆς 13ης Νισάν. Πρὸς την χρονολογίαν ταύτην τοῦ Ἰωάννου δὲν φαίνεται συνᾴδουσα ἡ σχετικὴ χρονολογία τῶν Συνοπτικῶν, καθ' οὓς ὁ Ἰησοῦς παρίσταται φαγων τον μυστικὸν δεῖπνον ταὐτοχρόνως μετα τῶν Ἰουδαίων, γενομένων τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ (Μτθ. ΚΣΤ' 17. Μρκ. ΙΔ' 12, **τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα,** τὸν πασχάλιον δηλ. ἀμνόν, **ἔθυον,** Λουκ. ΚΒ' 7), καὶ προσαχθεὶς κατὰ ταῦτα πρὸ τοῦ Πιλάτου και σταυρωθεὶς οὐχι τῇ 14ῃ ἀλλα τῇ 15ῃ Νισάν. Καίτοι δὲν ἐλλείπουσιν Ἑρμηνευται κατ' ἐξοχην καθολικοὶ τασσόμενοι ὑπὲρ τῆς χρονολογίας τῶν Συνοπτικῶν, ἱκανοὶ δὲ αὐτῶν και πειρώμενοι νὰ μεθαρμόσωσι πρὸς τὰ χρονολογικα δεδομένα ἐκείνων τὰ τοῦ Ἰωάννου, πολλῷ πιθανώτερον παρίσταται, ὅτι ἡ ἀκριβὴς τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων χρονολογία εἶνε ἡ τοῦ Ἰωάννου, ἥτις ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ σχετικῶν πληροφοριῶν αὐτῶν τῶν Συνοπτικῶν, προδηλουμένων οὕτω ὡς ἀντιφασκόντων ἑαυτοῖς. Οὕτω κατὰ τὴν χρονολογίαν αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς συλλαμβάνεται ἐν τῇ ἑορτῇ [1]) πρὸς τούτοις δὲ ὁπλοφοροῦσιν οὐ μόνον οἱ πρὸς σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ ἀποσταλλόμενοι, ἀλλα και τῶν μαθητῶν τινές (Μτθ. ΚΣΤ' 51 κλπ.), ὅπερ ἀπηγορεύετο κατα την ἑορτήν. Ἵσταται ποινικὸν δικαστήριον κατὰ την ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἐπίσης ἀπαγορευόμενον, καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς καλεῖται ἁπλῶς **Παρασκευή** (Μτθ. ΚΖ' 62 κλπ.) Προσέτι Σίμων ὁ Κυρηναῖος παρίσταται (Μρκ. ΙΕ' 21 κτλ.) κατὰ την ἡμέραν ταύτην ἐρχόμενος ἀπ' ἀγροῦ (ἄλλαις λέξεσιν : ἀπὸ ἐργατικῶν ἐνασχολήσεων), Ἰωσηφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ἀγοράσας σινδόνα (ΙΕ' 46) καὶ αἱ Μυροφόροι ἑτοιμάσασαι ἀρώματα (Λουκ. ΚΓ' 56), ἅτινα πάντα δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν αὐστηρὰν παρ' Ἰουδαίοις τήρησιν τῆς ἀργίας τῆς ἑορτῆς. Ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ χρονολογίας τοῦ Ἰωάννου τασσομένων Ἐξηγητῶν πει-

---

[1]) Ἡ 15η Νισὰν κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀριθμήσεως τοῦ χρόνου παρ' Ἑβραίοις (πρβλ. Το Ἐκκλησιαστικον ἡμῶν Ἡμερολόγιον) ἤρχετο (ὡς και πᾶσαι αἱ ἡμέραι) ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς προηγουμένης [14ης δηλ.].

ρῶνται τινές, [1]) ἐν οἷς ὁ ἀοίδιμος Δαμαλᾶς, νὰ συμβιβάσωσι πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν Συνοπτικῶν, οὕτως ἢ ἄλλως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πιθανῶς αἰτιολογοῦντες αὐτήν. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀγνοοῦνται ὑφ' ἡμῶν τὴν σήμερον σχετικά τινα, ἅτινα θὰ ἐπέρριπτον πλῆρες φῶς εἰς τὴν φαινομένην ταύτην διαφωνίαν τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν πρὸς ἀλλήλους. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύων τὸ **ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα** σημειοῖται· «Καὶ μὴν Αὐτὸς ἦν αὐτὸ πεποιηκὼς τῇ μιᾷ τῶν ἀζύμων. Ἤτοι οὖν τὸ Πάσχα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει· ἢ ὅτι τότε ἐποίουν τὸ πάσχα, Αὐτὸς δὲ πρὸ μιᾶς αὐτὸ παρέδωκε, τηρῶν τὴν Ἑαυτοῦ σφαγὴν τῇ Παρασκευῇ, ὅτε καὶ τὸ παλαιὸν ἐγίνετο Πάσχα». Ὁμ. Θεοφ. Δῆλον, ὅτι οἱ ἱ. οὗτοι Ἑρμηνευταὶ κυμαίνονται μεταξὺ τῶν δύο χρονολογιῶν, πειρώμενοι ἀφ' ἑνὸς νὰ συμβιβάσωσι τὸν Ἰωάννην πρὸς τοὺς Συνοπτικούς (τὰ Πάσχα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποδεχόμενοι ὡς δυνατὴν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρονολογίας τοῦ Ἰωάννου. Σημειωτέον ἐπὶ τούτοις καὶ ὅ,τι ὁμοφώνως οἱ ἀρχαῖοι Ἑρμηνευταί, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν νεωτέρων, παρατηροῦσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν τραγικὴν ἀντίθεσιν τὴν προβαλλομένην μεταξὺ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέων καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν καὶ τῆς ὑπερακριβοῦς ἀφ' ἑτέρου ὑπ' αὐτῶν τηρήσεως τῶν τυπικῶν τῆς λατρείας αὐτῶν διατάξεων. «Φονῶντες (ὑπὸ φονικῆς δηλ. διαθέσεως κατεχόμενοι) μὲν ἀδίκως οὐκ ἐνόμιζον μιαίνεσθαι· δικαστηρίων δὲ (ἐθνικῶν) ἐπιβαίνοντες μιαίνειν ἑαυτοὺς ἡγοῦντο». Θεοφ.

Στίχ. 29. Πεῖραν ἔχων ὁ Πιλᾶτος τοῦ ἄγαν εὐθίκτου τῶν Ἑβραίων, προκειμένου περὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, δὲν διστάζει νὰ ἐξέλθῃ αὐτὸς οὗτος πρὸς τοὺς προσαγαγόντας τὸν Ἰησοῦν ἀρχιερεῖς καὶ ἀκολούθους αὐτῶν, καὶ ἀντιλαμβανόμενος, ὅτι ἡ προσαγωγὴ αὕτη ἀφεώρα εἰς καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ, παρ' αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν ὑποβολὴν τῆς κατ' Αὐτοῦ κατηγορίας. Ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐξαιτησάμενοι τὴν διὰ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν συνδρομὴν τοῦ Ἡγεμόνος πρὸς σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν εἶχον προβῇ παρ' αὐτῷ εἰς ὡρισμένας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίας. Ὁ ἱ. Χρυσ. γράφει· «Ἰδὼν Αὐτὸν δεδεμένον καὶ ὑπὸ τοσούτων ἀγόμενον, οὐκ ἐνόμισεν ἔλεγχον ἔχειν ἀναμφισβήτητον κατηγορίας. Ἀλλ' ἐρωτᾷ, ἄτοπον εἶναι λέγων τὴν μὲν κρίσιν αὐτοὺς ἁρπάσαι, τὴν δὲ κόλασιν χωρὶς κρίσεως ἐπιτρέψαι ἐκείνῳ». Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. Ἡ λέξις **ἄνθρωπος (κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου)** ἐν τῷ στόματι τοῦ Πιλάτου δὲν φαίνεται ἠχοῦσα περιφρονητικῶς, ὁρίζει δὲ μᾶλλον μετ' ἀδιαφορίας τὸ πρόσωπον περὶ οὗ ὁ λόγος.

---

[1]) Ὑπὲρ αὐτῆς ἵστανται ἐκ τῶν ἡμετέρων ὅ τε Ν. Δαμαλᾶς (τ. γ' σ. 547—8) καὶ ὁ Ε. Ζολώτας (σ. 406).

Στίχ. 30. Ἡ παρὰ τοῦ Πιλάτου ἀπαίτησις τῆς ὑποβολῆς ὡρισμένης κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίας ἀπαρέσκει τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ ἐξάπτει πως αὐτούς, μὴ ἀναμένοντας, φαίνεται, αὐτήν, προσδοκῶντας δὲ μᾶλλον τὴν παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ ἄνευ τινὸς περαιτέρω κρίσεως καὶ διαδικασίας. Ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς οὕτω προσβαλλομένης φιλοτιμίας αὐτῶν, οἱ Ἀρχιερεῖς ἦσαν ἀπρόθυμοι νὰ προβῶσιν εἰς ὡρισμένας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίας, ὡς τυχὸν ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου ὑπ' αὐτῶν σκοποῦ. Ὅθεν καὶ ἀπαντῶσιν οὗτοι ἀορίστως καὶ μεθ' ὑπεκφυγῶν, ἀντὶ ὡρισμένου κατηγορητηρίου κατὰ τοῦ Ἰησοῦ προβάλλοντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν κρίσιν περὶ Αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ τῶν πράξεων Αὐτοῦ ἀξίου τῆς παρὰ τοῦ Πιλάτου καταδίκης. Ἀντὶ τοῦ **κακοποιὸς** ἄλλη ἀρχαία γραφὴ **κακὸν ποιῶν.**

Στίχ. 31. Ὁ Πιλᾶτος, καίπερ συμπράξας εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ, ὑπομείνας δὲ καὶ ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ Παλατίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἔξω αὐτοῦ ἱσταμένους ἀρχιερεῖς, φαίνεται (ὡς καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ ἀπαίτησις τῆς ὑποβολῆς κατηγορητηρίου μαρτυρεῖ) διατηρῶν συναίσθησίν τινα τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῇ ἀρνήσει τῶν Ἀρχιερέων νὰ ὑποβάλωσιν αὐτῷ τὴν ζητηθεῖσαν ὡρισμένην κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίαν ἀπαντᾷ κατὰ τρόπον δηλοῦντα, ὅτι δὲν ἠδύνατο, οὔτε ἤθελε ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, ὅπως καταστῇ τυφλὸς ἐκτελεστὴς τῶν φονικῶν αὐτῶν διαθέσεων. Ἀρνούμενοι νὰ ὑποβάλωσι κατηγορίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, πείθουσαν καὶ αὐτόν, (τὸν Πιλᾶτον), ὅτι ὁ κατηγορούμενος αὐτῶν ἦτο πράγματι ἄξιος θανάτου, ὤφειλον νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν κατ' αὐτοὺς δίκην καὶ καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ, ἄλλαις λέξεσιν εἰς μόνας τὰς ποινάς, ἃς ἐδικαιοῦντο νὰ ἐπιβάλωσιν Αὐτῷ, καὶ οὐδὲν πλέον. Εἰς ἀπάντησιν (μετὰ πολλῆς πάντως πικρίας διὰ τὸ τρανὸν τοῦτο δεῖγμα τῆς ξένης δουλείας, ἐν ᾗ διετέλουν) οἱ Ἀρχιερεῖς ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἐστεροῦντο ἀκριβῶς ἐκείνου, οὗ νῦν ἔχρῃζον, τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιβολῆς τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀνήκοντος εἰς ἄλλον, εἰς ὃν καὶ ἠναγκάζοντο διὰ τοῦτο (ἀσχάλλοντες) νὰ προσφύγωσιν. Οὕτω περιάγονται εἰς τὴν ἀνάγκην οἱ κατήγοροι τοῦ Ἰησοῦ νὰ ὁμολογήσωσι σαφῶς καὶ ρητῶς τὸν σκοπὸν τῆς πρὸ τοῦ Πιλάτου προσαγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ, ὃς πᾶν ἄλλο ἦτο ἢ νόμιμος Αὐτοῦ πρὸ τῶν Ρωμαϊκῶν ἀρχῶν ἐκδίκασις. Ἐξηγηταί τινὲς ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ Πιλάτου **λάβετε αὐτὸν** κλπ. ἐμβλέπουσιν εἰρωνείαν, ἄλλοι δέ τινες πλήρη ἀσυνείδητον ἐκχώρησιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ τοῖς Ἰουδαίοις ἀρχιερεῦσιν, εἰς ἣν ἐκχώρησιν ἄλλοι θέτουσι τὸν ματαιοῦντα κατ' οὐσίαν αὐτὴν περιορισμόν : ἐὰν τολμᾶτε. Εὐστόχως ἐν τῷ κατὰ Μτθ. ΚΖ′ 11 ἑρμηνεύων τὸν παρόντα στίχον ὁ Ζιγ. σημειοῦται· «Οἱ μὲν γὰρ παρέδωκαν Αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ πρὸς ἀναί-

ρεσιν, οὐ πρὸς ἐξέτασιν· ὁ δὲ πρὸ ἐξετάσεως οὐκ ἠνέσχετο τοῦτον ἀνελεῖν· διὰ τοῦτο ζητεῖ μαθεῖν τίς ἡ κατηγορία· οἱ δὲ μὴ θαρροῦντες ἑαυτοῖς οὐ λέγουσι τὴν κατηγορίαν, φασὶ δὲ μόνον, ὅτι **εἰμὴ ἦν οὗτος κακοῦργος, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν,** ὡς δῆθεν οὐδὲν ἄδικον ποιοῦντες. Ὁ δὲ Πιλᾶτος δυσανασχετήσας, ὡς βουλομένων δίχα τῆς αὐτοῦ ἐξετάσεως τοῦτον ἀνελεῖν, αὐτοῖς ἐπιτρέπει τὴν ἀναίρεσιν». Ἀνάλογα γράφει καὶ ὁ Θεοφ., ὅς δ' ὅμως τὴν διὰ τῆς φράσεως «αὐτοῖς ἐπιτρέπει τὴν ἀναίρεσιν» ἐκφραζομένην ἔννοιαν διατυπώνει διαφόρως πως· «Εἰ τοίνυν ὁ νόμος ὑμῶν ἀναιτίως κολάζει, κρίνατε αὐτοί», ἑρμηνεύων δὲ κατὰ τὸν ἱ. Χρυσ. τὸ **ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα** σημειοῦται· «Τοῦτο δὲ λέγουσιν εἰδότες, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι σταυρῷ καταδικάζουσι τοὺς ἀντάρτας. Ἵνα οὖν σταυρωθῇ ὁ Κύριος καὶ ὁ θάνατος Αὐτοῦ ἐκπομπευθῇ καὶ ἐπικατάρατος κηρυχθῇ, τούτου ἕνεκεν σχηματίζονται τὸ μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς ἀποκτεῖναι· ἐπεὶ πῶς τὸν Στέφανον ἐλιθοβόλουν; Ἀλλ' ὅπερ εἶπον, σταυρωθῆναι τὸν Κύριον βουλόμενοι τοῦτο λέγουσι». Ἀλλ' εἰς ταῦτα δέον νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι τὸ κατὰ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου κίνημα ἔφερεν ὀχλαγωγικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐγένετο ἀπουσιάζοντος πιθανῶς τοῦ Πιλάτου ἐξ Ἱεροσολύμων, ὅτι δὲ λέγοντες οἱ Ἀρχιερεῖς **ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα** ὁμιλοῦσι περὶ νομίμου δικαιώματος τοῦ ἐπιβάλειν θανατικὴν ποινὴν ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς. Γράψας ὁ Ζιγ. τὴν ἀνωτέρω παρατεθεῖσαν ἑρμηνείαν τοῦ στίχου περαιτέρω σημειοῦται· «Ἀποτυχόντες δὲ τῆς προσδοκίας, λοιπὸν κατηγοροῦσι καὶ ἄκοντες ἅπερ ὁ Λουκᾶς ἱστόρησε γράψας, ὅτι **ἤρξαντο κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες· τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι**» κλπ. Εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο σημεῖον, μετὰ τὴν δοθεῖσαν δηλ. παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἀπάντησιν **ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα** ἀναφέρουσι τὴν παρὰ Λουκᾷ (ΚΓ' 2) ἀναφερομένην ταύτην συκοφαντικὴν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίαν καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων Ἐξηγητῶν.

Στίχ. 32. Ὁ ἱ. Εὐαγγελ. ἐπισυνάπτει ἐνταῦθα παρατήρησιν, καθ' ἣν ἡ ἀναγνώρισις καὶ ὁμολογία τῶν Ἰουδαίων Ἀρχιερέων **ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα** ὡς εἰς τελικὸν σκοπόν, οὐχὶ ἐν συνειδήσει τῶν Ἀρχιερέων, ἀλλ' ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς προρρήσεως τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου Αὐτοῦ (ΙΒ' 32). Ἀποστερηθέντες οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιβολῆς θανατικῆς ποινῆς καὶ μὴ τολμήσαντες νὰ προβῶσιν εἰς αὐτοδικίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ (ὃν τρόπον ὕστερον κατὰ τοῦ Στεφάνου. Πρξ. Ζ' 59), ὅτε θὰ ἐφήρμοζον κατ' Αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ βλασφήμων

δριζομένην ποινὴν τοῦ λιθοβολισμοῦ, περιήχθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν Ρωμαῖον Ἡγεμόνα, ὃς ἐνδιδοὺς τέλος ἐκ δέους καὶ δι' ἀσθένειαν χαρακτῆρος δὲν εἶχεν ἢ νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τὸν δι' ἐπικινδύνους κακοποιοὺς δριζόμενον παρὰ Ρωμαίοις σταυρικὸν θάνατον. Οὕτω θὰ ἐπληροῦτο καὶ ἐπληρώθη τῷ ὄντι ὁ ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ προδιαγραφεὶς (Γ' 14. Η' 28) τρόπος τοῦ θανάτου Αὐτοῦ καὶ ὁ θάνατος ἄρα οὗτος ἦτο ἐν πλήρει Αὐτοῦ γνώσει, καὶ ἀπέρρεεν ἐκ τῆς βουλῆς καὶ τῆς θελήσεως τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς Αὐτοῦ. «Εἰπόντων οὖν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι «ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι» παραλαμβάνουσι λοιπὸν Αὐτὸν οἱ Ἐθνικοὶ καὶ σταυροῦσι κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς, καὶ οὕτω πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε Ἐθνικοῖς παραδοθῆναι καὶ τοῦ σταυρωθῆναι». Θεοφ.

Στίχ. 33. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Πιλάτου ἔνδον τοῦ παλατίου καὶ ἡ πρὸς ἑαυτὸν κλῆσις τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἀνάκρισιν, ἰδίᾳ δὲ τὸ περιεχόμενον τῆς διατυπωθείσης πρὸς Αὐτὸν πρώτης ἐρωτήσεως **(σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων)** πείθουσιν, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν τοῦ ἱ. Λουκᾶ δήλωσιν, προϋποτιθεμένην ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου γνωστήν, οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπελπίσαντες νὰ τύχωσι παρὰ τοῦ Πιλάτου ἀσυζητητεὶ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς θανατικῆς καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς προέβησαν εἰς διατύπωσιν κατηγοριῶν κατ' Αὐτοῦ, συγκεντρουμένων περὶ τὴν ἀξίωσιν δῆθεν τοῦ Ἰησοῦ νὰ καταστῇ πολιτικὸς ἡγεμὼν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Καθ' ὃν τρόπον οἱ ἀπάγοντες τὸν Κύριον Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μιανθῶσι, δὲν εἰσῆλθον εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἡγεμόνος, ὁ Ἰησοῦς παρεδόθη φαίνεται εἰς τοὺς Ρωμαίους στρατιώτας καὶ ἐτηρεῖτο παρ' αὐτῶν, ἑτοίμων, ὅπως συμμορφωθῶσιν εἰς τὰς σχετικὰς πρὸς Αὐτὸν διαταγὰς τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν.

Στίχ. 34. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπαντᾷ ἀμέσως εἰς τὴν γενομένην Αὐτῷ παρὰ τοῦ Πιλάτου ἐρώτησιν, ἀλλὰ ζητεῖ ἐξηγήσεις ἀναγκαίας διὰ τὴν ἀπάντησιν, ἣν θὰ ἔδιδε, καὶ ἥτις κατ' ἀνάγκην θὰ ἦτο διάφορος, ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου διατυπωθεῖσα ἐρώτησις ἀπέρρεεν ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀμέσως, ἢ ἦτο αὕτη οὕτως ἢ ἄλλως ὑποβολιμαία. Ἂν ὁ Πιλᾶτος οἴκοθεν εἶχε λόγους νὰ ὑποπτεύῃ ὡς ἐπαναστάτην καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο μετεχειρίσθη τὴν ξένην κατ' οὐσίαν ἔκφρασιν **Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων** ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ᾖ ἢ καθαρῶς ἀρνητική, ἓν ἁπλοῦν καὶ ἔντονον οὔ· ἂν δ' ὅμως ὁ Πιλᾶτος ἐγίνετο ἁπλῶς ἠχὼ τῶν κατηγόρων Αὐτοῦ, οἵτινες εἰς τὴν ἀξίωσιν Αὐτοῦ, ὅτι εἶνε ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας Σωτὴρ προσέδιδον τὴν ἐμπολιτευομένην ἄλλως παρ' Ἰουδαίοις πολιτικὴν χροιὰν (πρβλ. τὸν ἀληθῆ Μεσσιακὸν τίτλον **Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ,** Α' 43), καὶ ἐπεδίωκον οὕτω νὰ παραστήσωσιν Αὐτὸν

ὡς ἐπικίνδυνον τοῖς Ρωμαίοις δημεγέρτην, ὁ Ἰησοῦς ὤφειλε μὴ ἀρνούμενος ἀπολύτως τὸν ἀποδοθέντα Αὐτῷ τίτλον τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων νὰ ἐξηγήσῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀξιουμένης ὑπ' Αὐτοῦ βασιλείας, ὡς ὄντα τοιοῦτον, οἷος ἥκιστα παντὸς ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ εἰς ἀνησυχίαν τὴν κοσμικὴν ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ἀρχὴν τῶν Ρωμαίων. Ὁ Θεοδ. ἑπόμενος τῷ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύει διττῶς· «Ὁ Χριστὸς ἐρωτᾷ... οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' ἐκκαλύψαι τὴν πονηρὰν τῶν Ἰουδαίων γνώμην βουλόμενος, ὥστε καὶ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου κατηγορηθῆναι αὐτούς. Διὸ καὶ ὁ Πιλᾶτος ἀκολούθως τὸ παρὰ τῶν Ἰουδαίων παραδοθῆναι Αὐτὸν προφέρει καὶ ἑαυτὸν ἀπαλλάττει τῆς αἰτίας. Καὶ ἄλλως δὲ ἐρωτᾷ... ἐλέγχει διὰ τούτου τὸν Πιλᾶτον. Εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο λέγεις, δεῖξον τὰ σημεῖα τῆς ἐμῆς ἀντάρσεως· εἰ δὲ ὑπὸ ἄλλων ἐδιδάχθης, οὐκοῦν ἀκριβῆ τὴν ἐξέτασιν ποίησον». Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς δευτέρας ἐκδοχῆς συνδυάζων καὶ τὴν πρώτην ὁ Ζιγ. γράφει ἐν Μτθ. ΚΖ' 11· «Ὁ Χριστὸς ἀντηρώτησεν οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ἀλλὰ καθαπτόμενος αὐτοῦ, διότι οὐ συμπαρέστησεν Αὐτῷ τοὺς κατηγόρους, οὐδὲ κατηνάγκασεν αὐτοὺς δεῖξαι σημεῖα τῆς ἀποστασίας καὶ τυραννίδος, ἵνα καὶ μᾶλλον καταισχυνθῶσιν».

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ

ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Α') Ἡ παραίτησις τοῦ Dr Randall Davidson

Τῇ 25ῃ Ἰουλίου π. ἔ. ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Baldwin ἐξέδωκεν ἀνακοινωθέν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδήλου, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ θλίψεως ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ παραιτηθῇ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος καὶ ὅτι τῇ ὑποδείξει τοῦ Πρωθυπουργοῦ διώρισεν Ἐπιτροπὴν διὰ Β. Διατάγματος ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, καὶ τῶν Ἐπισκόπων Λονδίνου, Durham καὶ Wincester πρὸς ἀποδοχὴν τῆς παραιτήσεως ταύτης. Ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι προσετίθετο, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνέφερεν, ὅτι ἀπεδέχθη τὴν παραίτησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μέλλουσαν νὰ πραγματοποιηθῇ τὴν 12ην Νοεμβρίου π. ἔτους καὶ ὅτι τοῦτο ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Α. Μεγαλειότητος

Ἡ παραίτησις τοῦ γηραιοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἀνεμένετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν κατόπιν τῶν ἐπανειλημμένων περὶ τούτου δηλώσεων αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τοῦ τὸ δεύτερον ἀναθεωρηθέντος Ἀγγλικοῦ Εὐχολογίου καὶ διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἐλύπησε πάντας, οὐδένα ἐξέπληξεν. Ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς παραιτήσεως δὲν ἤρεσεν εἰς πάντας, διότι ἡ Α. Σ. τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ὑπέβαλε πρὸς τὴν Α. Μ., τὴν ἀνωτάτην πολιτικὴν Ἀρχὴν ἐπὶ παραθεωρήσει δῆθεν τῶν καθεστηκυιῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τῆς Α. Σ. ἦτο πρωτοφανής. Ἀλλ' εἶνε πρωτοφανὲς γεγονὸς καὶ ἡ παραίτησις Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἑξῆς καὶ ἔδει νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ πράγματος. Καθ' ἃ αὐτὸς ὁ παραιτηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος μοὶ ἐδήλωσε, πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, εἰς ἣν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ἠδύνατο νὰ ὑποβάλῃ παραίτησιν, ἦτο ὁ Πάπας. Καταργηθείσης ὅμως τῆς Παπικῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν, ὁ Ἀρχιεπ. Καντουαρίας παρέμεινεν ἡ Κορυφὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Βεβαίως παρὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ὑπάρχει ἡ Convocation, εἶδος Συνόδου ἢ μᾶλλον Κληρικῆς Συνελεύσεως, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Μητροπόλεως Καντουαρίας καὶ ὡρισμένου ἀριθμοῦ διακεκριμμένων κληρικῶν. Ἀλλ' ἡ Convocation ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κεκτημένη ἀνωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν τῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Εἰς ἀπόδειξιν τούτου ἡ Α. Σ. μοὶ ἀνέφερεν, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ Veto εἰς πᾶσαν ἀπόφασιν, εἰς ἣν ἤθελε προβῇ ἡ Convocation ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὑποβολὴ τῆς παραιτήσεως εἰς τὴν Α. Μ. δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀπόπειρα ἐξόδου ἀπὸ τῆς ἀδιεξόδου, εἰς τὴν ὁποίαν ἤγαγεν αὐτὸν ἡ ἀπόφασις νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεως αὐτοῦ. Δὲν εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τόσον ὁ διορισμὸς Ἐπιτροπῆς ἐξ Ἐπισκόπων πρὸς ἀποδοχὴν τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ, ἣν ὁ Πρωθυπουργὸς Baldwin ὑπέδειξεν εἰς τὴν Α. Μ.. ὅσον καὶ τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἀπετέλεσαν αὐτήν, τὰ 4 ἀνώτερα κατὰ τὸ Ἀγγλικανικὸν Συνταγμάτιον, ἐξ ὧν δύο, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Durham δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Καντουαρίας, ὀφείλονται βεβαίως εἰς εἰσήγησιν τοῦ παραιτηθέντος Dr Randall Davidson.

Ἀπὸ τῆς ἑπομένης ὅμως τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἤρξατα συζήτησις ἐν τῷ τύπῳ κατὰ πόσον ἡ παραίτησις εἶνε ἢ ὄχι κανονικὴ δεδομένου, ὅτι καὶ ὁ νόμος τοῦ 1869 ἀπαιτεῖ ***κανονικὴν*** τὴν παραίτησιν τοῦ Ἐπισκόπου (καθόσον ὁ Νόμος διαλαμβάνει περὶ παραιτήσεως

Ἐπισκόπων) καὶ ἑπομένως καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Οἱ γράφοντες, ἀφοῦ ἠρεύνησαν τί ἐγίνετο ἐν προηγουμένῳ πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως, τὸ ὁποῖον δὲν διαφέρει τοῦ δηλωθέντος μοι ὡς γινομένου τότε ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀρχιεπισκόπου, παρετήρησαν, ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς Κανονικοῦ Δικαίου μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν, οἷοι ὁ Ἐπίσκοπος Gibson καὶ ὁ Burn δὲν ὁμιλοῦσι περὶ παραιτήσεως Ἀρχιεπισκόπου. Μόνος ὁ νομομαθὴς Blackstone, Ἐραστιανὸς τ. ἔ. ἐκ τῶν ἀναγνωριζόντων τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, εἰς τὸ Ὑπόμνημα αὐτοῦ περὶ τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας λέγει, ὅτι ἡ παραίτησις, ἵνα ᾖ κανονική, δέον νὰ γείνῃ πρὸς ἀνώτερον καὶ ἑπομένως τοῦ μὲν Ἐπισκόπου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τοῦ δὲ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Βασιλέα, ***ὅστις μόνον εἶνε ἀνώτερος αὐτοῦ.*** Παρόμαιον πρὸς τὸ σημερινὸν ζήτημα ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν Συμβούλων τῆς Α. Μ. καὶ τῷ 1908 ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης Maclagan. Οἱ τότε Σύμβουλοι συνεφώνησαν μετὰ τοῦ Blackstone, ὅτι ἡ παραίτησις ἔδει νὰ ὑποβληθῇ πρὸς τὸν Βασιλέα. Ἀλλὰ κατὰ τῆς γνωμοδοτήσεως ἐκείνης ἵστατο ὁ νόμος τοῦ 1869, ἐν τῷ ὁποίῳ λέγεται, ὅτι ἡ Α. Μ. δέον νὰ πεισθῇ, ὅτι ὁ Dr Maclagan ἔχει παραιτηθῇ κανονικῶς χωρὶς νὰ ὁρίζῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν παραιτεῖται κανονικῶς ***ὁ Ἀρχιεπίσκοπος.*** Ἤδη τότε ἐπενοήθη ἡ καὶ τελευταῖον γενομένη ἐξεικονόμησις, ὅπως ἡ παραίτησις μὴ γένηται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ πρὸς Ἐπιτροπήν, διοριζομένην ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Ἡ Ἐπιτροπὴ τότε ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ὡς Προέδρου καὶ τῶν Ἐπισκόπων Λονδίνου, Durham καὶ Winchester ὡς ἀντιπροσώπων οἱονεὶ τῆς ὅλης Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας. Ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Durham οὐδεμίαν εἶχεν ἐξουσιοδότησιν τῆς Convocation τῆς Ὑόρκης πρὸς ἐνέργειαν καὶ ἑπομένως κατὰ τοὺς ἐπικριτὰς ἡ παραίτησις τοῦ Dr Maclagan δέον νὰ θεωρηθῇ ἀμφιβόλου κανονικότητος. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τότε ἐδημοσιεύθη, ὅτι ἡ Α. Μ. ἐπείσθη λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἀρχιεπικόπου ἕνεκα λόγων ὑγείας, «ὅτι ὁ ῥηθεὶς ἀρχιεπίσκοπος κανονικῶς παρῃτήθη» καὶ προέβη εἰς τὸ νὰ κηρύξῃ τὴν ἕδραν Ὑόρκης σχολάζουσαν. Ἀλλ' οἱ ἐνιστάμενοι κατὰ τοῦ τρόπου τῆς νῦν παραιτήσεως λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖ τοὐλάχιστον τῆς Ἐπιτροπῆς προήδρευεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ὅστις δύναταί πως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκπροσωπῶν τὴν ἀνωτάτην Ἐκκλησ. ἐξουσίαν, ἐνῷ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ παραιτήσεως αὐτοῦ τοῦ κατέχοντος τὴν ἀνωτάτην Ἐκκλησ. ἐξουσίαν. Ἐντεῦθεν καὶ πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν φρονοῦσιν, ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔδει νὰ ὑποβάλῃ ἐπισήμως τὴν παραίτησιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Convocation. Τούτου δὲ μὴ γενομένου δὲν ἀπεκλείετο εἴτε κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἀρχιεπι-

σκόπου ὑπὸ τοῦ Dean καὶ τοῦ Chapter τῆς Καντουαρίας εἴτε κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς νὰ ἐγερθῇ τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἕδρα ἦτο κανονικῶς σχολάζουσα.

Ἀλλὰ τὰ σχόλια δὲν περιωρίσθησαν μόνον ἐν ταῖς ἐφημερίσιν. Ὁ Rev. Ch. E. Douglas, μέλος τῆς Convocation, διὰ ταπεινῆς, ὡς χαρακτηρίζει αὐτήν, αἰτήσεως αὐτοῦ ἀπετάθη εἰς τὸν Dean καὶ τὸ Chapter τῆς Καντουαρίας διαμφισβητῶν τὴν κανονικότητα τῆς παραιτήσεως τοῦ Σ. Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐγένετο αὕτη, καὶ ἑπομένως καὶ τὸ δικαίωμα αὐτῶν, ὅπως προβῶσιν εἰς κανονικὴν ἐκλογὴν διαδόχου. Ὁ Dean τῆς Καντουαρίας Dr Bell ἀπαντῶν εἰς αὐτὸν διακρίνει μεταξὺ πνευματικῆς καὶ προσωρινῆς ἢ κοσμικῆς δικαιοδοσίας καὶ λέγει, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑποβάλλει παραίτησιν ἀπὸ τῆς προσωρινῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας πρὸς τὸν Βασιλέα ὡς τὸν ἀνώτατον Κυβερνήτην ἐν τῇ Ἀγγλικ. Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἀγγλικανικῷ Κράτει, παραιτεῖται δὲ τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα ὡς ἀρχηγὸς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας οἱονεὶ πρὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ Dean ἔχει τοιαύτην σπουδαιότητα ἐν προκειμένῳ, ὥστε ἀξίζει νὰ παρατεθῇ ἐνταῦθα αὐτολεξεί· «Ὁ Dean καὶ τὸ Chapter, λέγει, μετὰ προσοχῆς ἐξητάσαμεν τὴν ὑποβληθεῖσαν εἰς ἡμᾶς αἴτησιν τῇ 1η Νοεμβρίου, δι' ἧς ἐκαλούμεθα πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου Ἀρχιεπισκόπου νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν ἡ ἕδρα τῆς Καντουαρίας ἐκενώθη κανονικῶς. Ἐν τῇ αἰτήσει προσετίθετο, ὅτι, ἂν ἠμφιβάλλομεν περὶ τοῦ ζητήματος, ἔδει νὰ φέρωμεν αὐτὸ πρὸ τῆς Convocation τῆς ἐπαρχίας Καντουαρίας. Ἐκτιμῶμεν, ὡς πάντοτε, οὕτω καὶ νῦν τὴν σπουδαιότητα, ἣν κέκτηται ἡ λῆψις ὅλων τῶν προσφόρων μέτρων, ὅπως διασώσωμεν τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην καταβάλλομεν πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὸν κανονικὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς νέου ἀρχιεπισκόπου τηροῦντες ἀπαρεγκλίτως τὰς ἠθικὰς καὶ νομικὰς διατάξεις, τὰς ὁποίας ἡ νόμιμος διεξαγωγὴ τῆς ἐκλογῆς προβλέπει. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν πᾶσαν παρατήρησιν διαβιβαζομένην ἡμῖν ἐπὶ ζητήματος, τόσον σπουδαίου, ἐμελετήσαμεν ἐπιμελῶς τὸ περιεχόμενον τῆς ὑμετέρας αἰτήσεως. Δὲν ὑπάρχουσιν, ὅπως καὶ ὑμεῖς λέγετε, προηγούμενα ἑκουσίας παραιτήσεως ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας· καὶ τὰ παραδείγματα ἀπομακρύνσεως ἢ ἀναγκαστῆς μετακινήσεως τοιούτων πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ μετ' αὐτήν, τὰ ὁποῖα προσάγετε, εἶνε ἄσχετα πρὸς τὴν σημερινὴν περίστασιν. Τοῦτο κέκτηται καθ' ἑαυτὸ μεγίστην σπουδαιότητα. Ὡς εἶνε συντεταγμένη ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας δὲν ἔχει πνευματικῶς ἀνώτερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος εἶνε κατ'

ἀνάγκην πρᾶξις, διὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς οὗτος ἀναλαμβάνει πλήρη εὐθύνην **πρὸ τοῦ Θεοῦ.** Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἀφοῦ ἐπεκαλέσθη τὸν φωτισμὸν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, μετὰ σκέψιν ἐπισταμένην καὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ πνευματικὸν ἀξίωμα. Αὐτοβούλως καὶ ἑκουσίως ἐξετέλεσε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ διὰ πράξεως χρονολογουμένης ἀπὸ 21ης Ἰουλίου 1928. Τὸ γεγονός, ὅτι παρῃτήθη τὴν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ εἰς τὰς χεῖρας Ἐπιτροπῆς Ἐπισκόπων διορισθείσης ὑπὸ τοῦ Στέμματος καὶ ὅτι οὗτοι δεόντως ἀπεδέχθησαν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ δὲν συνεπάγεται ἀναγνώρισιν τοῦ πνευματικοῦ πρωτείου τοῦ Στέμματος οὐδὲ οἱασδήποτε πνευματικῆς αὐτοῦ ὑπεροχῆς ἄλλης ἢ ἐκείνης, ἥτις ἐξετέθη ἤδη ἐν τῷ α´ καὶ τῷ β´ Κανόνι τοῦ 1603 καὶ ἐν τῷ 37ῳ τῶν ἄρθρων τῆς θρησκείας (τῶν 39 ἄρθρων). Ἐκτὸς τῆς πράξεως παραιτήσεως, ἣν ἡ Α. Σεβ. δεόντως ἐξετέλεσεν, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ πληροφορήσῃ ἐπισήμως τὸν Dean καὶ τὸ Chapter τοῦ Canterbury, ὡς τὸ ἐκλέξαν αὐτὸν σῶμα πρὸ 25 ἐτῶν, περὶ τῆς ἀποφάσεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβε νὰ παραιτηθῇ. Ὡς πρὸς τὴν Convocation οὐδεμία περιφρόνησις τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἐνυπάρχει ἐν τῷ γεγονότι, ὅτι δὲν ἐμφανίζεται ἀναμιγνυομένη ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ ὑποθέσει. Οὐδὲν ἐκ τῶν προηγουμένων, ὅσα ἀναφέρετε, ὑποδεικνύει, ὅτι δήλωσις παρὰ τῆς Convocation τῆς ἐπαρχίας εἶνε ὅρος κανονικῆς παραιτήσεως. Αἱ Convacation οὐδέποτε ἠσχολήθησαν περὶ τὴν ἐκλογὴν ἢ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου οὐδὲ ἐνήργησάν ποτε ὡς ἀνώτεροι αὐτῶν. Καὶ αὐτοὶ εἶνε οἱ δύο μόνοι λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ δικαιολογηθῇ ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν. Ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει θὰ ἦτο, νομίζομεν, φανερὰ παράβασις τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν σχηματισθεῖσαν μετὰ ὁλοσχερῆ ἐξέτασιν καὶ σύσκεψιν δὲν ὑπάρχει λόγος ἀνησυχίας ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς παραιτήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Davidson, οὐδὲ ἀπομένει εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἀμφιβολία τις ὅτι τόσον ἡ Α. Σεβ. ὅσον καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι σχετικαὶ ἀρχαὶ ἐνήργησαν καθ᾽ ὅλα ἀκριβέστατα τηρήσασαι τὸν νόμον καὶ τὸ ἔθιμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας».

Ἀνώνυμος σχολιάζων ἐν τῷ Church Times τὴν ἀπάντησιν ταύτην παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: α´] ὅτι ὁ Dean Dr Bell διετύπωσε δι᾽ ὅρων θετικῶν, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης δὲν ἔχει δικαιοδοσίαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀγγλίας διαβεβαίωσιν, τὴν ὁποίαν ἐποιήσαντο οἱ Βρεττανοὶ ἐπίσκοποι ἀξιώσαντες τὸ Αὐτοκέφαλον αὐτῆς κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτῶν μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἱεραποστολῆς πρὸς τοὺς Ἀγγλοσάξωνας ἐπιδρομεῖς. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη θὰ χαροποιήσῃ τὴν ὅλην Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν·

β΄] ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου δύναται νὰ ἔχῃ ἐπικινδύνους συνεπείας, καθόσον ἐγκαθιστᾷ κριτήριον κοσμικῆς ἐξουσίας (παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ εἶνε Ἐπίσκοποι), ἵνα κρίνῃ περὶ ὑποθέσεως ἀνηκούσης εἰς μόνον τὸν ὑπέρτατον φρουρὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νόμου, τὴν Convocation τῆς ἐπαρχίας· γ΄] ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ Dean καὶ τοῦ Chapter τῆς Καντουαρίας ἀποδεξαμένων τὴν ἀπόφασιν τοῦ νέου αὐτοῦ κριτηρίου χωρὶς νὰ συμβουλευθῶσι τὴν Convocation εἶνε ἀντισυνταγματική, καθόσον τὸ προηγούμενον αὐτὸ ἐγκαθιδρύει τὴν Δυτικὴν μᾶλλον ἢ τὴν Ἀνατολικὴν ἀρχαιοτέραν πρᾶξιν, ἥτις ἦτο ἐν χρήσει ἐν Καντουαρίᾳ. Ὁ γράφων ἀναφέρων τὴν πρᾶξιν τῶν τεσσάρων ἐν Ἀνατολῇ Πατριαρχείων, ἐν οἷς ὁ Πατριάρχης παραιτεῖται πρὸ τῆς Συνόδου, συμπεραίνει, ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο καὶ τὸ ἔθιμον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς Νορμανδικῆς κατακτήσεως· δ΄] ὅτι τὸ προηγούμενον τοῦτο, ὡς ἀπεφήνατο καὶ ὁ Ch. Douglas ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ Morning Post, παρέχει εἰς τὸν Dean καὶ τὸ Chapter δικαιώματα, τὰ ὁποῖα κέκτηται τὸ Κολλέγιον τῶν Καρδιναλίων ἐν Ρώμῃ· καὶ ε΄] ὅτι ἡ Convocation ἐν τῇ προσεχεῖ αὐτῆς Συνελεύσει θέλει ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος· καὶ θὰ ἀποδεχθῇ μὲν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Dr Lang, θὰ ὁρίσῃ ὅμως τὶ δέον ἐφεξῆς νὰ ἰσχύῃ ἐπὶ ὁμοίων περιπτώσεων.

Κατόπιν τούτων εὐλόγως ἀνεμένετο, ὅπως κατὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ τῆς διορισθείσης ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐξ ἐπισκόπων Ἐπιτροπῆς γένωνται ἐνστάσεις ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς γενομένης ἐκλογῆς. Ἀλλ᾿ αἱ ὑποβληθεῖσαι ἐνστάσεις κατ᾿ αὐτῆς δὲν ἥπτοντο τῆς κανονικότητος, ἀλλ᾿ ἀνεφέροντο εἰς τὸ κατάλληλον ἢ ἀκατάλληλον τοῦ ἐκλεγέντος ἀρχιεπισκόπου, διὸ καὶ ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς τετριμμέναι καὶ ἀνόητοι. Ἴδωμεν ἂν ἡ Convocation κατὰ τὴν προσεχῆ αὐτῆς Συνέλευσιν θὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος, καίτοι οὐδαμόθεν ἐκδηλοῦται διάθεσις πρὸς ἀναγνώρισιν τοιούτου δικαιώματος εἰς αὐτήν.

(Ἕπεται συνέχεια)

Λονδῖνον † Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΑΡΔΕΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Μετ' ἀγαστῆς φερεπονίας καὶ ἐπαινετοῦ ζήλου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Γερμανὸς Ἀθανασιάδης συνέγραψε καὶ μετὰ φιλοκαλίας ἐξέδωκε μελέτην ἐξ 120 καὶ πλέον σελίδων ἀποτελουμένην, ἐν ᾗ μεθοδικῶς παραθέτει· α'] τὴν γενικὴν (ἐν συνόψει) καὶ ἔπειτα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων· β'] κατάλογον Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν εἴτε ἐν ἐνεργείᾳ εἴτε τιτουλαρίων τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως· γ'] Ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῶν Ἐπισκοπῶν τῆς ἐπαρχίας Σάρδεων· καὶ δ'] διάφορα ἐπίσημα ἔγγραφα, γράμματα, ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλα ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων.

Ἡ τοιαύτη ἐργασία κυρίως ὡς συμβολὴ εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τυγχάνει λίαν πολύτιμος. Παρομοίους καταλόγους, πολὺ ἢ ὀλίγον ἐλλιπεῖς, διαφόρων ἐπαρχιῶν ἐδημοσίευσεν ὁ γνωστὸς Μητροπολίτης Ἀμασείας Ἄνθιμος Ἀλεξούδης. Περὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἠσχολήθη καὶ ὁ ἀείμνηστος Μ. Λογοθέτης Σταυράκης Ἀριστάρχης, εἰδικῶς δὲ διὰ τὴν κατάστρωσιν καταλόγου τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀρχιερατευσάντων ἀποτελεσματικῶς εἰργάσθη ὁ Γ. Λαμπουσιάδης καὶ ἄλλοι διὰ τὴν ἐκπόνησιν ἄλλων καταλόγων ἐκτὸς τῶν γνωστοτάτων ἀρχαίων Le Quien, Βανδουρίου (κατάλογος Πατριαρχῶν Κ. Π.) καὶ ἄλλων.

Ὁ Μητροπολίτης Σάρδεων ὡρμήθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων καὶ ἔκδοσιν αὐτῆς ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι φέρει τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπαρχίας ἐκείνης. Βεβαίως κατ' ἀρχὴν τοιοῦτον ἐλατήριον δὲν δικαιολογεῖ πάντοτε τὰς ἱστορικὰς ἐρεύνας καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου— γενικῶς καὶ μερικῶς— ἐν ᾗ ἀπαντῶσι πολλὰ χάσματα καὶ πολλὰ σοβαρὰ σημεῖα μὴ ἐπαρκῶς ἐξερευνηθέντα παραμένουσιν ἀσαφῆ καὶ ἀκαθόριστα. Εἰς τὴν προκειμένην ὅμως περίπτωσιν τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο ἐλατήριον ἐνισχύει καὶ αὐτὴ ἡ σπουδαιότης τῆς Ἐκκλησίας Σάρδεων τῆς ὁποίας Ἐπίσκοπος ἠξιώθη τῆς τιμῆς νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῆς Ἀποκαλύψεως.

Οἱ κληρονόμοι τοῦ Φιλεταίρου, οἱ καὶ γενικώτερον διάδοχοι τοῦ Μ.

'Αλεξάνδρου δυνάμενοι νὰ ὀνομασθῶσι, προπαρεσκεύασαν ἐν Λυδίᾳ τὸ ἔργον τῆς ἐξαπλώσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας διαδόσαντες τὴν γλῶσσαν τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου καὶ διὰ διαφόρων ἱδρυμάτων καὶ θεσμῶν ἐκπολιτίσαντες τὴν Λυδίαν ὀνομασθεῖσαν καὶ νέαν Ἑλλάδα. Μία τοιαύτη πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ ἀνθηρότης τῆς Λυδίας καί, ὡς ἦν ἑπόμενον, τῆς πρωτευούσης Σάρδεων, ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ ἀκμῆς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων (ιζ΄ τῆς Δ΄ Οἰκουμ. Συνόδου ΛΗ΄ τῆς Πενθέκτης) τεθεῖσαν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου μερικώτερον καὶ ὁριστικώτερον διατυπωθεῖσαν, καθ' ἣν «τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ δὴ τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε πρὸς τὰ δίκαια τῶν πολιτειῶν» καὶ ἡ ἐπαρχία Σάρδεων συμμετεβλήθη ἢ μᾶλλον συμμετεβάλλετο πρὸς τὰς ἐντὸς καὶ πέριξ αὐτῆς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας καὶ περιστάσεις.

Ἤδη ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος 'Αλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081—1118) ἤρξαντο αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σελτζούκων ἔν τισιν ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Συνεπείᾳ τῶν ἐπιδρομῶν τούτων ἡ μετάβασις τῶν ἐν Κων/πόλει ἐκλεγομένων ποιμένων εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν καθίστατο πολλάκις ἀδύνατος. 'Εκ προστάξεως τοῦ προειρημένου Αὐτοκράτορος (ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος· βλ. Σύνταγμα Ράλλη καὶ Ποτλῆ Β΄ σελ. 156—157) καταφαίνεται ὅτι ἤδη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως ἐκείνου οἱ τῆς 'Ανατολῆς Μητροπολῖται δὲν ἠδύναντο ἔστιν ὅτε νὰ ποιμαίνωσι τὸ ποίμνιον αὐτῶν ἐγκαθιστάμενοι ἐν μέσῳ αὐτοῦ [1]. Ὁ αὐτὸς Βαλσαμών, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἑρμηνείας τοῦ ΛΖ΄ κανόνος τῆς Πενθέκτης, ἀναφέρει περί τινος τότε (τέλος ΙΒ΄ ἑκατονταετηρίδος) Μητροπολίτου 'Ικονίου καὶ περὶ ἄλλων ἀνατολικῶν Μητροπολιτῶν τὰ ἑξῆς: «Ὥστε καὶ ὁ Μητροπολίτης 'Ικονίου καὶ ἕτεροι ἀνατολικοὶ Μητροπολῖται μὴ ἔχοντες ἐκκλησίας ὡς κρατουμένας. . . . . καλῶς 'Επισκόπους χειροτονοῦσι καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐνεργοῦσι, ***κἂν οὐκ ἔφθασαν ὅλως εἰς τὰς λαχούσας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν καὶ ἐνθρονισθῆναι»***. (Ράλλη καὶ Ποτλῆ Β΄ σελ. 390, 391 ὅπου καταχωρεῖται καὶ νεαρὰ 'Αλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ σχετικὴ πρὸς τὰ ἀνωτέρω).

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ὑπὸ κρίσιν μελέτης ἀναφέρει ἀρχιερεῖς τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων ζήσαντας καθ' ἣν ἐποχὴν (τέλη δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος) ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ σελτζουκικοῦ κράτους προῆλθον πολ-

---

1] «Οὐ δὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν λέγειν οἱ τῶν δυτικῶν προεστῶτες ἀρχιερεῖς ἐπὶ χρόνον μακρὸν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτοῖς μὴ φροντίσαντες ποιμνίων. . . . . ***ὡς ἡ τὴν ἔω κατατρέχουσα τῶν ἐχθρῶν»*** κλπ.

λαὶ δυναστεῖαι καθὼς καὶ ἡ τοῦ Σαροῦ χὰν καὶ τοῦ Ἀϊδὶν οἵτινες ἦρχον τῆς Λυδίας καὶ Μαιονίας. Οἱ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ΙΒ΄ ἑκατονταετηρίδος καὶ ἑξῆς ἐκλεγέντες Μητροπολῖται Σάρδεων μετέβησαν ὅλοι εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν ἢ οὔ; Ὁ γράφων τὰς παρούσας γραμμὰς φρονεῖ ὅτι ἔνιοι τῶν Μητροπολιτῶν Σάρδεων ὑπέστησαν τὴν τύχην τοῦ Μητροπολίτου ἐκείνου Ἰκονίου καὶ ὑπήγοντο εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην ἣν ἀναφέρουσιν ὅ τε λζ΄ κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου καὶ ἡ νεαρὰ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ κατὰ τὸ 1606 ἀπαντῶμεν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν (ὑπόμνημα ἐκλογῆς 2], πατριαρχ. κῶδιξ Κριτίου Α΄ σελ. 398) ἐπὶ πατριάρχου Ραφαὴλ τοῦ Β΄ διὰ τῆς ὁποίας ἐκλέγεται Μητροπολίτης Μυρέων ὄντος ἐκ τῶν προτέρων βεβαίου ὅτι ἦν ἀδύνατος ἡ μετάβασις τοῦ Μητροπολίτου ἐκείνου εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ.

Τὸ ζήτημα τοῦτο γεννᾷ ἕτερον ζήτημα μὴ μελετηθὲν ἔτι 3] δ.λ.δ. τὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐπαρχιῶν περιελθουσῶν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν πρὸ τοῦ 1453 καὶ ὑπαγομένων πνευματικῶς τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Οἱ ὀθωμανοὶ τοῦρκοι προσηνέχθησαν ἠπίως καὶ φιλανθρώπως πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους. Ἐσεβάσθησαν τὸ ἀστυκὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς αὐτῶν.

Ἡ Φιλαδέλφεια π.δ χ., (ἄλλοτε ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων) ἔπειτα ἀνεξάρτητος Μητρόπολις καὶ βραδύτερον Μητρόπολις περιλαμβάνουσα καὶ λείψανα τῆς ἐπαρχίας Σάρδεων, τῷ 1390 ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Σουλάνου Βαγιαζήτ. Πῶς διῳκεῖτο ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὸ μεταξὺ 1390 μέχρι 1453 χρονικὸν διάστημα;

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ὑπὸ κρίσιν μελέτης ἀρύεται τὰς πληροφορίας αὐτοῦ κυρίως ἐκ τῶν πρακτικῶν διαφόρων Οἰκουμενικῶν, Τοπικῶν καὶ Ἐνδημουσῶν ἐν Κων/πόλει Συνόδων. Μόνη ἡ πηγὴ αὕτη δὲν ἀρκεῖ.

2] «Ἐπειδὴ ἐν τῇ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Βαλσαμὼν μελέτῃ περὶ τῶν πατριαρχικῶν προνομίων ἐδηλώθη ἡμῖν αὐταῖς λέξεσιν οὕτως εἰπόντος καὶ τοῦτο .....ἀναδιδάσκων τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇ παρούσῃ γραφῇ ὡς καὶ πρόσταξίς ἐστι τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀπολυθεῖσα. . . . καὶ διοριζομένη μὴ μόνον ἀπαρεμποδίστως ἀρχιερεῖς ψηφίζεσθαι εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας τὰς παρὰ τῶν ἐθνῶν κατεχομένας, ***κἂν οὐ δύνανται οἱ ἐν αὐτοῖς ἐπικηρυττόμενοι καταλαμβάνειν τοὺς λαχόντας τούτους θρόνους***. . . ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔχειν ὅσα πρὸ ταύτης ἔσχον κατὰ τὴν μεγαλόπολιν δίκαια, καὶ ἀπὸ τούτου φανερῶς δηλοῦται ὅτι καὶ τῶν ἀνατολικῶν μητροπόλεων Μυρέων ἀνατολικῆς καὶ αὐτῆς οὔσης καὶ οὐ κρατουμένης ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς δυστυχίας τοῦ γένους σμικρυνθείσης συνελθόντες ἐποιησάμεθα ψῆφους. . . . ».

3] Ὁ κ. Τζαννῆς Παπαδόπουλος κατεγίνετο μὲ τὴν μελέτην τοῦ θέματος τούτου· μέχρι τοῦδε δὲν ἐδημοσίευσε σχετικὰ πρὸς αὐτό.

Αἱ ἄλλαι πηγαὶ τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ ὁ συγγραφεὺς παρέχουσι μικρὰς μόνον σταγόνας ὑλικοῦ. Ἡ ἔλλειψις ἐν τῷ Οἰκουμ. Πατριαρχείῳ ἀρχείων ὅλων τῶν περιόδων τῆς μακραίωνος αὐτοῦ ἱστορίας δημιουργεῖ χάσματα μεγάλα ἢ μικρὰ οὐ μόνον ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τῶν Πατριαρχείων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ ὡς ἦν καὶ ἡ παλαίφατος Μητρόπολις Σάρδεων. Εἴς τινα ἱστορικὰ σημεῖα ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κων/πόλεως εἶναι εὐτυχεστέρα ἄλλων Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν. Ὁ κατάλογος π.δ.χ. τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν Κων/πόλεως μέχρι τοῦ 1342 περιλαμβάνει συνήθως 143 ἱεράρχας, ὁ κατάλογος τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας Σάρδεων ἀναγράφει, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς ὑπὸ κρίσιν μελέτης, διὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα μόνον 32 ἱεράρχας. Τὰ χάσματα ἑπομένως εἶναι μεγάλα καὶ κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιαῦτα, καθόσον αἱ ἀλλαξοπατριαρχεῖαι κατὰ τὴν προσημειωθεῖσαν χρονικὴν περίοδον ἦσαν πολὺ σπανιώτεραι ἢ κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους καὶ μάλιστα τοὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν. Τὰ χάσματα ταῦτα ἴσως ἐν μέρει ἢ ἐν συνόλῳ ἀναπληρώσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπίμονοι ἔρευναι ἐν δημοσίαις καὶ ἰδιωτικαῖς βιβλιοθήκαις κεκρυμμένων θησαυρῶν, τῶν τελευταίων τούτων κειμένων τὶς οἶδε ποῦ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συμπληρώσεως χασμάτων ὡς πρὸς τὸν κατάλογον τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας Σάρδεων παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς ἐργασίαν πληρεστέραν τῆς ἐργασίας τοῦ Le Quien, τοῦ Μ. Λογοθέτου Σ. Ἀριστάρχου καὶ τοῦ G. Parthey, ὃν ἀκολουθεῖ ὡς πολύτιμον βοήθημα.

Ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ὑπὸ κρίσιν μελέτης σημειωτέον· α') ἐν σελίδι 55 λόγος γίνεται περὶ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Χρυσοβέργη Μητροπολίτου Σάρδεων κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 167 κώδικα τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὸ πρόσωπον τοῦτο ταὐτὸν πρὸς τὸν συγγραφέα Νικηφόρον Χρυσοβέργην ὡς καὶ πρὸς τὸν Σάρδεων Νικηφόρον τὸν ὑπογραφόμενον ἐν Πατριαρχικῷ καὶ Συνοδικῷ γράμματι τοῦ ἔτους 6722 ἀπὸ κτίσεως κόσμου (6722—5508=1214 μ. Χ.). Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἀναφερόμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος τυγχάνῃ ὀρθὸν =1214 μ. Χ., ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ συνταύτισις τοῦ Σάρδεων Νικηφόρου μετὰ τοῦ συγγραφέως Νικηφόρου εἶναι ἀδύνατος, καθότι ὁ συγγραφεὺς Χρυσοβέργης ἀπέθανε πρὸ τοῦ 1214. Τὸ εἰρημένον γράμμα, ὡς σημειοῖ ὁ συγγραφεύς, ἐξεδόθη ἐπὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Αὐτωρειανοῦ· ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται πιθανὸν ἀφ' οὗ, ὡς ἀναφέρει ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ, ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανὸς ἀπέθανε τῇ 6 Αὐγούστου 1212. Ὥστε ἡ μὲν συνταύτισις τῶν δύο Νικηφόρων ἀποκλείεται, τοῦ δὲ ἀναφερομένου ἐγγράφου ἡ ἔκδοσις ἐγένετο ἢ

πρὸ τῆς σημειουμένης χρονολογίας ἢ οὐχὶ ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Μιχαὴλ τοῦ Δ'. β') ἐν σελίδι 61 ὡς πρὸς τὸν Σάρδεων Κλήμεντα ὑπάρχει πάντως ἀβλεψία ἐν τῇ χρονολογίᾳ. Σημειοῦται ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5705. Ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Vogel σημειοῦται τὸ ἀπὸ Χριστοῦ 1286. Ὁ Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς Κοσινίτσης ἀναφέρει τὸ ἔτος 6795 καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὀρθόν· γ') ἐν σελίδι 69 ὁ συγγραφεὺς παραδέχεται τὴν σύγχρονον ὕπαρξιν ἑνὸς πρῴην Σάρδεων Νικηφόρου καὶ ἑτέρου μὴ πρῴην Σάρδεων — ἐν ἐνεργείᾳ οὕτως εἰπεῖν—Βαρλαάμ. Δὲν φαίνεται δυνατὸν τὸ τοιοῦτον ἐπὶ ἀρχιερέων φερόντων ὀνόματα πάλαι ποτὲ διαλαμψασῶν ἐπαρχιῶν. Παῦσις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σημαίνει καθαίρεσιν. Χειροτονεῖταί τις π.δ.χ. ἐπίσκοπος τιτουλάριος διὰ μίαν ἐνορίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Παυόμενος ἢ ἀποχωρῶν τῆς θέσεώς του θὰ γράφεται πρῴην Ἀργυρουπόλεως, πρῴην Εἰρηνουπόλεως ; Φρονῶ μᾶλλον ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐτιμήθη κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη διὰ τοῦ ὀνόματος ἄλλης τινὸς διαλαμψάσης ποτὲ Μητροπόλεως· δ') ἐν σελίδι 66 ἀναφέρεται ὡς λζ' ἀνώνυμός τις Μητροπολίτης Σάρδεων ὡς ἀφιχθεὶς εἰς Βλαχίαν κατὰ τὸ 1517 μετὰ τοῦ πατριάρχου Θεοκλήτου. Ἀλλ' ὁ Γεδεὼν τὸν ὁποῖον ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπισκέψεως ταύτης εἰς Βλαχίαν ἀναφέρει ἐν ὑποσημειώσει ὁ συγγραφεὺς (Πατριαρχ. πίνακες Γεδεὼν σελ. 500) ἀναφέρει, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἱστορίας τῆς Δακίας τοῦ Φωτεινοῦ, οὐχὶ Σάρδεων, ἀλλὰ Σερρῶν· ε') ἐν σελίδι 33 σημ. 97 ὁ συγγραφεύς, ἀναγράφων τὰς 25 ἐπισκοπὰς τὰς ὑπαγομένας τῇ μητροπόλει Σάρδεων, ἐπισυνάπτει εἰς τὴν λέξιν «Ἑλενοπόλεως» τὴν ἑξῆς παρατήρησιν : «ποῦ εὗρε τὴν τελευταίαν ταύτην, τῆς ὁποίας μάλιστα ἀναφέρει (ὁ Le Quien) καὶ ἐπίσκοπον Νουμένιον παραστάντα κατὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ; Ὑπῆρχε πόλις Λυδικὴ ἢ πρόκειται περὶ τῆς ὁμωνύμου πόλεως καὶ ἐπισκοπῆς ἐν Βιθυνίᾳ (Νικομηδείας) κατὰ λάθος ἢ παραδρομὴν ἀντὶ Bithyniae ἐσημειώθη Lydiae ;» Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ Ἑλενοπόλεως, ἀλλὰ περὶ Ἑλληνουπόλεως, μιᾶς τῶν γνωστοτέρων πόλεων τοῦ Περγαμηνοῦ βασιλείου [4].

Ὡς πρὸς τὰς παραπομπὰς εἰς τὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne ὁ συγγραφεὺς σημειοῖ σελ. ἢ σ. (σελ. 31, 32 καὶ ἀλλαχοῦ). Πρόκειται περὶ παραδρομῆς, ἀφ' οὗ ἡ Πατρολογία τοῦ Migne ἀριθμεῖται οὐχὶ κατὰ σελίδας, ἀλλὰ κατὰ στήλας. Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ συγγραφεύς, ἀναφέρων ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς, π.δ.χ. Θεοδώρητον κ. ἄ., περιορίζεται εἰς σημείω-

[4] Κ. Παπαρρηγοπούλου Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη τόμ. Β', α. σελ. 242—292. Ἀπαριθμεῖ τὰς γνωστὰς πόλεις ἐν αἷς καὶ τὴν Λυσιμάχειαν, Ἀττάλειαν, ***Ἑλληνόπολιν***, ἑτέραν Ἀττάλειαν . . . Θυάτειρα καὶ ἄλλας.

σιν βιβλίων καὶ κεφαλαίων, οὐχὶ δὲ τόμων καὶ στηλῶν τοῦ Migne.
Καλὸν θὰ ἦτο, ὅπως ὁ συγγραφεὺς ἀπέφευγε τὰς ξενιζούσας φράσεις «θέλομεν νὰ πιστεύωμεν» (σελ. 15 nous voulons croire) «θέλομεν νὰ σημειώσωμεν» (σελ. 63) ὡς καὶ τὴν ἀναγραφὴν λεπτομεροῦς βιογραφίας του μετὰ τῶν πονημάτων του.

Ἀλλὰ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα ὡς καὶ αἱ ἀτέλειαι τοῦ ἔργου οὐδαμῶς ἐλαττοῦσι τὸν πρὸς τὸν μελετηρὸν συγγραφέα ὀφειλόμενον ἔπαινον, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ᾿ ὄψιν ὅτι ἐν τῷ περιβάλλοντι ἡμῶν στερούμεθα πολλῶν μέσων τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. Ὁ μητροπολίτης Σάρδεων κ. Γερμανὸς παρέχει εἰς ὅλους ἓν καλὸν παράδειγμα μακρᾶς καὶ συστηματικῆς ἐργασίας. Ἂς τὸν μιμηθῶμεν ὅλοι.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΔΙΔΑΓΜΑ

«Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχητε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν παρ᾿ αὐτοῦ. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωήν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. Οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ᾿ ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν· καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων· ἀμήν»

[Α' Ἰωάννου κεφ. ε' 13—21]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ὁ ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος Γαλατᾶ θεοφ. ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελλος ἐξέδωκε πρό τινος εἰς ἰδιαίτερον ἐπιμεμελημένον τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον «***Θρησκεία καὶ Ζωὴ***» ὅσα ἀπὸ καιροῦ φιλοτίμως δημοσιεύει ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ εὐαγγελικὰ διδάγματα.

Τὰ διδάγματα ταῦτα ὄντα διηνθισμένα μὲ ἐκλεκτὰ ἄνθη τῆς ἀνθρωπίνης πείρας καὶ μὲ θησαυροὺς τῆς σοφίας τῶν τε Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ τῶν θύραθεν Συγγραφέων, ἀποτελοῦσιν ἀνάγνωσμα τερπνὸν καὶ οἰκοδομητικὸν

Ἡ «***Ὀρθοδοξία***», συγχαίρουσα τῇ Α. Θεοφιλίᾳ, εὔχεται αὐτῇ ἐνίσχυσιν ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτῆς ταύτῃ προσπαθείᾳ πρὸς ἐκλαΐκευσιν τῆς διδασκαλίας τῶν Μ. Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς συγχρονίσεως τῶν ἰδεῶν πρὸς τὴν νοοτροπίαν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

*
* *

Εὐσεβὴς δωρεά.—Ὁ ἀπὸ πολλοῦ εὐσεβῶς καὶ θεαρέστως δρῶν ἐν Ἀθήναις Ὀρθόδοξος Σύλλογος «***Ζωὴ***» ἐδωρήσατο τῇ Πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ σειρὰν ὅλην τόμων τοῦ προνοίᾳ αὐτοῦ ἐκδιδομένου ἐκλεκτοῦ περιοδικοῦ «***Ζωή***»!

Ἡ «***Ὀρθοδοξία***», μετὰ μεγάλης χαρᾶς παρακολουθοῦσα τὴν ζηλωτὴν δρᾶσιν τοῦ θεοφιλοῦς τούτου Συλλόγου, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ διερμηνεύσῃ τὰς εὐχαριστίας τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῆς ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

*
* *

Ἔκδοσις περιοδικοῦ. — Ὁ Σεβ. Μ/της Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Ἀθηναγόρας, ὁ διακριθεὶς καὶ ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἤρξατο ἀπό τινος ἐκδίδων ἀξιόλογον θρησκευτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν περιοδικόν, ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ «***Ἅγιος Σπυρίδων.***

Ὁ Σ. ἅγιος Κερκύρας εἶναι ἄξιος τῶν ἐπαίνων τῆς Ἐκκλησίας, διότι, πρὸς τῇ ἄλλῃ κοινωφελεῖ δράσει ὑπὲρ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, δὲν ὑστέρησεν ὅπως ἀναλάβῃ καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὡς ἄνω περιοδικοῦ, χρησιμωτάτου διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας πρὸς ἀσφαλῆ καθοδηγίαν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

Ἡ «***Ὀρθοδοξία***», συγχαίρει θερμῶς τῷ φίλῳ Ἱεράρχῃ καὶ εὔχεται εἰς τὸν «***Ἅγιον Σπυρίδωνα***» καρποφόρον τὴν σταδιοδρομίαν.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ «***Ὀρθοδοξία***» ἐπιθυμοῦσα νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν θάνατον τῆς Α. Θ. Π. καὶ εἰς ἔνδειξιν εὐλαβοῦς τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, μετέθηκε τὴν ἔκδοσιν τοῦ τεύχους τούτου εἰς τὴν ἡμερομηνίαν 2 Ὀκτωβρίου, ἡμέραν τῆς κηδείας.

Τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ τοῦ Γ'
εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!

ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ κατὰ Ἀνατολὰς Ἁγία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Ἡγουμένου αὐτῆς. ***Η. Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Γ′ ὁ ἀπὸ Νικαίας,*** κύπτων ὑπὸ τοὺς ὑπερβάλλοντας κόπους τοῦ Ἀξιώματος καὶ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν τῆς πρεσβυτικῆς ἡλικίας, ἤρεμος καὶ γαλήνιος παρέδωκε τὸ πνεῦμα, εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ θάνατος ***Βασιλείου τοῦ Γ′*** ἀπορφανίζει τὴν Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως μιᾶς τῶν σεβασμιωτέρων Αὐτῆς Πατριαρχικῶν φυσιογνωμιῶν, ἥτις διὰ τῆς πολυμεροῦς μαθήσεως, ἐκκλησιαστικῆς πείρας, βίου ἁγνοῦ καὶ ἀνεπιλήπτου, τῆς μακρᾶς καὶ γονίμου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίας καὶ τῆς φιλελευθέρας καὶ πεφωτισμένης ἀντιλήψεως καὶ κατευθύνσεως τῶν ἐκ·λησιαστικῶν πραγμάτων εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν τιμὴν οὐ μόνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἧς ἐπὶ τετραετίαν προέστη, ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Ὁλόκληρος ὁ μακρὸς αὐτοῦ βίος, εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις, εἰς τὴν λεπτότητα τῆς σκέψεως καὶ τὴν γλαφυρότητα τοῦ λόγου, εἰς τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τὰ ἔργα τῆς ἐνεργοῦ καὶ εὐμεταδότου ἀγάπης, εἰς τὰ ἀγαθὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας βουλεύματα καὶ τὴν ἀφωσιωμένην καὶ εὔορκον ὑπὲρ Αὐτῆς ὑπηρεσίαν, ἦτο βίος ἀποπνέων τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κατ᾿ ἐπίγνωσιν εὐσεβείας.

Βασίλειος ὁ Γ′ διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς ὑπῆρξεν ἡ ζῶσα εἰκὼν καὶ τὸ παράδειγμα χαρακτῆρος ἠθικοῦ, οἷον ἀπεργάζεται ἡ βαθεῖα μελέτη τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ἐν ἁρμονικῷ συνδυασμῷ μετὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας.

Ἡ «***Ὀρθοδοξία***», ἧς τὸ ἔργον μετὰ πατρικῆς στοργῆς παρηκολούθει καὶ ηὐλόγει ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης, μετέχουσα τοῦ πένθους τῆς Ἐκκλησίας, κλίνει εὐλαβῶς τὸ γόνυ πρὸ τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου, δεομένη ὑπὲρ μακαρίας μνήμης καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως Αὐτοῦ.

Βιογραφικὸν Σημείωμα.

Ὁ ἀείμνηστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Γ΄ [Βασίλειος Γεωργιάδης τὸ κατὰ κόσμον καλούμενος], ἐγεννήθη ἐν Χρυσουπόλει τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1840, μετὰ δὲ τὴν στοιχειώδη παίδευσιν ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε σχολῇ τῆς γενετείρας, ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας ἔνθα καὶ συνεπλήρωσε τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ τὰς περὶ τὴν θεολογίαν καὶ φιλολογίαν σπουδάς. Ἀναγορευθεὶς τῷ 1871 διδάκτωρ τῆς θεολογίας ὑπὸ τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, διωρίσθη κατὰ τὸ ἑπόμενον σχολικὸν ἔτος 1872-73 καθηγητὴς ἐν τῇ Ἱ. Θεολογ. Σχολῇ τῆς Χάλκης, σχολαρχοῦντος τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀγχιάλου καὶ εἶτα Σμύρνης Βασιλείου, συναδέλφους ἔχων ἐν τῇ καθηγεσίᾳ τοὺς ἀειμνήστους Ἰωάννην Ἀναστασιάδην, τὸν μετέπειτα Σχολάρχην τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ βραδύτερον Μητροπολίτην Καισαρείας, Γρηγόριον Ζυγαβηνὸν ἀρχιμανδρίτην, Κωνσταντῖνον Βαφείδην, τὸν μετέπειτα Μητροπολίτην Μαρωνείας, τὸν Ἱλαρίωνα Κανάκην, ἀρχιμανδρίτην, ἐκ δὲ τῶν λαϊκῶν τοὺς Ἠλ. Ταντελίδην, Χρῆστον Παπαδόπουλον καὶ Γεώργ. Λιανόπουλον. Ἐκ τῶν πρώτων δὲ καὶ ἀρίστων αὐτοῦ μαθητῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις νῦν ἐφησυχάζων τέως καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας ἐν τῇ αὐτῇ Σχολῇ ἐλλογ. κ. Βασ. Ἀντωνιάδης. Ἐπὶ ὀκταετίαν ὅλην διδάξας ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ τὴν Ἐξηγητικὴν Θεολογίαν, τὴν Εἰσαγωγὴν εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, τὴν Ἑλλ. φιλολογίαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑβραϊκήν, διεκρίθη διά τε τὸ ἐπαγωγὸν τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ἐμβρίθειαν τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἠρεύνησε τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Θεολογκικῆς καὶ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Χάλκης, τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφιτικοῦ Μετοχίου καὶ τὰς Ἁγιορειτικὰς βιβλιοθήκας, ἀνευρὼν ἐν αὐταῖς πολύτιμα κείμενα τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς φιλολογίας, τέως ἀγνοούμενα, ὧν ἡ ἔκδοσις μεγάλως ἀνέδειξεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ. Μεταξὺ ἄλλων ἀνεῦρε τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Ἱππολύτου Ῥώμης πρὸς τὸν προφήτην Δανιήλ, τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἑρμηνευτικῇ ἔργον, τὸν Δ΄ ἐκ τῶν σωζομένων λόγων τοῦ Ἱππολύτου, ἐπανεκδοθέντα ὑπὸ Βράτκε καὶ ἄλλων, κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Βασιλείου Γεωργιάδου, δύο τέως ἄγνωστα ἔργα τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, δημοσιευθέντα μετὰ σοφῶν προλεγομένων, ἀνέκδοτα συγγράμματα τοῦ Μητροφάνους Σμύρνης, ἀντιπάλου τοῦ ἱ. Φωτίου καὶ λόγους τοῦ Μ/του Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, τοῦ Χωνιάτου καὶ Γεωργίου Βούρτζου, οὓς ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1882 ὅτε εὑρίσκετο ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου πρὸ διετίας εἶχεν ἀπέλθει χάριν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν.

Ταύτας συνεπλήρωσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ἔνθα καὶ ἀνεῦρε σπουδαιότατα ἀποσπάσματα τῆς Ἑρμηνείας τοῦ Ὠριγένους εἰς τὸν Λουκᾶν. Ἐπεσκέψατο δὲ καὶ ἀνεδίφησε κατὰ τὸ τετραετὲς τῆς ἐν Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ διαμονῆς αὐτοῦ διάστημα τὰς βιβλιοθήκας Ῥώμης, Βερολίνου, Λειψίας, Λονδίνου καὶ Βιέννης, ὅθεν ἀπεκόμισε πλείστους πνευματικοὺς θησαυρούς.

Τῷ 1884 ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ἄριστα δὲ κατηρτισμένος ἐν τοῖς γράμμασιν, ἐπανέκαμψεν ἐνταῦθα, ἔνθα καὶ χειροτονηθεὶς εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ΄ ἀνεδέξατο συστάσει αὐτοῦ τὴν διεύθυνσιν τῆς τέως μὲν ἐν Χάλκῃ λειτουργούσης, τότε δὲ [1884] παρὰ τὸ Φανάριον μετενεχθείσης Ἱερατ. Σχολῆς, καὶ τὴν τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας», ἥτις διὰ τῶν σοφῶν ἐν αὐτῇ δημοσιευμάτων τοῦ Ἀρχιμανδρ. Βασιλείου Γεωργιάδου ἀνυψώθη εἰς περιωπὴν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ. Ὡς διευθυντὴς καὶ διδάσκαλος τῆς Ἱερατ. Σχολῆς, ὡς κῆρυξ τοῦ θείου λόγου καὶ ὡς συγγραφεὺς ὑπῆρξε «παράδειγμα σοφοῦ» ὡς ἀπεκλήθη ὁ Μ. Ὠριγένης διὰ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὧν εἷς ὑπῆρξε καὶ ὁ νῦν κοσμῶν τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ καὶ βιογραφήσας τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην ἐν τῇ Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ [1]. Μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου ἐργαζόμενος ἐν τῇ Σχολῇ, ἐδημοσίευε ταὐτοχρόνως εἴτε ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» εἴτε καὶ κατ' ἰδίαν σπουδαιοτάτας μελέτας, ἐν αἷς καὶ τὴν περὶ Ὠριγένους ὡς διδασκάλου κατὰ Γρηγόριον τὸν θαυματουργόν, καὶ ὡς ἑρμηνευτοῦ τῶν Γραφῶν κατὰ Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ ἄλλας εἰς διάφορα ἐκκλησιαστικά, κοινωνικὰ καὶ παιδαγωγικὰ ζητήματα ἀναφερομένας.

Ἀποχωρήσας τῷ 1888 τῆς σχολαρχίας, ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα τῇ 8 Αὐγούστου ὅλως ἀπροόπτως ἐπληροφορήθη ὅτι ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀγχιάλου. Ἀλλὰ καὶ ὡς Μητροπολίτης τῆς ἐπικαίρου τότε Ἐπαρχίας ταύτης, ἔνθα ἀνέπτυξε θαυμαστὴν ποιμαντορικὴν δρᾶσιν, δὲν ἐλησμόνησε τὸν ἐπιστήμονα, ἐκ δὲ τῆς περιόδου ταύτης τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπάρχουσι τρία σπουδαιότατα συγγράμματα, αἱ «Σκέψεις καὶ Μελέται» καὶ δύο πραγματεῖαι περὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Κληθεὶς τῷ 1896 ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀειμνήστου Ἀνθίμου τοῦ Ζ΄ ἐξεπροσώπησε τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως τοῦ Τσάρου Νικολάου Β΄ μετὰ τῶν ἀειμνήστων Φιλοθέου Βρυεννίου, Μητροπολίτου Νικομηδείας, καὶ Μιχαὴλ Κλεοβούλου, τοῦ μετέπειτα Μητροπολίτου Σάρδεων.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Συνοδικῆς αὐτοῦ θητείας ἐπανελθὼν εἰς Ἀγχίαλον ἐξηκολούθησε μετὰ ζήλου θερμουργοῦ τὸ ποιμαντορικὸν αὐτοῦ ἔργον, ἱδρύων καὶ διοργανῶν σχολεῖα καὶ συγκρατῶν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ εἰς τὰ πάτρια. Τῷ 1906 ἕνεκα τῶν προκληθεισῶν μεγάλων ἀνωμαλιῶν, καθ' ἃς ἡ Ἀγχίαλος παρεδόθη εἰς τὴν διὰ πυρὸς καταστροφήν, ἀπώλεσε τὴν πολύτιμον αὐτοῦ βιβλιοθήκην καὶ πλείστας συγγραφάς, ἑτοίμας πρὸς ἔκδοσιν, ἐν αἷς καὶ περὶ Μ. Βασιλείου, αὐτὸς δὲ ὑπέστη μυρίας κακώσεις. Παρὰ τὴν περιπέτειαν αὐτοῦ ταύτην ὁ Μητροπολίτης Ἀγχιάλου Βασίλειος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Κων/πόλει παρεπιδημίας αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ συνε-

[1] Τὸ βιογραφικὸν σημείωμα τῆς Α. Μακ. εἶχεν ἐν πολλοῖς ὑπ' ὄψει καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας.

χίση τὸ συγγραφικὸν αὐτοῦ ἔργον δημοσιεύσας διαφόρους πραγματείας, ἰδίᾳ ἐν τῇ «Ν. Σιὼν» τῶν Ἱεροσολύμων. Τῷ 1909 ἀποσταλεὶς εἰς Κύπρον παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ´ ὡς ἔξαρχος τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου ἐν συνοδείᾳ τοῦ τότε ὑπογραμματέως τῆς Ἁγ. Ἱερᾶς Συνόδου καὶ νῦν Σεβ. Μ/του Ρόδου κ. Ἀποστόλου ἐπέτυχε νὰ δώσῃ τὴν μᾶλλον συμφέρουσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ λύσιν εἰς τὸ συνταράσσον τότε τὴν Κύπρον Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα. Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἐξελέγη τῷ αὐτῷ ἔτει Μ/της Πελαγωνείας, ὁπόθεν μετὰ ἓν ἔτος μετετέθη τιμητικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας, ἣν εὐδοκίμως ὡσαύτως ἐποίμανεν, ἐπιστημονικῶς ἐρευνήσας καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ναοὺς αὐτῆς καὶ πλεῖστα δημοσιεύσας ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ἄρθρα. Ὡς Μητροπολίτης Νικαίας ἐκλήθη καὶ αὖθις συνοδικὸς [1915-1917] ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀειμνήστου Γερμανοῦ τοῦ Ε´, Μελετίου τοῦ Δ´ [1922-1923], τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ζ´ [1923-24] καὶ Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ´, μέχρι τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, μεγάλως συμβαλὼν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς συνέσεως, τῆς πείρας καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, ὡς προεδρεύων τῆς Ἱ. Συνόδου κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ´ μεσοπατριαρχείαν, ὡς πρόεδρος τοῦ Μ. Συμβουλίου, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὡς πάρεδρος ἐν τῷ συνελθόντι ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατὰ Μάϊον τοῦ 1923 Πανορθοδόξῳ Συνεδρίῳ, ἐν ᾧ ἐξεπροσώπησε καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Κύπρου, καὶ εἰς ὃ ὑπέβαλε σπουδαιότατον ὑπόμνημα διευκολῦνον τὴν λύσιν τῶν ἐπασχολησάντων αὐτὸ ζητημάτων.

Ἡ μακρά, πιστὴ καὶ εὔορκος αὐτοῦ διακονία ὡς διδασκάλου, κήρυκος καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ποιμένος, ἡ ἀρτία περὶ τὴν θεολογίαν καὶ φιλολογίαν συγκρότησις αὐτοῦ, ἡ βαθεῖα μόρφωσις, ἡ συγγραφικὴ δρᾶσις, ἡ περὶ τὸν βίον αὐστηρότης καὶ ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος, ἐξύψωσαν αὐτὸν οὐ μόνον ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἱεραρχίας, παρ' ᾗ ἀπήλαυε πάντοτε ἀπολύτου σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ, αἱ δὲ κυβερνήσεις Τουρκίας, Ρωσσίας, Ρουμανίας, Πολωνίας, Σερβίας Ἑλλάδος, Βουλγαρίας καὶ Ἀβησσυνίας ἐξεδήλωσαν τὴν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου τιμὴν αὐτῶν δι' ἀπονομῆς κατὰ διαφόρους περιόδους τοῦ βίου αὐτοῦ πρώτης τάξεως παρασήμων.

Διὰ τοῦτο, ὅτε, παραιτηθέντος τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντίνου ΣΤ´ τοῦ ἀπὸ Δέρκων, ὁ θρόνος ἐκηρύχθη ἐν χηρείᾳ, κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ καὶ ψήφῳ τῆς Ἱεραρχίας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνεδείχθη τῇ 13 Ἰουλίου 1925 ὁ γεραρὸς Μητροπολίτης Νικαίας Βασίλειος, τρίτος μὲν ἐν τοῖς ὁμωνύμοις Πατριάρχαις, διακοσιοστὸς ἑξηκοστὸς τέταρτος δὲ ἀπὸ Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀπὸ Νικαίας Βασιλείου Γ´ ἐχαιρετίσθη ὡς εὐοίωνος διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον οὐ μόνον ὑπὸ τῆς καθόλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ξένων, ὁ δὲ παγκόσμιος τύπος ἀφιέρωσεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἄρθρα λίαν τιμητικά. Παρὰ τὸ βαθὺ αὐτοῦ γῆρας, Βασίλειος ὁ Γ´ διατηρῶν ἀκμαίας τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἐπεδόθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν

καὶ πατριαρχικὴν αὐτοῦ διακονίαν. Δημοκράτης ἀπὸ χαρακτῆρος καὶ πεποιθήσεως μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησε τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐξέλιξιν καὶ τὰς προόδους τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας, πολλάκις ἐκφράσας τὴν ἀπεριόριστον Αὐτοῦ ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Συντελεστοῦ τῆς Τουρκ. Ἀναδημιουργίας. Συντηρητικῶς φιλελεύθερος, ἑδραῖος δὲ εἰς τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, ἐφρόνει ἀδιστάκτως ὅτι ἡ εὐημερία τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν μόνον διὰ τῆς διαδόσεως καὶ ἐμπεδώσεως τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ ἕνωσις τῶν κεχωρισμένων χριστιαν. Ἐκκλησιῶν ἀπετέλει μίαν τῶν εὐγενεστέρων αὐτοῦ ὀνειροπολήσεων, ὡς μέλλουσα νὰ ἐμφυσήσῃ μεγαλειτέραν ἠθικὴν δύναμιν ἐν ταῖς κοινωνίαις. Διὰ τοῦτο δὲ συνεχίζων τὰς ἀπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Ε΄ ἀρξαμένας φιλικὰς σχέσεις πρὸς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας καὶ δὴ τὴν Ἀγγλικαν. καὶ τὴν Παλαιοκαθολικήν, οὐ μόνον συχνότατα ἐπεκοινώνει διὰ φιλικῆς ἀλληλογραφίας πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν, παρ᾽ ὧν πλεῖστα ἔσχε δείγματα ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ἰδιαιτέρας χαρᾶς ἐδέχετο τοὺς προσερχομένους ἑκάστοτε ξένους ἱεράρχας καὶ ἄλλους κληρικούς. Σεμνὸς καὶ εὔχαρις τοὺς τρόπους καὶ ὁμιλητικώτατος ἐν τῇ κατ᾽ ἰδίαν ἀναστροφῇ καθίστα ταύτην ἀληθῆ πνευματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἐντρύφημα διὰ τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτῷ, διαλεγόμενος μετὰ κομψότητος καὶ χάριτος περὶ τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς καὶ τῆς θύραθεν φιλολογίας. Γνωρίζων οἵους θησαυροὺς ἐγκρύπτει πολλάκις ἡ λαϊκὴ ψυχή, ἠγάπα τὸν λαὸν καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο συχνότατα ἐπεκοινώνει πρὸς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. Φιλόπτωχος ἀνέκαθεν μέχρις ἀκτημοσύνης, ἀπέριττος δὲ καὶ λιτοδίαιτος, τὸ πλεῖστον τῆς πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως διέθετεν εἰς τοὺς πτωχούς, πολλὰ δαπανήσας καὶ διὰ συντήρησιν σισσιτίου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ὅπου ἑκατοντάδες ἀπόρων μαθητῶν καθ᾽ ἑκάστην εὕρισκον θερμὴν τροφήν.

Οὕτως ὁσίως, συνετῶς καὶ σωφρόνως πατριαρχεύσας ἐπὶ ἔτη τέσσαρα, μῆνας δύο καὶ δεκαπέντε ἡμέρας, ἐτελεύτησεν ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ΄ ἐν ἡλικίᾳ ἐνενήκοντα ἐτῶν, καταλιπὼν μνήμην ἐκλεκτοῦ καὶ τὰ μάλιστα εὐπαιδεύτου ἀνθρώπου, ζηλωτοῦ ποιμένος καὶ καλοῦ Πατριάρχου, πολλὰ τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ κεφάλαια προσκομίσαντος εἰς τὸν Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων κανονικῶν καὶ διοικητικῶν πράξεων τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ἀναφέρομεν τὰς ἀκολούθους :

Α΄] Κατὰ Ὀκτώβριον 1925 Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Ἰωακεὶμ καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, ἐν συνοδείᾳ τοῦ πατριαρχ. διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου, μεταβᾶσα εἰς Βαρσοβίαν ἐπέδωκε τὸν Πατριαρχ. καὶ Συνοδικὸν Τόμον τῆς εἰς Αὐτοκέφαλον ἀνακηρύξεως τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Β΄] Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐπανακάμπτουσα εἰς τὰ ἴδια διὰ Βουκουρεστίου ἐπέδωκε πρὸς τὴν Α. Μακ. τὸν Πατριάρχην Βουκουρεστίου καὶ πάσης Ρουμανίας κ. Μύρωνα τὰ Σεπτὰ Πατρ. Γράμματα τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Α. Μακ. ὡς Πατριάρ-

χου. Ἡ αὐτὴ δὲ Ἐπιτροπὴ συμπληρωθεῖσα διὰ τοῦ Σεβ. Γέροντος ἁγ. Δέρκων κ. Φωτίου, συνοδευομένη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πανοσ. Τριτεύοντος [νῦν Μ. Πρωτοσυγκέλλου] κ. Γερμανοῦ, παρέστη κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου κατὰ τὰς διοργανωθείσας ἐν Βουκουρεστίῳ ἑορτὰς ἐπὶ τῇ ἀνυψώσει τῆς Ρουμαν. Ἐκκλησίας εἰς Πατριαρχικὴν ἀξίαν.

Γ'] Κατ' Ἀπρίλιον 1927 ἐπεσκέψατο τὰ Πατριαρχεῖα ὁ Μακ. Μ/της Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Διονύσιος πρὸς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης ἀπὸ μέρους τῆς Πολωνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τὴν περὶ αὐτῆς πρόνοιαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, εἰσηγουμένης τῆς Α. Θ. Π. ἀπενεμήθη συνοδικῶς τῷ Μ/τῃ Βαρσοβίας κ. Διονυσίῳ ὁ τίτλος τοῦ «Μακαριωτάτου».

Δ'] Κατὰ Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὡσαύτως ἐπεσκέψατο τὰ Πατριαρχεῖα ὁ Μακ. Πατριάρχης Βουκουρεστίου καὶ πάσης Ρουμανίας κ. Μύρων πρὸς ἔκφρασιν εὐχαριστιῶν διὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου. Ἀμφότεραι αἱ ἐπισκέψεις αὗται, καθ' ἃς ἐπανειλημμένως ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης ἐκοινολόγησε μετὰ τῶν ὑψηλῶν ξένων περὶ τῶν ἐπασχολούντων τὴν Ἐκκλησίαν ζητημάτων, συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς στενωτέραν σύνδεσιν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν Ρουμανίας καὶ Πολωνίας πρὸς τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον.

Ε'] Κατ' Ὀκτώβριον 1926 ἐπεσκέψατο τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Π. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Πολωνίᾳ Μαριαβιτικῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν συνοδείᾳ τριῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ μοναχῶν, οἵτινες ὑποβαλόντες ἔκθεσιν τῆς πίστεως αὐτῶν ἐξητήσαντο ὅπως γένωνται δεκτοὶ εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν.

ΣΤ'] Τεθέντος ὑπὸ μελέτην τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τοῦ ζητήματος τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατηρτίσθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων καὶ Σάρδεων μετὰ γραμματέως τοῦ Δευτερεύοντος [νῦν Ἐπισκόπου Μιλήτου] ἥτις διὰ καταλλήλων πρὸς τὴν Ἁγ. καὶ Ἱ. Σύνοδον ὑπομνημάτων σπουδαίως συνεβάλετο εἰς τὴν καθόλου προαγωγὴν τοῦ ζητήματος.

Ζ'] Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, ἔληξαν αἱ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις διὰ τὸ ἐκκλησ. ζήτημα Δωδεκανήσου μεταξὺ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, ἐκπροσωπουμένου διὰ Συνοδ. Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Λαοδικείας καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ τῆς Ἰταλ. Κυβερνήσεως, ἀντιπροσωπευομένης διὰ τοῦ κ. Π. Μαγκοῦζο, συμπαραστατουμένου κατὰ τὰς τελευταίας συνεδρίας ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ συμβούλου τῆς Ἰταλ. Πρεσβείας κ. Γκάλλι.

Η'] Διαπιστωθείσης πανταχοῦ τῆς ἐλλείψεως Ἁγίου Μύρου, ἀπὸ δεκαεξαετίας ὅλης λόγῳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων μὴ κατασκευασθέντος (1912—1928) ἀπεφασίσθη συνοδικῶς ἡ κατασκευὴ Ἁγίου Μύρου, τῆς ἐπὶ τούτῳ τελετῆς διεξαχθείσης

μετὰ πάσης λαμπρότητος τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τοῦ ἔτους 1928, συμπιπτούσῃ πρὸς τὴν 12ην Ἀπριλίου.

Θ΄] Τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, παρὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἐν Τυράννοις συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μ/του Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου καὶ τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ἀλβανικὸν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, προβάσης οἴκοθεν εἰς ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, ἐν συμφωνίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀπεκήρυξε τὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνοσίως καὶ ἀντικανονικῶς ἀποτολμηθέντα καὶ ὑπέβαλε τῇ ποινῇ τῆς καθαιρέσεως τοὺς μετασχόντας τοῦ πραξικοπήματος κληρικούς.

Ι΄] Τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον προῆλθεν εἰς ἡμιεπίσημον ἀναγνώρισιν τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἰβηρίας, τῆς οριστικῆς διακανονίσεως τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ἐπαφεθείσης εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ Οἰκουμ. Σύνοδον.

ΙΑ΄] Συνετάχθη καὶ ἐπεκυρώθη νέος Καταστατικὸς χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

ΙΒ΄] Ἀνεθεωρήθη καὶ ἐπεκυρώθη ὁ Καταστατικὸς χάρτης τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ.

ΙΓ΄] Ἀνετέθη τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπιτροπικῶς ἡ διοίκησις τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου, πλὴν τῆς Αὐτονόμου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ἐξαρτωμένης καὶ ἐφεξῆς ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου.

ΙΔ΄] Τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ὡς Ὑπάτη Ἀρχὴ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ προέβη εἰς σοβαρὰς ἐνεργείας καὶ ἔπραξεν ὅ,τι ἐπεβάλλετο πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διϊσταμένων μερίδων τῆς Ρωσσ. Ἐκκλησίας.

ΙΕ΄] Ἐπιδιώκων στενώτερον σύνδεσμον μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ηὔξησεν ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης τὸν ἀριθμὸν τῶν παρὰ τοῖς ὁμοδόξοις καὶ ξέναις χριστιαν. Ἐκκλησίαις πατριαρχικῶν ἀντιπροσώπων, πρὸς τῷ Θυατείρων Γερμανῷ ἐν Λονδίνῳ, τῷ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθῳ ἐν Ἀθήναις καὶ τῷ ἀρχιμ. Βασιλείῳ Δημοπούλῳ ἐν Μόσχᾳ, διορίσας τὸν Τραχείας Ἀλέξανδρον ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Τιμόθεον Εὐαγγελίδην ἐν Βουκουρεστίῳ.

ΙΣΤ΄] Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὰς ὁμοδόξους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας Ἀγγλίας, Ἀμερικῆς, Σουηδίας καὶ τὴν τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν στενώτερον συνῆψεν ὁ ἀείμνηστος τὴν Ἐκκλησίαν Κ/πόλεως διὰ φιλικῆς πρὸς αὐτὰς ἀλληλογραφίας καὶ δὴ δι' ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου εἰς τὰ συγκληθέντα μεγάλα Παγχριστιανικὰ Συνέδρια διὰ τοῦ διαρκοῦς παρ' αὐτοῖς πατριαρχ. ἀντιπροσώπου Σεβ. Μ/του Θυατείρων καὶ Ἐξάρχου Δυτ. Εὐρώπης κ. Γερμανοῦ.

ΙΖ΄] Κατὰ Νοέμβριον π. ἔ. ὁ Σεβασμ. Μ/της Βιζύης [ἀπὸ Αὐστραλίας] κ. Χριστοφόρος μεταβὰς πατριαρχ. ἐντολῇ εἰς Ἀδδὶς Ἀμπέμπα τῆς Αἰθιοπίας ἐπέδωκε τῇ Α. Μ. τῷ βασιλεῖ Νεγκοὺς Ρὰς Τάφφαρι πατριαρχικὰ συγχαρητήρια γράμματα καὶ δῶρα ἐπὶ τῇ προσφάτῳ ἀνακηρύξει αὐτοῦ εἰς βασιλέα.

ΙΗ΄] Ἐν τῷ προσώπῳ Βασιλείου τοῦ Γ΄ γνωστοῦ ἐκ τῆς συγγραφικῆς καὶ τῆς ἄλλης Αὐτοῦ δράσεως, πλείστας ἔσχεν ἐνδείξεις τιμῆς καὶ σεβασμοῦ τὸ Οἰκουμενι-

κὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ μέρους τῶν Ἀρχηγῶν ξένων Ἐκκλησιῶν, ἐξ ὧν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπ. Οὐψάλης κ. Νάθαν λίαν φιλοφρόνως εὐχαριστῶν τῷ ἀειμνήστῳ Πατριάρχῃ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν «Σκέψεων καὶ Μελετῶν» ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων ὅτι «πολλὰ ἀκόμη ἔχει νὰ διδαχθῇ ἡ Δύσις ἐκ τῆς Ἀνατολῆς».

ΙΘ΄] Συμπληρῶν ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης τὸ σῶμα τῆς Ἱεραρχίας ἀνέδειξε νέους μητροπολίτας καὶ διὰ Συνοδικῆς διατάξεως καθώρισε τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀνανεουμένης καὶ ἀνασυγκροτουμένης καθ' ἑξάμηνον.

Πέραν, 2/10/29 † Ο ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο Γ΄.

Ἤδη ὁπότε ἐνεταφιάσαμεν εἰς τὴν βωβὴν ἀλλ' ἀγαθὴν γῆν **Βασίλειον τὸν Γ΄**, τὸν σοφὸν Πατριάρχην, τὸν λευκὸν Γέροντα, ἂς ρίψωμεν ἓν ἐταστικὸν βλέμμα εἰς τὴν ψυχήν του καὶ εἰς τὸν βίον του, εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἴδωμεν τί πόθοι ἐκρύπτοντο κάτω ἀπὸ τὰ στήθη του, νὰ εὕρωμεν τοὺς θησαυροὺς οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχον εἰς τὰ βάθη του, καὶ νὰ διαπιστώσωμεν μήπως ἡ ψυχοσύνθεσις αὐτοῦ συγκεφαλαιοῖ ἕνα κόσμον ὁλόκληρον, ἀντικατοπτρίζει κάτι γενικόν, καθ' ὃν τρόπον εἰς ἐνίας ἐξεχούσας φυσιογνωμίας κατοπτρίζεται ὁ πολιτισμὸς ἑνὸς λαοῦ, μιᾶς περιόδου, συρρέουν διάφορα ρεύματα ζωῆς ἀνωτέρας ἢ πάλλει ἡ τραγικότης τοῦ πολιτισμοῦ τούτου. **Βασίλειος ὁ Γ΄** ἔζησε δυνατήν, ἀνωτέραν, ζωήν. Δὲν ἐφέρετο ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν κατεῖχεν. Εἰς αὐτὸν εὗρε τὴν πραγματοποίησιν τὸ θρυλούμενον, ὅτι ἡ ζωὴ ὑπόσχεται πολλά, πλὴν μόνον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κρατεῖ καθαρὸν τὸ κύπελον καὶ τὴν χεῖρα προτεταμένην. Ὑπῆρξε καθαρὸς καὶ ἔγινεν ὥριμος, διότι εἶχε δεχθῇ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ Ἀνώτερον διὰ συνεχοῦς ἀνανεώσεως τῶν βιώσεών του, δι' ἀσκήσεως καὶ αὐτοδιαπλάσεως, καὶ δι' ἐνδομύχου μετουσιώσεως. Ἂς τὸν ἴδωμεν ἀπὸ μερικὰς πλευράς.

✠

Πρῶτον. Ἐπίστευεν ὅτι αἱ ἡμέραι μας δὲν παρέρχονται μάταιαι, ὅτι ἔχουν νὰ μᾶς εἴπουν κάτι, ἔχουν νὰ μᾶς δώσουν τι, ὅτι δὲν εἶναι μία ἀφαίρεσις ἀπὸ τὴν ζωήν μας, ἀλλὰ τοὐναντίον προσθήκη. Ἐπίστευεν ὅτι εἰς τὸ ἐφήμερον ὑπάρχει τὸ αἰώνιον, ἀρκεῖ ἡμεῖς νὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸ καταλάβωμεν καὶ νὰ τὸ συλλάβωμεν, ὅτι ἡ ζωή μας ἔχει ἕνα σκοπόν, σκοπὸν ἀνώτερον, καὶ ὑφαίνει ἕνα σχέδιον. Ἐπίστευεν εἰς τὴν οὐσιώδη

ἀξιολογικὴν σχέσιν, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν αὐτὸς φιλοσοφῇ, καὶ τοῦ συνόλου τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ, ὅπου εἰργάζετο ἐπίστευεν ὅτι πατεῖ εἰς ἱερὸν τόπον. Ἐπίστευεν εἰς τὴν ἁγιότητα τῆς ἐργασίας. Ἐπίστευεν εἰς τὴν καθαρτήριον ἰδιότητα τοῦ πόνου, εἰς τὴν γονιμοποιὸν δύναμίν του καὶ εἰς τὴν ἐξευγενιστικὴν ἀποστολήν του. Τὸ μυστήριον τῆς ὀδύνης τὸν ἔθελγεν. Ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ τὸν ἐγοήτευεν. Ἐπίστευεν εἰς τὸ μυστήριον τῶν νεκροταφείων, εἰς τὸ μυστήριον τῶν ἀστέρων, εἰς τὸ μυστήριον τῆς συνειδήσεως. Εἶχεν ἐξάρσεις. Παντοῦ ἔβλεπε τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπίστευε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του. Συνωμίλει πάντοτε μὲ ἕνα ἄγνωστον ἀπείρου γλυκύτητος καὶ ἀγαθότητος, τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο πάντοτε πλησίον του, ἄλλοτε ὡς ἰσχυρὸν παραστάτην, ὅταν αὐτὸς ἐδέρετο ἀπὸ τὰ κύματα κάποιας καταιγίδος, ἄλλοτε ὡς γλυκὺν καὶ παρήγορον φίλον, ὅταν ἐθρήνει ἀπωλείας προσφιλῶν ὑπάρξεων, ἄλλοτε ὡς αὐστηρὸν παιδαγωγόν, ὅταν εὑρίσκετο εἰς ὥρας ἐπιπολαίους. Οὐδέποτε ᾐσθάνθη ἑαυτὸν ἐγκαταλελειμμένον. Ἄλλο, ἐὰν πολλάκις ἦτο βυθισμένος εἰς τὴν μόνωσιν.

✠

Καὶ δι᾽ αὐτὸ ἦτο πάντοτε λίαν αἰσόδοξος. Παρὰ τὸ βαθύ του γῆρας, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀπαισιόδοξος. Ἔβλεπε πάντοτε τὴν καλυτέραν πλευρὰν τῶν πραγμάτων. Εὕρισκεν ὅτι τὸ κακὸν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ καλὸν εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ἂν φαίνεται τὸ ἀντίθετον, εἶναι ὅτι τὸ κακὸν ἐπιδεικτιᾷ, ἐνῷ τὸ ἀγαθὸν κρύπτεται, εἶναι ὅτι τὸ κακὸν ὡς δυσαρμονία πρὸς τὴν ἠθικὴν τάξιν τοῦ κόσμου προσκρούει. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται καὶ αἰσθάνονται τὴν ἁγιότητα τῆς ἐργασίας εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μὴ ἐργαζομένους, τοὺς παρασίτους, τοὺς ἀνωφελεῖς. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι παννύχιοι ἀνόσια διασκεδάζουν εἶναι πολὺ ὀλίγοι ἐνώπιον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἑωθινοὶ ἐγείρονται ἐπὶ τὸ ἔργον των. Πόσοι μοχθοῦν διὰ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ εἶναι ἄγνωστοι. Οἱ θησαυροὶ κρύπτονται. Γνωστοὶ εἶναι οἱ μοχθηροί, οἱ μέθυσοι. Περισσότεροι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι οἰκοδομοῦν παρὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καταστρέφουν. Περισσότεροι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καθαρίζουν ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ρυπαίνουν. Ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ ἀξία εἰς τὸν κόσμον ὑπερβάλλει κατὰ πολὺ τὴν μοχθηρίαν καὶ τὴν συκοφαντίαν. Δὲν ἀρκεῖ ἡ κακολογία διὰ νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν ἀρετήν. Οὔτε τὴν ἁγιότητα θὰ κηλιδώσῃ ποτὲ ἡ κακία τῶν ἄλλων. Θὰ τὴν καταστήσῃ μόνον περισσότερον πολύτιμον, περισσότερον ὡραίαν, περισσότερον ὑποβλητικήν. Κοντὰ εἰς τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας ποίαν σημα-

σίαν ἔχει ἡ στέρησις τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν; Κοντὰ εἰς τὰς ἁγνὰς καὶ εὐγενεῖς διαθέσεις καὶ ἐξάρσεις τῆς ψυχῆς ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν ἀθλιότης; Τί σημαίνει, ἂν ὑπάρχῃ δυστυχία εἰς τὸν κόσμον! Δὲν βλέπετε ὁπόση ἀγάπη ὑπερεκχειλίζει αὐτόν; Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἔναντι τοῦ κόσμου βιώσεις **Βασιλείου τοῦ Γ΄.** Θὰ εἴμεθα πάντως αἰσιόδοξοι, ἐὰν ἐμβαθύνωμεν εἰς τὰ πράγματα. Συνήθως τὰ βλέπομεν, ἀλλὰ δὲν τὰ παρατηροῦμεν. Τὰ ἀκούομεν, ἀλλὰ δὲν τὰ ἀκροώμεθα. Ποτὲ κανεὶς δὲν εἶναι χαμένος. Εἰς τὴν ποίησιν τοῦ πόνου καὶ τὴν ἄκραν αἰσιοδοξίαν μᾶς μυεῖ καὶ ἡ μεγάλη Λογοτεχνία, εἰς τὴν ὁποίαν **Βασίλειος ὁ Γ΄** τόσον ἐνέκυψεν. Τὸν ἠκροώμην μὲ βαθεῖαν συγκέντρωσιν.

✠

Ἀκόμη ἀκροῶμαι. Μάλιστα, ἀκόμη ἀκροῶμαι Ὅμηρον, Πίνδαρον, Σοφοκλέα, Ἀριστοφάνην. Ἀκροῶμαι Βασίλειον, Χρυσόστομον, Φώτιον. Ἔναυλα μένουν εἰσέτι εἰς τὰ ὦτά μου ὅσα ἡ ἐνθουσιώδης δι᾽ αὐτοὺς ψυχὴ **Βασιλείου τοῦ Γ΄,** ἡ ἀνοικτὴ εἰς τὴν ὡραιότητα τῆς μεγάλης Τέχνης, ἡ εὐαίσθητος εἰς τὰ ῥήματα καὶ τὰ λαλήματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πάλλουσα πρὸς ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ἁγνὸν καὶ ὑψηλόν, ἡ διαθλωμένη εἰς τὰ φῶτα τῆς Ἐπιστήμης, μετέδιδεν εἰς ἡμᾶς ὡς ἄχραντον λόγον. Πάντοτε ὁσάκις τὸν ἠκούομεν, οἱ ὀφθαλμοί μας διηνοίγοντο, ἡ καρδία μας ἐπλημμύριζε καὶ ᾐσθανόμεθα ἠλεκτρικὸν τιναγμὸν τῆς ψυχῆς. Πόσων ὡραίων κόσμων ἀφυπνιστὴς δὲν μᾶς ἔγινεν! Ὅσα χωρία μᾶς ἀπήγγειλες εἶχον χαρακτῆρα ἀποκαλύψεως. Καὶ ἀπετέλουν αὐτὰ διεγερούσας δυνάμεις. Καὶ ἦσαν αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι ἱεραὶ στιγμαί. Μᾶς διέσειον, μέχρι τῶν μυχιαιτάτων τῆς ψυχῆς μας. «Ἐπεφαίνετο εἰς ἡμᾶς» ἀκούοντας. Ἡ τοιαύτη μύησις ἦτο μία φανέρωσις. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μᾶς παραμερίσῃ κανεὶς τὴν μαγείαν αὐτήν.

✠

Λάτρης ὢν τῶν γραμμάτων, μύστης τῆς παιδείας, εἶχε θερμὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Ὁ μὴν Σεπτέμβριος εἶχεν ἰδιάζον δι᾽ αὐτὸν θέλγητρον, διότι θὰ ἤρχιζεν ἡ λειτουργία τοῦ Σισσιτίου, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἀναδείξεώς του εἰς Πατριάρχην συνέστησε καὶ συνετήρει ἐξ ἰδίων, διὰ νὰ σιτίζηται μέγας ἀριθμὸς ἀπόρων μαθητῶν, καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἄρτον πολλαὶ πενόμεναι οἰκογένειαι. Ἦτο ἀπερίγραπτος ἡ χαρά του τὸν Σεπτέμβριον, ὅταν ἀπησχολεῖτο μὲ τὴν φροντίδα τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ Σχολεῖα τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἄλλων ὑπὸ τῆς ἀνεχείας μαστιζομένων παιδίων. Κατὰ τὸ διάστημα

τοῦ Μεγάλου πολέμου, Μητροπολίτης ὢν Νικαίας, μέσα εἰς τὴν μεγάλην του στενοχωρίαν, ἐμοίραζε τὸν ἄρτον του εἰς δέκα πέντε περίπου μαθητάς.

✠

Ἠγάπα καθ᾽ ὑπερβολὴν τοὺς πτωχούς, τοὺς ταπεινούς, τοὺς ἁπλοῦς, τοὺς ἐγκαταλελειμμένους, τοὺς δυστυχεῖς. Ἡ θέα τῶν πλασμάτων τούτων, ἡ ἀναπόλησις τῆς ταλαιπωρίας των, ἀφύπνιζον εἰς τὴν ψυχήν του θρησκευτικὰ αἰσθήματα. Εἷς ἐκ τῶν λόγων δι᾽ ὃν ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον εἶναι διότι ὁ ἱερὸς οὗτος ἀνὴρ ᾐσθάνθη ὅλον τὸν πόνον καὶ τὴν ἀξίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ταλαιπωροῦνται, καὶ ἔγινεν ὁ ἔνθερμος προστάτης ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸν στεναγμὸν ὁ Θεὸς μόνον ἀκούει. Πόσοι θησαυροὶ εἶναι κρυμμένοι εἰς αὐτοὺς τοὺς ταπεινούς. **Βασίλειος ὁ Γ΄** προήρχετο ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, καὶ εἶχεν εἰσδύσῃ βαθύτατα εἰς αὐτήν. Μία χρυσῆ γέφυρα τὸν ἔφερνεν εἰς τὰ κατώτατα στρώματα τῆς κοινωνίας καὶ τὸν ὡδήγει κατόπιν εἰς τὰς πλέον διακεκριμμένας τάξεις, διὰ τὰς ὁποίας ἐπίσης ἐνδιεφέρετο. Ἐκεῖ συνεκινεῖτο, ἐδῶ ἐνεθουσιάζετο. Τὸν πλοῦτον τὸν εὕρισκε καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἐκείνους καὶ ἐνίοτε καὶ τὴν πενίαν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη. Ὑπάρχουν πλούσιοι ποὺ εἶναι πτωχοί, καὶ πτωχοὶ ποὺ εἶναι πλούσιοι. Εὑρίσκετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλας τὰς τάξεις. Οἱ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων τὸν ἐθεώρουν ὡς κατ᾽ ἐξοχὴν ἰδικόν των Πατριάρχην. Αὐτοὺς ἠκολούθει ἡ ἀριστοκρατία. Οἱ πτωχοὶ διεξεδίκουν τὴν τιμήν. Δὲν ἤξευρε κανεὶς ποῖος ἐπλειοδότει. Ἦλθεν ὁ θάνατός του, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἦλθαν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιάν του καὶ νὰ χύσουν δάκρυα καὶ νὰ ζητήσουν τὴν εὐλογίαν του καὶ νὰ τὸν συνοδεύσουν εἰς τὴν αἰωνίαν κατοικίαν του, ἀπετέλεσαν κοσμοπλήμμυραν. Ἡ συγκίνησις τοὺς συνεκλόνισεν. Ἓν αἴσθημα ἱερὸν τοὺς διακατεῖχεν. Εἰς τὴν ψυχήν των Πατριάρχης καὶ Πατριαρχεῖον συνεταυτίζοντο, ἀφοῦ Ἐκεῖνος ἦτο ἄξιος ἐκπρόσωπος τούτου, καλὸς ἀρχηγός του, ἀκραιφνὴς μυσταγωγός του.

✠

Εἰς τὴν συμπάθειάν του καὶ τὴν ἀγάπην του ὑπῆρχε περιθώριον καὶ διὰ τὰ ζῷα. «Ἀνὴρ ἀγαθὸς οἰκτείρει ψυχὰς ζῴων». Ὡμίλει συχνὰ διὰ τὸν σκύλον του καὶ διὰ τὴν γάτον του. Ἤθελε νὰ τὰ τρέφουν μὲ θαυμασίαν τροφὴν καὶ νὰ τὰ περιποιοῦνται μὲ στοργήν. Εἰς τοὺς περιπάτους του μὲ τὸ αὐτοκίνητον ἔτρεμε νὰ μὴ καταπατηθῇ κανὲν ζῷον. Ἐθαύμαζε τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀρχαίων, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν ἱερὰ τὰ ζῷα.

Συχνὰ ἐπανελάμβανε τὴν ὡραίαν ἱστορίαν τῆς γηραιᾶς ἡμιόνου, ἡ ὁποία εἶχεν ἐναπομείνη ἀπὸ τὰ ζῷα ποὺ μετέφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὰ ὑλικὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Παρθενῶνος. Ἦτο ἐλευθέρα νὰ εἰσέλθῃ εἰς οἱονδήποτε ἀγρὸν ἢ εἰς οἱονδήποτε κατάστημα καὶ νὰ φάγῃ κριθὴν ἢ ἄλλην τροφήν. Τὴν ἀποζημίωσιν τὴν κατέβαλλεν ὁ Δῆμος. Ἄς ἐτόλμα κανεὶς νὰ καταστρέψῃ τὰς φωλεὰς τῶν χελιδόνων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται μέσα εἰς τὸν Πατριαρχικὸν οἶκον.

✠

Ἀσκητικώτατος εἰς τὴν ἰδίαν του ζωήν, ἁγνός, ἄσπιλος, ᾐσθάνετο ἀπεριόριστον τιμὴν πρὸς τὸν συζυγικὸν βίον. Μνημειῶδες θὰ μείνῃ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ ὑπόμνημα ἐκεῖνο περὶ τῆς «ἁγίας ἐλευθερίας» ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔγγαμον βίον, ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον. Ἔναντι τῆς οἰκίας ὅπου διέμενεν, ἐπεσκευάζετο πρό τινος μία ἄλλη οἰκία, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐγκαθίστατο ζεῦγος νεονύμφων. Ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκρατήσῃ τὴν χαράν του. «Κτίζουν, μοὶ εἶπε, τὴν φωλεάν των». Εἶχε πολλοὺς ἐνθουσιασμοὺς εἰς τὴν ζωήν του.

✠

Ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ τηλεγραφήσῃ ἐπὶ ἑορταῖς εἰς τὰς ἀνωτέρας Ἀρχὰς τῆς χώρας, ᾐσθάνετο ἀνέκφραστον χαράν. Ὁ ἴδιος συνέτασσε πολλάκις τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον μετέφραζε τὸ Γραφεῖον. Παρηκολούθει μὲ ἀκραιφνὲς ἐνδιαφέρον τὴν μεγάλην ἀναμορφωτικὴν κίνησιν, εἰς τὴν ὁποίαν προάγει τὸν Τουρκικὸν Λαὸν ὁ Μέγας αὐτοῦ Ἀρχηγός. Πρὸς ὅ,τι φωτεινόν, πρὸς ὅ,τι ὑπέροχον, πρὸς ὅ,τι εἰσάγει εἰς τὸν Πολιτισμόν, πρὸς πᾶσαν ἀνάτασιν, ἦτο λίαν εὐπαθής, ἦτο ἐνθουσιώδης, ἤναπτεν ἀπὸ ὅλας τὰς πλευράς του. Τὸ βαθὺ γῆράς του δὲν κατώρθωσε νὰ σβύσῃ τὴν λαμπάδα τῆς ψυχῆς του, τὴν λαμπάδα τῶν ἀρετῶν του. Τὸ γῆρας ἐξηγίασε περισσότερον τὰς εὐγενεῖς αὐτὰς κλίσεις του. Πῶς ἐδέχετο τοὺς ξένους! Εἰς τὴν ψυχήν του ἀληθινὴ μυσταγωγία. Τότε ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ καλύτερο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὸ ἴδιο ἐπάθαινε καὶ ὅταν ἀπησχολεῖτο μὲ τὰ μεγάλα ἐκκλησιαστικά μας ζητήματα. Ἦτο ἕνας τύπος ἀρκετὰ πρωτότυπος, πολὺ ἐνθουσιώδης.

✠

Εἶχεν ὅλο τὸ θάρρος τῆς γνώμης του. Ἀρκεῖ νὰ ἐθεώρει τι πρέπον, δίκαιον, ἐξεγείρετο ὁλόψυχος, σχεδὸν ἠγρίευεν. Ἡ δραστηριότης του ἐξεφαίνετο τότε τρανή. Τὸ νὰ σιωπήσῃ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν τὸ ἐθεώ-

ρει ἀνανδρίαν. Δὲν ἐδέχετο καμμίαν συνθηκολόγησιν. Συνθηκολόγησιν μὲ τὰ ἐμπόδια, συνθηκολόγησιν μὲ τὰς ἀπειλάς, τὴν ἐθεώρει ἴδιον κατωτερότητος. Τὸν χλιαρόν, τὸν χαλαρόν, τὸν ἀδιάφορον, τὸν ἀδρανῆ, τὸν ἄτολμον, τὸν ἐθεώρει ἀθεραπεύτως μέτριον, ἀνάξιον ἐμπιστοσύνης, ἐπιζήμιον. Ἦτο πάντοτε τοῦ ἑαυτοῦ του. Τὰ λόγια του ἦσαν σχόλια τῶν σκέψεών του, τῶν πράξεών του. Εἶχε τὸ ἰδικόν του χρῶμα, τὸν ἰδικόν τόνον. Πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἐτάχθη. Πρέπει νὰ ἐκφράζεται ἀπεριφράστως, νὰ ἐνεργῇ εἰλικρινῶς. Πρέπει ὁ ἄλλος νὰ καταλαμβάνῃ ὅτι εὑρίσκεσαι ἐκεῖ. «Μὴ δὸς τὴν δόξαν σου ἑτέρῳ».

✠

Μὲ τοιαῦτα προσόντα **Βασίλειος ὁ Γ΄** ἔγινεν ἄξιος τῆς Ἐκκλησίας ἐκπρόσωπος, ἠγαπήθη ἀπὸ τὸν λαόν, ἐπεβλήθη εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ἐτιμήθη ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας. Φυσιογνωμίαι αὐθεντίας τὸν ὠνόμασαν Προσωπικότητα Διορθόδοξον, ἐγκύψασαι εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων του τὸν ὠνόμασαν σοφόν. Τινὲς δὲν ἐδίστασαν νὰ εἴπουν ὅτι καὶ σήμερον ἡ Δύσις ἔχει νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Κατὰ καιροὺς ἐδημοσιεύθησαν ὅσα ὁ Οὐψάλης ἔγραψε περὶ αὐτοῦ, ὅσα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, ὅσα ὁ Γερμανὸς Καθηγητὴς Χάϊζεμπεργ, διάδοχος τοῦ Κρουμπάχερ, ὅσα τὸ περιοδικὸν L'Union des Eglises, ὅσα καὶ τόσοι ἄλλοι.

✠

Τὰ ψυχία ταῦτα μὲ εὐλάβειαν, περισυνέλεξα ἀπὸ τὴν πλουσίαν τράπεζαν **Βασιλείου τοῦ Γ΄**. Ἔπρεπε νὰ σημειώσωμεν μερικὰ πράγματα, ἐὰν σιωπήσωμεν οἱ λίθοι κεκράξονται. Ἔχομεν ἀντλήσῃ πολλοὺς θησαυροὺς ἀπὸ τὴν σοφίαν του, πολὺ θάρρος ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξίαν του. Ἀρκετὰ ἔχομεν οἰκοδομηθῇ ἀπὸ τὴν σώφρονα πολιτείαν του. Ἀρκετὰ ἔχομεν παρορμηθῇ εἰς τὸ Ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιασμούς του. Ἐνεψυχώθημεν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν πίστιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει δαψίλειαν ἰδανικῶν ἀξιῶν, ὅτι ὁ ἐφήμερος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ κἄτι τὸ αἰώνιον, καὶ ὅτι ἡ ἀνήσυχος ἡμῶν καρδία, κατὰ τὴν θαυμασίαν ῥῆσιν μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρός, θὰ ἀναπαυθῇ ἐν Κυρίῳ.

Φανάριον,
2 10/29.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

*
* *

Κατωτέρω σημειοῦμεν ἐν πάσῃ δυνατῇ λεπτομερείᾳ τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν, τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου.

*
* *

Τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος.—Μετὰ τὴν Συνοδ. συνεδρίαν τῆς 5 Σεπτ. ἡ Α.Θ.Π., αἰσθανθεῖσα σωματικὴν ἐξάντλησιν ὀφειλομένην εἰς τὴν ὑπερκόπωσιν τῶν τελευταίων ἡμερῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς κατὰ σύστασιν τῶν θεραπόντων ἰατρῶν κ.κ. Α. Σπανούδη, Μ. Κουρεμένου καὶ Ν. Φερμάνογλου. Τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τοῦ Σεπτοῦ ἀσθενοῦς, παρουσιάσασαν διαλείψεις τινὰς βελτιώσεως, μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησαν ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή, τινὲς τῶν ἐνταῦθα ἐπισήμων κύκλων, οἱ Μακ. Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἱκανοὶ Ἱεράρχαι καὶ πολλοὶ ἐπίλεκτοι ὁμογενεῖς, διερωτῶντες περὶ τῆς πορείας τῆς νόσου.

—Μετὰ τὴν εἰθισμένην ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναϊδρίῳ λειτουργίαν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγ. Εὐσταθίου [20], εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου κτίτορος αὐτοῦ Εὐστ. Εὐγενίδου, ὁ ἱερουργήσας Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γερμανὸς ἐτέλεσε παράκλησιν ὑπὲρ ταχείας ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας τοῦ ἀσθενοῦντος Πατριάρχου. Παράκλησις ὡσαύτως ἐτελέσθη ἐν ἅπασι τοῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς [29].

—Τὴν πέμπτην τῆς 19ης Σεπτεβρίου, ἡμέραν τῆς Συνοδικῆς συνεδρίας ὁ Σεβ. Γέρων ἅγ. Χαλκηδόνος ἐπεσκέφθη ἐκ μέρους τῶν συναθροισθέντων ἐν τῷ Συνοδικῷ Γραφείῳ Ἁγ. Ἀρχιερέων τὴν Α. Θ. Π. καὶ διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας Αὐτῆς.

Εἶτα ἐν τῇ γενομένῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συνοδικῇ συνεδρίᾳ, κατ᾽ ἐντολὴν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Π. ὁ α΄ τῇ τάξει Σεβ. Γέρων ἅγιος Κυζίκου κ. Καλλίνικος, διερμηνεύσας τὰς εὐχὰς τοῦ ὑπάτου Διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας Σώματος ὑπὲρ ταχείας ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας Αὐτῆς.

Ἡ Α. Θ. Π. βαθύτατα συγκεκινημένη ἐξέφρασε τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῇ Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδῳ διὰ τὰ αἰσθήματα εὐλαβείας καὶ εὐγνώμονος ἀφοσιώσεως αὐτῆς.

Κατὰ δὲ τὴν 26ην ἰδίου μηνός, διαρκούσης ἔτι τῆς ἀσθενείας τῆς Α. Θ. Π., ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Σύνοδος ἐνετείλατο καὶ αὖθις τῷ α΄ τῇ τάξει Σ. Γέροντι ἅγ. Κυζίκου, ἵνα, μεταβὰς παρὰ τῇ Α. Θ. Π., πληροφορηθῇ τὰ τῆς ὑγείας Αὐτῆς.

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.—Κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου [28 Σεπτεμβρίου] ὅτε ἡ ἐπιδείνωσις τῆς καταστάσεως ἦτο πλέον προφανής, ὁ δὲ θεράπων ἰατρὸς κ. Ν. Φερμάνογλους διεπίστωσε τὴν προσέγγισιν τοῦ μοιραίου, ὁ Σεπτὸς ἀσθενὴς διατηρῶν ἀκμαίας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις μέχρις τῆς ὑστάτης πνοῆς, ἐξεδήλωσε τὴν εὐσεβῆ ἐπιθυμίαν, ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ ὕστατον χριστιανικὸν καθῆκον. Προσελθὼν ὁ σεβ. Μ/της Σηλυβρίας κ. Εὐγένιος ἐτέλεσε τὸ μυστήριον τῆς ἱ. ἐξομολογήσεως, εἶτα δὲ μετέδωκεν Αὐτῷ τῶν ἀχράντων μυστηρίων ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Φιλόθεος, ὅστις καὶ παρέστη κατὰ τὴν ὑστάτην στιγμήν, παρέμειναν δὲ παρ᾽ Αὐτῷ καθ᾽ ὅλην τὴν νύκτα μετὰ τοῦ θεράποντος ἰατροῦ οἱ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, Μ. Ἀρχιμανδρίτης, Μ. Ἐκκλησιάρχης καὶ οἱ πατριαρχ. διάκονοι. Ἡ Α. Θ. Π. ἐξέπνευσεν ἠρέμα καὶ γαληνίως περὶ ὥραν 12.10΄ τῆς ἐπιούσης Κυριακῆς, εὐλογῶν τοὺς περὶ Αὐτὸν καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.—Ἅμα τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι συνελθόντες οἱ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις εὑρεθέντες Ἀρχιερεῖς προέβησαν εἰς τὰς ἐνδεδειγμένας ἀποφάσεις αἵτινες ἐγκριθεῖσαι συνεπληρώθησαν κατὰ τὴν ἔκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπιούσης Δευτέρας [30 Σεπτ.] καθ' ἣν ἡ Ἐνδημοῦσα Ἁγ. καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν σεβ. Μ/τῶν λαβοῦσα ἐπισήμως γνῶσιν τοῦ θανάτου τῆς Α. Θ. Π. θερμὴν ἀνέπεμψε δέησιν ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου. Συνοδικῇ δὲ ἀποφάσει :

Α΄] τὸ θλιβερὸν γεγονὸς ἐγνωστοποιήθη πρὸς τὸν Ἐξ. Πρωθυπουργόν, τὸν Ἐξ. Νομάρχην Κ/πόλεως καὶ τὸν διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας, διὰ δὲ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου πρὸς τὸ Ἀστυνομικὸν Τμῆμα Φαναρίου, πρὸς τὸν Παναγιώτατον πρῴην Κ/πόλεως κ. Κωνσταντῖνον, πρὸς τοὺς Μακαρ. Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Βελιγραδίου καὶ Βουκουρεστίου, τὸν σεβ. Τοποτηρητὴν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ τοὺς Μακαρ. Προέδρους τῶν Ὀρθ. Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ Πολωνίας, πρὸς τοὺς ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πατριαρχικοῦ ἀντιπροσώπου, πρὸς τὸν Καθολικὸν τῆς Ἰβηρίας, πρὸς τοὺς σεβ. προϊσταμένους τῶν αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν Κρήτης, Ἀμερικῆς, Τσεχοσλοβακίας, Φινλανδίας καὶ Ἐσθονίας, πρὸς τὸν Σεβ. Ἀρχ/πον Σινᾶ, πρὸς τοὺς Σεβ. Μ/τας Θυατείρων [Βορειοδ. Εὐρώπης] καὶ Ἀμασείας [Κεντρῴας Εὐρώπης] καὶ πρὸς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν Αὐστραλίας, πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἱεραρχίαν τοῦ Θρόνου διὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, πρὸς τὴν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἱεραρχίαν τοῦ Θρόνου διὰ τοῦ σεβασμ. Μ/του Ρόδου, πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Πατριαρχ. Ἀποκρισαρίους, πρὸς τὴν ἱ. Κοινότητα τοῦ Ἁγ. Ὄρους, πρὸς τοὺς σεβ. ἀρχιεπισκόπους Καντουαρίας καὶ Οὐψάλης καὶ τὸν ἐπίσκοπον τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν.

*
* *

Β΄] Ἐξεδόθη ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν τῆς Ἁγ. καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς καὶ σχετικαὶ ἐγκύκλιοι τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἔχοντα ὧδε :

†

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος

μετὰ βαθυτάτου ψυχικοῦ ἄλγους ἀγγέλλει ὅτι

ὁ Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο Γ΄

ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ σήμερον, 29 Σεπτεμβρίου 1929, ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 12 καὶ 10΄.

Τὸ σεπτὸν Αὐτοῦ σκῆνος κατετέθη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ.

Ἡ κηδεία Αὐτοῦ γενήσεται τῇ προσεχεῖ Τετάρτῃ, 2 Ὀκτωβρίου,

ὥρᾳ 11, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ὁ δὲ ἐνταφιασμὸς Αὐτοῦ γενήσεται αὐθημερὸν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ περιβόλῳ τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Βαλουκλῆ).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1929.

***

Πρὸς τοὺς ἀρχιερατικῶς καὶ ἱερατικῶς Προϊσταμένους τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Σήμερον περὶ ὥραν 12ην ὁ Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ Προσκυνητὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ Δεσπότης κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.

Τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, προτρεπόμεθα κατ' ἐντολήν, ὅπως ἀπὸ τῆς αὔριον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, τελῆτε κατὰ τὴν τάξιν τὸ νενομισμένον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς μνημόσυνον, ἢ τρισάγιον, ἔνθα δὲν τελεῖται λειτουργία, μέχρι δὲ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐνταφιασμοῦ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ἐπὶ μίαν ὥραν, καθὼς καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας εἰς ἀραιὰ διαλείμματα, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν κρούωσι πενθίμως.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1929.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος **Γερμανός.**

***

Πρὸς τοὺς ἀρχιερατικῶς καὶ ἱερατικῶς Προϊσταμένους τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, προτρεπόμεθα, κατ' ἐντολήν, ὅπως ἀπὸ τοῦδε μνημονεύητε ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μέχρι νεωτέρας ἐντολῆς.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1929.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος **Γερμανός.**

Γ'] Μετὰ πρόχειρον ταρίχευσιν, ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κ. κ. Φερμάνογλου καὶ Ἰ. Κασαρτζόγλου καὶ τοῦ ἄρχοντος Μυρεψοῦ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Β Αἰμιλιά-

δου, ὁ νεκρὸς περιβεβλημένος ἐπανωκαλύμμαυχον, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον ἔχων δὲ ἀνὰ χεῖρας εὐαγγέλιον, ἐτέθη ἐντὸς φερέτρου πολυτελοῦς, αἰρόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατριαρχ. πρεσβυτερίου καὶ ἄλλων ἱερέων, φερόντων ἐπιτραχήλιον καὶ προηγουμένων ἑξαπτερύγων, τῶν δὲ πατριαρχ. χορῶν ψαλλόντων σιγηλῇ τῇ φωνῇ, ἐκομίσθη ἀπὸ τοῦ οἴκου εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχ. Ναόν, ἀκολουθούντων τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων, Πριγκηπονήσων, Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Θεοδωρουπόλεως, τοῦ θεοφ. ἐπισκόπου Μιλήτου, τῶν πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, Ἀρχιγραμματέως, Μ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ Μ. Ἐκκλησιάρχου. Τοῦ νεκροῦ ἀποτεθέντος ἐν τῷ ναῷ ἐψάλη τὸ εἰθισμένον τρισάγιον ὑπὸ τῶν συνοδευόντων τὸ σκῆνος σεβ. μητροπολιτῶν Σηλυβρίας, Μύρων καὶ Λαοδικείας, φερόντων μόνον ἐπανωκαλύμμαυχον, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, περιστοιχουμένων δὲ ὑπὸ τῶν πανοσ. πατριαρχικῶν διακόνων.

Δ΄] Ἀκολούθως ὁ νεκρὸς περιβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων πλήρη ἀρχιερατικὴν στολὴν μετὰ μίτρας, ἐγκολπίου καὶ ποιμαντορικῆς ῥάβδου ἐτέθη ἐπὶ θρόνου πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου. Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς ἑσπέρας μέχρι τῆς Τρίτης ἑσπέρας διάστημα, καθ' ὃ πλήθη πιστῶν προσῆλθον ἵνα τὸ ὕστατον ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ Σεπτοῦ νεκροῦ, ἱερεῖς προσερχόμενοι ἐκ περιτροπῆς ἀνεγίνωσκον νυχθημερὸν ψαλμοὺς καὶ περικοπὰς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἱερούργησαν δὲ ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τὴν μὲν Δευτέραν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας, τὴν Τρίτην ὁ σεβ. μητροπ. Χριστουπόλεως, τὴν δὲ Τετάρτην οἱ σεβ. μητροπ. Γέροντες ἅγιοι Κυζίκου, Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων, ἄνευ μίτρας καὶ ῥάβδου ποιμαντορικῆς.

Ε΄] Ὁρισθέντος συνοδικῶς ὅπως ἡ ἐπικήδειος τελετὴ διεξαχθῇ τὴν Τετάρτην (2 Ὀκτωβρ.) περὶ ὥραν 11, κατηρτίσθη τελεταρχικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ λαϊκῶν ὑπαλλήλων τῆς Πατριαρχ. Αὐλῆς καὶ ἄλλων ἐγκρίτων ὁμογενῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Σάρδεων πρὸς καταρτισμὸν τοῦ σχετικοῦ προγράμματος, συνῳδὰ τῷ ὁποίῳ καὶ διεξήχθησαν τὰ κατὰ τὴν κηδείαν καθόλου. Προνοίᾳ δὲ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπεστάλησαν προσκλητήρια πρὸς τὸν Ἐξ. Νομάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας, πρὸς πάντας τοὺς διπλωματικοὺς ἀντιπροσώπους καὶ τοὺς προξένους, πρὸς τὸ Ἀρμενικόν, Ἀρμενοκαθολικὸν καὶ Συροχαλδαϊκὸν Πατριαρχεῖον, τὸν ἐνταῦθα Βούλγαρον Μ/την κ. Βόριδα, τὸν σοφολ. Ἀρχιρραββῖνον, πρὸς τοὺς πρωθιερεῖς τῶν παροικιῶν ῥωσσικῆς, σερβικῆς καὶ ἀγγλικῆς, τὸν ἐνταῦθα ἰταλὸν ἀντιπρόσωπον διὰ τὸ ἐκκλησ. ζήτημα Δωδεκανήσου, πρὸς τὴν Μ. Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Ἀνταλλαγῆς καὶ τὴν παρ' Αὐτῇ Ἑλλην. Ἀντιπροσωπείαν.

Τὰ κατὰ τὴν κηδείαν.—Καθ' ἃ προηγγέλθη, ἡ ἐπικήδειος τελετὴ διεξήχθη σήμερον Τετάρτην [2 Ὀκτωβρ.], ἐν πυκνοτάτῃ συρροῇ λαοῦ κατακλύσαντος ἀπὸ βαθείας πρωΐας τὸν πάνσεπτον Πατριαρχικὸν ναόν, τὸν περίβολον, τὴν ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας μέχρι τῶν Πατριαρχείων ὁδὸν καὶ τὰς παρόδους. Παρὰ τὴν ἀσυνήθη ταύτην συρροήν, ἣν ὑπεβοήθησεν ἡ ἐπικρατήσασα αἰθρία, ἡ τελεταρχικὴ Ἐπιτροπή, τῇ προθύμῳ συνδρομῇ ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἐκ πεντήκοντα ἀνδρῶν, πρὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῶν Πατριαρχείων καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τεταγμένων, ἠδυνήθη νὰ ἐφαρμόσῃ κατὰ γράμμα τὴν ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ προγράμματος προβλεπομένην τάξιν. Τοῦ σωλέα προορισθέντος διὰ τοὺς ἐπισήμους καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χώρου διὰ

τοὺς προκρίτους ὁμογενεῖς, ὁ λαὸς ὡδηγεῖτο διὰ τῶν πλαγίων θυρῶν τοῦ ναοῦ εἰς τὰ ἑκατέρωθεν κλίτη καὶ εἰς τὸν γυναικωνίτην.

Ὀλίγον πρὸ τῆς κηδείας προσῆλθεν ὁ Σχολάρχης τῆς Θεολ. Σχολῆς μετὰ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῶν τεσσάρων ἀνωτέρων τάξεων, οἵτινες καὶ ἔψαλαν σεμνῶς καὶ ἐμμελῶς τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη» καὶ ἠσθάσθησαν τὴν δεξιὰν τοῦ Σεπτοῦ νεκροῦ.

Ἡ προσέλευσις τῶν ἐπισήμων, ὁδηγουμένων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ προέδρου τῆς τελεταρχικῆς Ἐπιτροπῆς Σεβ. Μ/του Σάρδεων εἰς τὰς οἰκείας θέσεις, ἤρξατο περὶ ὥραν 10 π. μ. Προσῆλθον δὲ ὁ βικάριος τοῦ Ἀρμεν. Π/χείου ἀπὸ μέρους τοῦ Μακ. Πατριάρχου, ἀντιπροσωπεία τῆς Ἀρμενοκαθ. Ἀρχιεπισκοπῆς, τῶν Μελχιτῶν, τῶν Συροχαλδαίων, τῆς Οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπος τῆς Σιναϊτικῆς Ἀδελφότητος, ὁ σοφολογ. Ἀρχιραββῖνος, ὁ πρωθιερεὺς τῆς ἀγγλ. πρεσβείας, ἀπὸ μέρους καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ, οἱ ἐπιτετραμμένοι Ἰαπωνίας, Σερβίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, ὁ πολιτ. σύμβουλος τῆς ἰταλ. πρεσβείας ἀπὸ μέρους τοῦ πρεσβευτοῦ, ἀντιπρόσωπος τῆς γαλλ. πρεσβείας μετὰ τῆς πριγκηπίσσης κ. Μυράτ, ἀπὸ μέρους τῆς Πολων. πρεσβείας ὁ γεν. πρόξενος μετὰ τοῦ διερμηνέως, ὁ γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν προξένων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ, ὁ πληρεξούσιος τῆς ἰταλ. κυβερνήσεως διὰ τὸ ἐκκλησ. ζήτημα Δωδεκανήσου, ὁ πρόεδρος τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, ἡ παρ' αὐτῇ ἑλλην. ἀντιπροσωπεία, οἱ λαϊκοὶ ὀφφικιάλοι τῆς πατριαρχ. αὐλῆς Μ. Ρήτωρ, Μ. Πρωτέκδικος, Μ. Ρεφερενδάριος καὶ ὁ προσφάτως τιμηθεὶς διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Ἄρχοντος Νομοφύλακος κ. Ἀντ. Νικολόπουλος, ἀρχειοφύλαξ τοῦ γεν. προξενείου τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Θ. Π. πρ. σύμβουλος τῶν πατριαρχείων καὶ πρόεδρος τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ κ. Νικ. Φερμάνογλους μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐφορείας, πρ. σύμβουλοι, ἡ κεντρ. ἐφορεία Σταυροδρομίου, τὸ προεδρεῖον τῆς Φιλοπτ. ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν, ἡ ἐφορεία τῶν Ὀρφανοτροφείων, αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν ἱ. ναῶν καὶ πλεῖστα ἔγκριτα μέλη τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας ἐκ τῆς τάξεως τῶν λογίων, τῶν δικηγόρων, τῶν ἰατρῶν, τῶν ἐφοπλιστῶν, τῶν ἐμπόρων, τῶν ἐμποροβιομηχάνων, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἀλλογενεῖς.

Περὶ τὴν 11ην π. μ. ὑπὸ τὸν πένθιμον ἦχον τῶν κωδώνων ἤρξατο ἡ ἐπικήδειος τελετή, συμμετεχόντων τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Κυζίκου, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Προύσης, Νεοκαισαρείας, Πριγκηποννήσων [τοῦ ἁγ. Σάρδεων ἐποπτεύοντος τὴν τάξιν], Σηλυβρίας, Ροδοπόλεως, Ἡλιουπόλεως, Ἴμβρου, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Χριστουπόλεως, Σταυρουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας, καὶ τῶν θεοφιλ. ἐπισκόπων πρ. Μετρῶν, Μιλήτου, Χαριουπόλεως, Ἐλαίας, Λεύκης καὶ Τρωάδος, συμπαραστατουμένων ὑπὸ τοῦ πατρ. πρεσβυτερίου καὶ πολλῶν ἄλλων ἱερέων καὶ διακόνων, ἐν οἷς καὶ οἱ πρωθιερεῖς τῶν παροικιῶν ρωσσικῆς καὶ σερβικῆς. Ὁ προεξάρχων τῆς κηδείας σεβ. Γέρων ἅγ. Κυζίκου, ἔστη, κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ παραθρονίῳ, οἱ λοιποὶ σεβ. μητροπολῖται ἐν τοῖς συνοδικοῖς στασιδίοις, οἱ δὲ ἐπίσκοποι ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτῶν βάθρου, φέροντες ἅπαντες ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ τοῦ ἀρχιγραμματέως ἱσταμένων ἑκατέρωθεν τοῦ νεκροῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ψαλείσης μετ' ἐπιβαλλούσης σεμνότητος ὑπὸ τῶν πατριαρχ. χορῶν, ἧς μετέσχε καὶ ὁ ἄγγλος πρωθιερεὺς ἀναγνοὺς

κατάλληλον εὐχήν, ὁ προεξάρχων ἀρχιερεὺς ὁμιλήσας ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐξήγησε διὰ βραχέων τὴν παράλειψιν ἐπικηδείου λόγου κατὰ ρητὴν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου θέλησιν. Ἐπηκολούθησεν ὁ τελευταῖος ἀσπασμὸς ἀπὸ μέρους τῶν ἁγ. ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Αὐλῆς καὶ εἶτα ἡ ὑποβολὴ συλλυπητηρίων πρὸς τοὺς ἄγοντας τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας σεβ. μητροπ. Κυζίκου, Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων, ἱσταμένους παρὰ τὸν Σεπτὸν νεκρόν, μετ᾽ ἐπέκδυσιν τοῦ ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου. Εἶτα ἐν διαλείμματι τὸ σεπτὸν σκῆνος παραληφθὲν ἀπὸ τοῦ νεκρικοῦ θρόνου ἀπετέθη ἐντὸς πολυτελοῦς φερέτρου ὑπὸ τῶν ἱερέων.

Τὰ κατὰ τὴν ἐκφοράν.—Ἡ πομπὴ ἀπὸ τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς πρὸ τῶν Πατριαρχείων πλατείας ἐσχηματίσθη ὡς ἑξῆς : Προεπορεύοντο πατριαρχ. κλητῆρες, εἵποντο δὲ δύο διάκονοι φέροντες ὁ μὲν φιάλην οἴνου, ὁ δὲ δίσκον διπύρων, τούτους ἠκολούθουν δύο συστοιχίαι ἑξαπτερύγων καὶ μετ᾽ αὐτὰς ἓξ ἀρχιμανδρῖται. Εἵποντο τὰ ἑξαπτέρυγα τοῦ Πατριαρχ. ναοῦ καὶ οἱ Πατριαρχ. χοροὶ ψάλλοντες τὸν ἐξόδιον ὕμνον. Μετ᾽ αὐτοὺς ἤρχετο ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης φέρων τὸ πατραιρχικὸν χαζράνιον. Εἵπετο τὸ πατριαρχικὸν πρεσβυτέριον καὶ μετ᾽ αὐτὸ οἱ μητροπολῖται Σηλυβρίας, Μύρων καὶ Λαοδικείας, περιστοιχούμενοι ὑπὸ τῶν πατριαρχ. διακόνων κρατούντων θυμιατήρια καὶ δικηροτρίκηρα. Μετὰ τούτους ἐφέρετο τὸ Σεπτὸν σκῆνος αἰρόμενον ὑπὸ ὀκτὼ ἱερέων ἠμφιεσμένων φελώνιον καὶ ἐπιτραχήλιον καὶ περιστοιχουμένων ὑπὸ τεσσάρων διακόνων. Ἀμέσως δὲ μετ᾽ αὐτὸ ἅπαντες οἱ Μητροπολῖται, οἱ Ἐπίσκοποι, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς καὶ ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης. Οὕτω κατηρτισμένη ἡ πομπὴ ἔστη πρὸ τῆς εἰσόδου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, ἔνθα ἀνεγνώσθη τρισάγιον. Τῆς σοροῦ ἐναποτεθείσης εἰς νεκροφόρον τέθριππον ἅμαξαν καὶ σχηματισθείσης σειρᾶς ἐξ ὑπερπεντήκοντα αὐτοκινήτων ἐγένετο ἡ ἐκκίνησις πρὸς τὴν Πατριαρχ. Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἔνθα οἱ τάφοι τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν. Προηγοῦντο τῆς νεκροφόρου αὐτοκίνητα φέροντα τοὺς Μ/τας Σηλυβρίας, Μύρων καὶ Λαοδικείας, δύο πατρ. ἐφημερίους καὶ δύο διακόνους, φέροντας ἅπαντας τὰ οἰκεῖα ἄμφια ὡς καὶ πρότερον. Τῶν μετὰ τὴν νεκροφόρον ἅμαξαν αὐτοκινήτων ἐπέβησαν οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς, οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Αὐλῆς, οἱ ὀφφικιάλοι καὶ ἄλλοι ἔγκριτοι ὁμογενεῖς. Καθ᾽ ὅλην τὴν ἀπὸ Φαναρίου μέχρι Βαλουκλῆ διαδρομήν, γενομένην μετὰ πολλῆς τῆς τάξεως ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἀστυνομικῆς δυνάμεως καὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κωδώνων τῶν παρακειμένων ἐνοριακῶν ναῶν, πλήθη λαοῦ εἶχον κατακλύσει τὰς ὁδούς, πολλοὶ δὲ καὶ παρηκολούθησαν πεζῇ τὴν ἐκφορὰν μέχρι Βαλουκλῆ.

Τὰ κατὰ τὸν ἐνταφιασμόν. — Τῆς νεκροφόρου συνοδείας φθάσης εἰς Βαλουκλῆ, τὸ Σεπτὸν σκῆνος ὑπεδέχθη ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς θεοφ. Ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως καὶ ὁ περὶ αὐτὸν κλῆρος, ἐνδεδυμένοι τὰ οἰκεῖα ἄμφια. Τῶν χορῶν τῆς Μονῆς ψαλλόντων τὸν ἐξόδιον ὕμνον ἡ σορός, φερομένη ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Μονῆς, ἐναπετέθη ἐν τῷ ἱ. ναῷ, μετὰ δὲ τὸ εἰθισμένον τρισάγιον τελεσθὲν ὑπὸ τῶν συνοδευόντων ἀρχιερέων Σηλυβρίας, Μύρων, Λαοδικείας καὶ Χαριουπόλεως καὶ τὸν ἀσπασμὸν ἀπὸ μέρους τοῦ κατακλύσαντος τὸν ναὸν πλήθους ἐκ τῶν παρακειμένων ἐνοριῶν, τὸ φέρετρον αἰρόμενον καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Μονῆς ἐκομίσθη πρὸ τοῦ προευτρεπισθέντος ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Μονῆς τάφου, παρὰ τὸν τάφον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ'. Ἐκεῖ μετ᾽ ἀνάγνωσιν ἀπὸ μέρους τῶν

ἐξονομασθέντων ἀρχιερέων τῶν τελευταίων ἐξιλαστηρίων εὐχῶν, ἐν πάσῃ κατανύξει καὶ συγκινήσει τῶν παρακολουθούντων παρεδόθη ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Γ′ εἰς τὴν μητέρα γῆν.

Συλλυπητήριοι ἐκδηλώσεις. —Κατὰ τὰς δύο πρὸ τῆς κηδείας ἡμέρας, προσελθόντες εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλον τὰ συλλυπητήρια αὐτῶν ὁ διερμηνεὺς ἀπὸ μέρους τῆς ἀγγλ. πρεσβείας, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐπανελθὼν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας ἐκ Ρουμανίας, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς γερμ. πρεσβείας ὁ σύμβουλος τῆς ἀγγλ. πρεσβείας, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Οὑγγαρίας, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας, τὰ γενικὰ προξενεῖα Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας, ὁ ἐνταῦθα πληρεξούσιος τῆς ἰταλ. κυβερνήσεως διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα Δωδεκανήσου, ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ρουμανίας, ὁ πρόεδρος τῆς Μ. Ὑποεπιτροπῆς τῆς Ἀνταλλαγῆς, ὁ σεβ. Ἄγγελος Ρόττα, ἀντιπρόσωπος τῆς Παπικῆς Ἕδρας, ὁ ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ ἐνταῦθα οὐνιτικῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ πανοσ. Ἀθαν. Ταούσση ἀπὸ μέρους τοῦ ἐνταῦθα καθολικοῦ Κλήρου καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

*
* *

Τὰ διαβιβασθέντα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ὅσα μέχρι σήμερον ἐλήφθησαν ἀπαντητικὰ τηλεγραφήματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς

Φανάριον, 29/9/29.

Ἐξοχώτατον Πρωθυπουργὸν Ἰσμὲτ Πασᾶν

Παντείχιον Κων/πόλεως

Μετὰ μεγάλης λύπης ἀνακοινούμεθα, ὅτι χθὲς ὁ Πατριάρχης ἡμῶν ***Βασίλειος*** *ἐτελεύτησεν* [1].

Ἱερὰ Σύνοδος.

✠

Φανάριον, 29/9/29.

Πατριάρχην Μελέτιον

Ἀλεξάνδρειαν.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀγγέλλω ὅτι ***Παναγιώτατος*** *Πατριάρχης* ***Βασίλειος*** *σήμερον μεσημβρίαν ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον* [2].

Προεδρεύων Συνόδου Κυζίκου ***Καλλίνικος.***

✠

Κάϊρον, 30/9/29.

Ἱ. Σύνοδον Ὀρθ. Πατριαρχείου

Φανάριον

Συμμεριζόμεθα πένθος Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κ/πόλεως ἐπὶ θανάτῳ Προέδρου

1] Ἀνάλογα τηλεγραφήματα ἐστάλησαν πρὸς τὴν Νυμαρχίαν Κων/πόλεως καὶ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας.

2] Ταὐτόσημον διεβιβάσθη καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Μακ. Πατριάρχας καὶ τοὺς Σεβ. Προέδρους τῶν Ὀρθοδ. Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

ἀειμνήστου Πατριάρχου ***Βασιλείου.*** *Ἀναπαύσαι Κύριος αὐτὸν μετὰ ἁγίων, παραμυθήσαιτο δὲ Ἐκκλησίαν δι' ἀναδείξεως ἀνταξίου διαδόχου.*

Πατριάρχης ***Μελέτιος.***

✠

Δαμασκός, 30/9/29.

Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον

Φανάριον.

Τεθλιμμένῃ καρδίᾳ συλλυπούμεθα ἀδελφῇ Οἰκουμ. Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ θανάτῳ ὑπάτου Ἀρχηγοῦ Αὐτῆς, εὐχόμενοι ἐπιτυχίαν ἀγαθοῦ διαδόχου πρὸς δόξαν Ὀρθοδοξίας.

Τοποτηρητής, Λαοδικείας ***Ἀρσένιος.***

✠

Ἱερουσαλήμ, 30/9/29.

Μητροπολίτην Καλλίνικον προεδρεύοντα Συνόδου

Φανάριον, Κ/πολιν.

Θλίψει ἀφάτῳ ἐδεξάμεθα ἄγγελμα τελευτῆς ἀοιδίμου Πατριάρχου ***Βασιλείου.*** *Συλλυπούμενοι ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπ' ἀπωλείᾳ, δεόμεθα Ὑψίστου ὑπὲρ ἀναπαύσεως μακαριστοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων.*

Πατριάρχης ***Δαμιανός.***

✠

Βελιγράδιον, 1/10/29.

Ἱ. Σύνοδον Ὀρθ. Πατριαρχείου

Κ/πολιν.

Ἐξ ὅλης καρδίας συλλυποῦμαι θανάτῳ ἀγαθοῦ Πατριάρχου ***Βασιλείου,*** *ἀρχηγοῦ ἁπάσης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εὐχόμενος ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χριστὸς χορηγήσῃ αὐτῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν κατατάσσων μεταξὺ ἀγγέλων καὶ ἁγίων ἡμετέρας Ἐκκλησίας.*

Πατριάρχης Σερβικῆς Ἐκκλησίας ***Δημήτριος.***

✠

Βουκουρέστιον, 30/9/29.

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

Φανάριον.

Συμμεριζόμεθα μετὰ πιστῶν θλῖψιν ἀδοκήτῳ ἀπωλείᾳ Πατριάρχου, ἀναπαυθέντος ἐν Κυρίῳ. Εὐχόμεθα Οἰκουμ. Πατριαρχείῳ πᾶσαν παρὰ Θεοῦ παραμυθίαν, ἄξιον διάδοχον.

Μύρων Πατριάρχης, Ἀντιβασιλεὺς Ρουμανίας.

✠

Λευκωσία, 30/9/29.

Μ/την Κυζίκου Καλλίνικον, προεδρεύοντα Συνόδου

Φανάριον, Κ/πολιν.

Βαθυτάτῃ ὀδύνῃ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὸς λαὸς Κύπρου συμμετέχοντες μεγάλου

πένθους ***Μ.*** *'Εκκλησίας καὶ Γένους ἐπὶ θανάτῳ Γεραροῦ Οἰκουμ.* ***Πατριάρχου Βασιλείου,*** *δέονται πρὸς Κύριον ἀναπαύσῃ μὲν ψυχὴν μεταστάντος σκηναῖς δικαίων, ἀναδείξῃ δὲ ἀντάξιον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.*

Κύπρου ***Κύριλλος.***

✠

'Αθῆναι, 30/9/29.

Μητροπολίτην Καλλίνικον, Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον

Φανάριον.

'Εκκλησία *'Ελλάδος βαθύτατα συλλυπουμένη* ***Μ. 'Εκκλησία*** *ἐπὶ θανάτῳ ἀειμνήστου Πατριάρχου* ***Βασιλείου*** *εὔχεται ταχεῖαν ἀνάδειξιν ἀνταξίου περιστάσεων διαδόχου.*

'Αρχιεπίσκοπος ***Χρυσόστομος.***

✠

Βαρσοβία, 30/9 29.

Σεβασμ. Μ/την Κυζίκου Καλλίνικον

Φανάριον.

Παρακαλοῦμεν δέξησθε ἔκφρασιν συμπαθείας ἐμοῦ καὶ 'Ι. Συνόδου 'Ορθοδόξου ἐν Πολωνίᾳ 'Εκκλησίας ἐπὶ θανάτῳ Παναγιωτάτου Π/χου ***Βασιλείου Γ',*** *τὰ μάλιστα ἀξίου ἐν 'Ιεράρχαις. Κύριος ἀναπαύσαι ψυχὴν αὐτοῦ ἐν Παραδείσῳ κατατάσσων ἐν ἁγίοις.*

Διονύσιος Μ/της Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας.

✠

Φανάριον, 29/9/29.

'Αρχιμανδρίτην Βασίλειον, ἀντιπρόσωπον Οἰκουμ. Πατριαρχείου

Μόσχαν.

Παναγιώτατος Π/χης ***Βασίλειος*** *σήμερον ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον. Πληροφορήσατε* ***ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους*** [1].

Προεδρεύων Συνόδου Κυζίκου ***Καλλίνικος.***

Μόσχα, 30/9/29. ✠

Μ/την Καλλίνικον

Φανάριον, Κ/πολιν.

'Αδελφικῶς συμμετέχοντες θλίψεως Μ. Χριστοῦ 'Εκκλησίας, ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως ψυχῆς Παναγ. Οἰκουμ. Π/χου ***Βασιλείου.***

'Ο Νιζεγορόδου ***Σέργιος,*** ἀντικαταστάτης τοῦ Πατριαρχικοῦ Τοποτηρητοῦ, μετὰ τῆς Πατριαρχ. 'Ι. Συνόδου.

✠

---

[1] Παρόμοιον ἐστάλη καὶ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ 'Αποκρισαρίους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Μόσχα, 30/9/29.

Μ/την Κυζίκου Καλλίνικον

Φανάριον.

Ἱ. Σύνοδος τῶν ἐν Σ. Σ. Σ. Δ. Ὀρθοδ. Ἐκκλησιῶν ἐκφράζει βαθέα συλλυπητήρια ἐπὶ τελευτῇ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ***Βασιλείου Γ'*** *καὶ δέεται ὑπὲρ ἀναπαύσεως ὁσίας αὐτοῦ ψυχῆς.*

Μητροπολίτης ***Βενιαμίν.***

✠

Βουκουρέστιον, 30/9/29.

Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον

Φανάριον.

Σύνοδος Ρουμαν. Ἐκκλησίας συμμερίζεται πένθος θανάτῳ Ἁγιωτ. Π/χου ***Βασιλείου.*** *Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀποστολὴ ἀντιπροσώπου συμμετέχοντος κηδείας ;*

Πρόεδρος ***Ποιμήν.***

✠

Τυφλίς, 11/0/29.

Μητροπολίτην Καλλίνικον

Κ/πολιν.

Ἐν *θλίψει βαθείᾳ ἐκφράζομεν συλλυπητήρια ἐπὶ τελευτῇ ἐν Κυρίῳ Παναγιωτ. Ἀρχηγοῦ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, Π/χου* ***Βασιλείου.*** *Εὐχόμεθα πρὸς Κύριον ὑπὲρ ἀναπαύσεως Αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων.*

Ὁ Καθολικὸς Πατριάρχης πάσης Ἰβηρίας ***Χριστοφόρος.***

✠

Φανάριον, 29/9/29.

Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλέξανδρον

Ν. Ὑόρκην.

Παναγιώτατος Π/χης ***Βασίλειος*** *σήμερον ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον. Πληροφορήσατε ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους.*

Προεδρεύων Συνόδου Κυζίκου ***Καλλίνικος.***

✠

Λόγγισλανδ, 1/9/25.

Προεδρεύοντα Κυζίκου Καλλίνικον

Φανάριον.

Τεθλιμμένῃ καρδίᾳ ἀπωλείᾳ Παναγιωτάτου ὑποβάλλω Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ βαθύτατα συλλυπητήρια ἐκκλησίας Ἀμερικῆς. Ἀνεκοίνωσα φίλαις Ἐκκλησίαις, διέταξα πάνδημα μνημόσυνα Κοινότητας Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς.

Ἀμερικῆς ***Ἀλέξανδρος.***

✠

Σορταβάλα, 29/9/29.
Μ/την Καλλίνικον
Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον

Κων/πολιν.

Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία Φιλλανδίας συλλυπεῖται Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ θανάτῳ Παναγιωτάτου Πατριάρχου.

Ἀρχιεπίσκοπος ***Γερμανός.***

✠

Φανάριον, 29/9/29.
Μ/την Ἀπόστολον

Ρόδον.

Παναγιώτατος Π/χης ***Βασίλειος*** *σήμερον ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.*

Προεδρεύων Συνόδου Κυζίκου ***Καλλίνικος.***

✠

Καρυαί, 29/9/29.
Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον

Φανάριον.

Ὑποβάλλοντες συλλυπητήρια Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ θανάτῳ Π/χου ηὐξάμεθα ἀναπαύσῃ Κύριος μετὰ δικαίων.

Ι. Κοινότης Ἁγ. Ὄρους.

✠

Φανάριον, 29/9/29.
Ἀρχιεπίσκοπον Νάθαν

Οὐψάλην.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀγγέλλω θάνατον Παναγιωτάτου Π/χου Κ/πόλεως ***Βασιλείου*** [1].

Προεδρεύων Συνόδου Κυζίκου ***Καλλίνικος.***

***

Πρὸς τούτοις ἐλήφθησαν ἄχρι σήμερον συλλυπητήρια τηλεγραφήματα τῶν Σεβ. μητροπ. Θεσσαλονίκης, Θυατείρων, Μιτυλήνης Τραπεζοῦντος, Σερρῶν, Μηθύμνης, Κοζάνης, Καβάλλας, Νιγρίτης, τοῦ ἐν Βρυξέλλαις ρώσσου Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς Ἀλεξάνδρου, τοῦ ἐνταῦθα βουλγ. μητροπ. Βόριδος, Ζιχνῶν, Γιαννιτσῶν, τοῦ ἐν Μόσχᾳ πατρ. ἀντιπροσώπου, τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ πατρ. ἀποκρισαρίου, τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πατρ. ἀντιροσώπου, τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἕλληνος Ἐπιτετραμμένου, τῆς ἀνωτέρας ἐνοριακῆς ἀντιπροσωπείας Θεσ/νίκης, τοῦ Προεδρείου τοῦ ἐν Β. Ἀμερ. Συνεδρίου περὶ φιλίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Χριστ. Ἀδελφότητος τῶν Νέων, τοῦ Ἀρχιερατ. ἐπιτρόπου Αὐστραλίας, τοῦ Τεκτον. Ἱδρύματος Ἀθηνῶν, τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ν. Καζούλλη, τοῦ ἄρχοντος Μ. ὑπομνηματογράφου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/κης κ. Ἰω. Παπαδοπούλου καὶ τοῦ προϊσταμένου τῆς Κοινότητος Ἀδελαΐδος.

---

[1] Παρόμοιον ἐστάλη καὶ πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν Κρήτης, Τσεχοσλοβακίας, Ἐσθονίας καὶ Φιλλανδίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

[ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ]

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Μετὰ μηνιαίαν περίπου ἐνταῦθα διαμονὴν ἀνεχώρησε χθὲς (1 Ὀκτωβρίου) σιδηροδρομικῶς ἐπανακάμπτων εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ΓΑΖΗ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ ΠΑΣΑΣ.

Τὴν Α. Ἐξοχότητα, ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων, προέπεμψαν ἐν εὐφημίαις πλήθη λαοῦ συγκεντρωθέντα ἔξω τοῦ Προεδρικοῦ μεγάρου Δολμᾶ Βαξὲ καὶ ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ Χαϊδὰρ πασᾶ, διατρανοῦντα καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὰ πρὸς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ αἰσθήματα θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης.

Ἡ «*Ὀρθοδοξία*», ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὑποβάλλουσα τὰ βαθύτατα αὐτῆς σέβη καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, εὔχεται τῇ Α. Ἐξοχότητι πλήρη ἐνίσχυσιν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑψηλῶν Αὐτῆς προεδρικῶν καθηκόντων.

* * *

Ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου. —Προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τῆς εἰθισμένης τάξεως καὶ ἐπισημότητος διεξήχθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου καὶ πρώτῃ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἀρχαιοπαράδοτος τελετὴ τῆς Ἰνδικτιῶνος (δεκάτης τρίτης).

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Συγκέλλου κ. Γαβριήλ, διακονουμένου ὑπὸ τοῦ πανοσ. Δευτερεύοντος κ. Καλλινίκου, ἡ Α. Θ. Π., συνοδευομένη ὑπὸ τῶν συγχοροστατησάντων Αὐτῇ Σεβ. Συνοδικῶν καὶ τῶν λοιπῶν παρεπιδημούντων Μητροπολιτῶν, ὡς καὶ τῶν ὀφφικιάλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ ἄλλων ἐπιλέκτων μελῶν τῆς ὁμογενοῦς κοινωνίας, ἀνῆλθεν εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Θρόνου, ἔνθα κατήρξατο τῆς σχετικῆς ἱεροτελεστίας, περιβεβλημένη μανδύαν, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον. Ταύτης δὲ περατωθείσης, ἡ Α. Θ. Π., ὑποβοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως ἀρχιμ. κ. Μαξίμου καὶ τοῦ ἱερολ. Τριτεύοντος καὶ ὑπογραμματέως κ. Γρηγορίου, ἀνέγνω καὶ ὑπέγραψε τὴν σχετικὴν πρᾶξιν, ἣν συνυπέγραψαν ἀκολούθως, φέροντες ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, οἱ παριστάμενοι Σεβ. Μητροπολῖται Κυζίκου Καλλίνικος, Νικαίας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Ἀγαθάγγελος, Δέρκων Φώτιος, Προύσης Νικόδημος, Νεοκαισαρείας Ἀμβρόσιος, Πριγ-

κηπονήσων Θωμᾶς, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανός, Σηλυβρίας Εὐγένιος, Ροδοπόλεως Κύριλλος, Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰάκωβος, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος, Χριστουπόλεως Μελέτιος, Σταυρουπόλεως Ἰωακείμ, Μύρων Πολύκαρπος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος, τῶν χορῶν ψαλλόντων τὰ σχετικὰ τροπάρια.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί. — Ἀπὸ κλίνης ἀσθενείας Αὐτῆς ἡ Α. Θ. Π. ἐνετείλατο ὅπως τηλεγραφικῶς διαβιβασθῶσιν αἱ συγχαρητικαὶ Αὐτῆς προσρήσεις πρὸς τοὺς ἑορτάζοντας Σεβ. Μητροπολίτας Μαρωνείας [2], Νικοπόλεως, Καστορίας, Διδυμοτείχου, Κοζάνης, Νεοπελαγωνείας, Σουφλίου καὶ Καρδαμύλων [9].

—Πρὸς τὸν ἑορτάζοντα σεβ Μ/την Σταυρουπόλεως, Σχολάρχην τῆς Θεολ. Σχολῆς, τὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Π. διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

— Καταλλήλως διεβιβάσθησαν αἱ πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ πρὸς τοὺς ἄγοντας τὴν ὀνοματικὴν αὐτῶν ἑορτὴν πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτην κ. Φιλόθεον [15] καὶ Μ. Ἐκκλησιάρχην κ. Ἄνθιμον [2 Σεπτ.]

Ἡ Θεολ. Σχολὴ Χάλκης. — Τῇ 16ῃ Σεπτ. μετὰ τὴν εἰθισμένην ἱεροτελεστίαν ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς, προεξάρχοντος τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφορείας, Σεβ. μητροπ. Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανοῦ, ἐγένετο ἡ ἔναρξις τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς. Μετὰ τὴν ἐναρκτήριον λόγον τοῦ ἁγ. Σχολάρχου καὶ τὴν παραινετικὴν προσφώνησιν τοῦ ἁγ. Προέδρου πρὸς τοὺς ἱεροσπουδαστάς, ἀπηγγέλθη ἀπὸ χειρογράφου ὑπό τινος τῶν μαθητῶν ὁ πρὸς τὴν νεολαίαν λόγος τοῦ Ἐξοχ. Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, Γαζῆ Μουσταφᾶ Κεμάλ, ὃν ἄριστα ἀνέλυσεν ἀκολούθως ὁ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς Φαχρῆ βέης.

— Χορηγηθείσης εὐμενῶς κυβερνητικῆς ἀδείας πρὸς σύστασιν καὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως, συμπληροῦται κατὰ τὸ ἀρξάμενον σχολικὸν ἔτος ὁ ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεως τῆς Σχολῆς ἐπικρατήσας ἑπταετὴς κύκλος σπουδῶν.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Νέα Συνοδικὴ περίοδος. — Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 5ης λήξαντος μηνὸς συνελθοῦσα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπεκύρωσε τὰ πρακτικά, μεθ' ὃ ἐπηκολούθησε Πατριαρχικὴ προσαγόρευσις πρὸς τοὺς ἀποχωροῦντας Σεβ. Μ/τας Ἴμβρου, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Λαοδικείας καὶ κατάλληλος ἀπάντησις τοῦ Σεβ. Μ/του Ἴμβρου ἐκ μέρους καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει δὲ αὐθημερὸν τῶν ἐργασιῶν τῆς νέας συνοδικῆς περιόδου ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσεφώνησε καταλλήλως τοὺς νέους Σεβ. ἁγ. Συνοδικοὺς Κυζίκου, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Προύσης καὶ Ἡλιουπόλεως, ἀνταπαντήσαντος τοῦ Σεβ. Γέροντος ἁγ. Κυζίκου.

Συνοδικαὶ Συνεδριάσεις. — Τὴν 19ην καὶ 26ην λήξαντος μηνὸς ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ, συνεδρίασεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α' τῇ τάξει τῶν ἁγ. Συνοδικῶν Σεβ. Γέροντος ἁγ. Κυζίκου κ. Καλλινίκου.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΔΙΔΑΓΜΑ

«Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ Πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος Θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς».

[Α' Πέτρου κεφ. β' 22—25]

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ

Πλήρης ἡμερῶν ἐτελεύτησε τῇ 8ῃ λήξαντος μηνὸς καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπιοῦσαν μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας Σταυροδρομίου, ὁ τελευταῖος γόνος τῆς ἐνδόξου τῶν Μαυρογενῶν γενεᾶς, ὁ ***Ἀλέξανδρος Μαυρογένης.***

Υἱὸς τοῦ Ἀρχιάτρου καὶ ἰδιαιτέρου ἰατροῦ τῶν Ἀνακτόρων, ἀειμνήστου Σπυρίδωνος Μαυρογένους, ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος Μαυρογένης ἐν Μ. Ρεύματι, ἔνθα ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀγωγῆς ἐν τῷ ἀριστοκρατικῷ οἴκῳ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου αὐτοῦ Α. Καλλιάδου, Μ. Ρήτορος τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Εὐμοιρήσας δὲ ἀνωτέρας παιδεύσεως ἐν Παρισίοις, πρωΐμως διεκρίθη ὡς τε διπλωματικὸς ἀκόλουθος ἢ ἀντιπρόσωπος τῆς Σεβαστῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐν Βασιγκτῶνι, ἐν Λονδίνῳ, ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἐν Βιέννῃ, καὶ ὡς ἡγεμὼν τῆς νήσου Σάμου καὶ ὡς Γερουσιαστής, καταλιπὼν πανταχοῦ ὅπου ἐτάχθη λαμπρὰ δείγματα τῆς λεπτῆς καὶ ἐπιμεμελημένης αὐτοῦ ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως, τῆς πολιτικῆς συνέσεως, τῆς εὐσυνειδησίας, τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς φιλογενείας αὐτοῦ, δι' ὧν ἀνεδείχθη ἄξιος ἀπόγονος καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ μεγάλου τῶν Μαυρογενῶν Οἴκου.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ, γενομένης ἐν μέσῳ πολλῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἀπὸ μέρους τῆς ὁμογενοῦς κοινωνίας, προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων ἅγιος Δέρκων κ. Φώτιος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου καὶ τοῦ ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου Σταυροδρομίου Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. παρέστη ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Γερμανός, κατάλληλον δὲ ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ προεξάρχων Ἀρχιερεύς.

Ὁ νεκρὸς ἐκομίσθη εἰς Θεραπεῖα, ἔνθα μετὰ τῶν αὐτῶν τιμητικῶν ἐνδείξεων κατετέθη ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ.

Τοῦ ἀειμνήστου ***Ἀλεξάνδρου Μαυρογένους*** εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΕΣΙΡΗΣ

Καὶ ἄλλη ἐπίλεκτος καὶ σεβαστὴ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ φυσιογνωμία, ὁ ***Βασίλειος Δεσίρης,*** ἐτελεύτησεν ἐν ἡλικίᾳ πρεσβυτικῇ τῇ 18ῃ λήξαντος μηνὸς καὶ ἐκηδεύθη τῇ 20ῇ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ ἱ. ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας Σταυροδρομίου, μετ' ἐκδηλώσεων τιμῆς καὶ συμπαθείας ἀπὸ μέρους τῆς ὁμογενοῦς κοινωνίας.

Ἐξ Ἠπείρου καταγόμενος, ἐν Ἑσπερίᾳ δὲ συμπληρώσας τὰς νομικὰς αὐτοῦ

σπουδάς, ταχέως διεκρίθη οὐ μόνον ὡς δόκιμος ἐπιστήμων καὶ δικηγόρος, ἀλλὰ καὶ ὡς παράγων κοινωνικὸς καὶ κοινοτικὸς πολύτιμος, πολλὰ πολλάκις παρασχὼν δείγματα τῆς ἐντιμότητος καὶ τῆς φιλογενοῦς αὐτοῦ δράσεως, ὥς τε μέλους τοῦ Μ. Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων καὶ ὡς βουλευτὴς ἐν τῇ Τουρκικῇ Βουλῇ, ὡς ἔφορος εὐαγῶν Καθιδρυμάτων καὶ ὡς πρόεδρος τῆς κοινοτικῆς ἀντιπροσωπείας Σταυροδρομίου.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ γενομένης ἐν μέσῳ ἀσυνήθως πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ ἀξίως τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως δι' ἧς περιεβάλλετο ὁ ἀείμνηστος, προέστη ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Γέρων ἅγιος Δέρκων, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως καὶ τοῦ θεοφ. 'Επισκόπου Μιλήτου. Τὰς συλλυπητηρίους προσρήσεις τῆς Α. Θ. Π. διεβίβασεν ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος· παρέστησαν ὡσαύτως οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Νικαίας, Χαλκηδόνος, Προύσης, Συληβρίας καὶ Λαοδικείας, ὁ ἐξοχ. Γεν. Πρόξενος τῆς 'Ελλάδος, ὁ Πρόεδρος τῆς 'Ελληνικῆς 'Αντιπροσωπείας, ἡ Κεντρικὴ 'Εφορεία Σταυροδρομίου, ἀντιπροσωπεία τῆς 'Ηπειρωτικῆς παροικίας καὶ διάφοροι ξένοι. Λόγους ἐπικηδείους ἐξεφώνησαν ὅ τε προεξάρχων ἀρχιερεὺς καὶ ὁ 'Εντιμολ. Μ. Πρωτέκδικος κ. Γ. Παπαδόπουλος ἐξυμνήσαντες τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος.

Τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ νεκροταφείου Σισλῆ συνώδευσε τιμῆς ἕνεκεν ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος ἅγ. Μιλήτου.

Τοῦ ἀειμνήστου ***Βασιλείου Δεσίρη***, εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!

Müdir mes'ul : *Meletios Lukakis*